

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA

**STRATEGIJA SUPROTSTAVLJANJA
TRGOVINI LJUDIMA U
BOSNI I HERCEGOVINI
I AKCIJONI PLAN
2013-2015**

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine
Министарство сигурности Босне и Херцеговине
Ministry of Security of Bosnia and Herzegovina

Britanska ambasada
Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA

**STRATEGIJA SUPROTSTAVLJANJA TRGOVINI
LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI
2013 – 2015.**

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine
Министарство сигурности Босне и Херцеговине
Ministry of Security of Bosnia and Herzegovina

Britanska ambasada
Sarajevo

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 43 sjednici održanoj 26.03.2013. usvojilo Strategiju i Akcioni plan suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini (2013-2015)

Izdavač:

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine;

U izradi Strategije i Akcionog plana učestvovalo su slijedeće institucije i organizacije:

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine; Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine; Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine; Tužilaštvo Bosne i Hercegovine; Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine; Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine; Granična policija Bosne i Hercegovine; Služba za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine; Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine; Tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine; Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine; Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine; Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske; Ministarstvo pravde Republike Srpske; Pravosudna komisija Brčko Distrikta; Tužilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine; Udruženje žena „Lara“ Bijeljina; Udruženje „Žena BiH“ Mostar; Udruženje „Međunarodni forum solidarnosti EMMAUS“ Duje; Udruženje „Otaharin“ Bijeljina; Udruženje „Medica“ Zenica; Udruženje „Zemlja djece“ Tuzla; Međunarodna organizacija za migracije; Međunarodni centar za razvoj migracionih politika; Međunarodna organizacija „Save the Children International“.

Doprinos u izradi Strategije i Akcionog plana dali su:

Dr. Sci. Eldan Mušanović, Dr. Sci. Elmedin Muratbegović i Mr. Sci. Sandi Čurin, Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima Republike Slovenije.

Razvoj Strategije i Akcionog plana podržali su:

Vlada Velike Britanije kroz projekat „Nova Strategija i Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima“ implementiran od strane Centra za istraživanje politike suprostavljanja kriminalitetu iz Sarajeva.

Evropska komisija kroz Instrument tehničke pomoći i razmjene informacija TAIEX putem ekspertne misije pomoći u izradi Strategije i Akcionog plana i usklađivanja sa evropskim političkim i pravnim standardima u borbi protiv trgovine ljudima i pomoći žrtvama trgovine ljudima.

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u sklopu Regionalnog programa za socijalnu zaštitu i sprječavanje trgovine ljudima.

PREVOD: Ajli Bahtijaragić

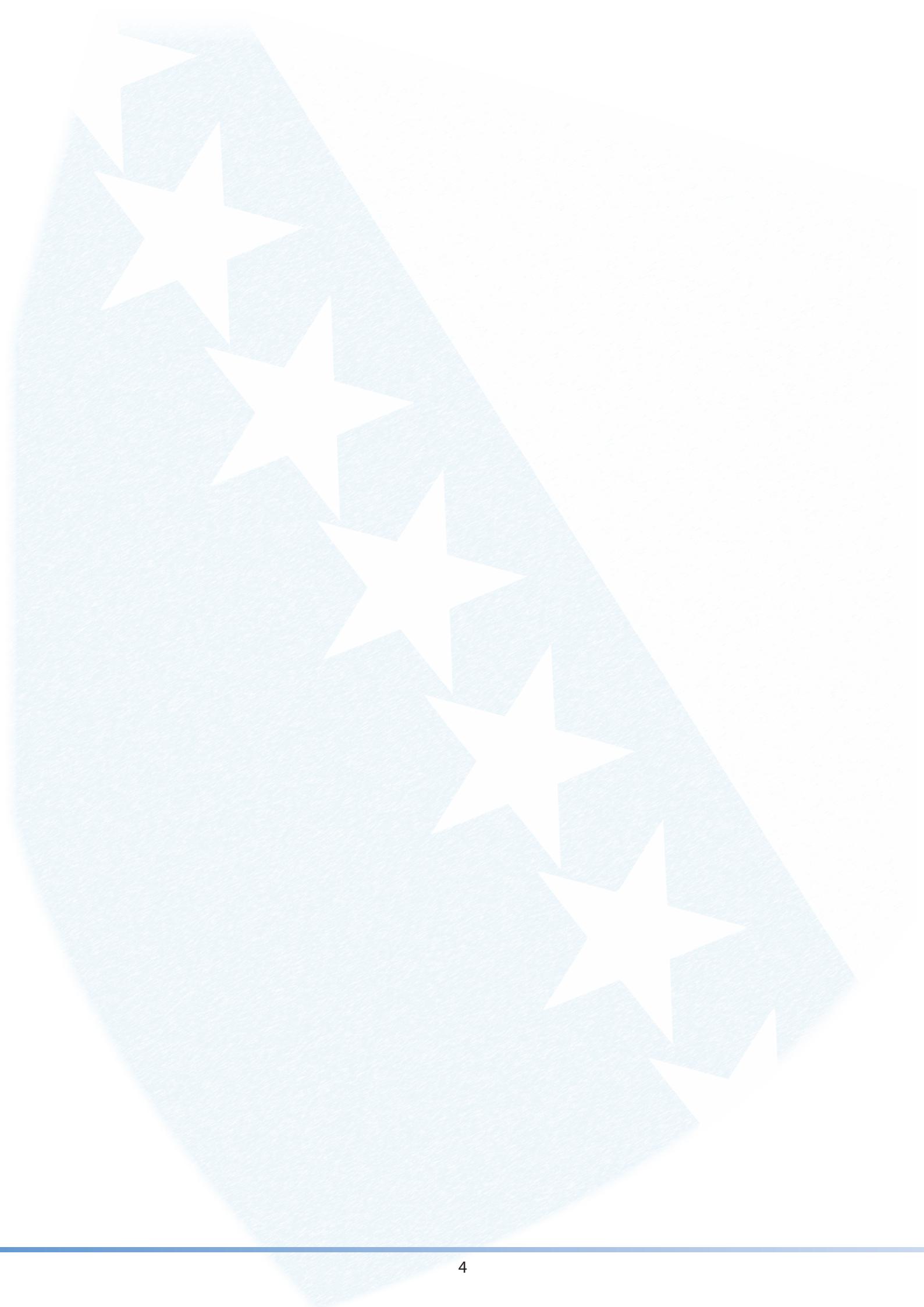
GRAFIČKA PRIPREMA: comy - prof

ŠTAMPARIJA: comy - prof

TIRAŽ: 350 kom

SADRŽAJ

I	UVOD	5
II	VODEĆI PRINCIPI U KREIRANJU STRATEGIJE	7
III	ANALIZA TRENUTNE SITUACIJE U PODRUČJU ..... TRGOVINE LJUDIMA U BIH	9
	A. Izvori informacija	9
	B. Strateški okvir za kreiranje specifičnih mjera i aktivnosti	10
	C. Statistički pokazatelji registriranih slučajeva trgovine ljudima ..... na nivou države Bosne i Hercegovine i na regionalnom nivou	10
	D. Analiza implementacije Državnog akcionog plana 2008 - 2012.	12
	E. SWOT rezime	24
IV	RAZRADA STRATEŠKIH PITANJA I CILJEVA	27
V	STRUKTURA STRATEŠKIH CILJEVA I PRIPADAJUĆIH MJERA.....	31
	A. Podrška	31
	B. Prevencija	38
	C. Procesuiranje	44
	D. Proaktivna zaštita	54
	E. Partnerstvo	63
VI	GLOSARIJ TERMINA NEOPHODNIH ZA..... RAZUMIJEVANJE STRATEGIJE	69

I UVOD

Od samih početaka prepoznavanja problema trgovine ljudima, Bosna i Hercegovina poduzima planske, usklađene i dugoročne mjere kojima se ovaj problem nastoji staviti pod kontrolu. U proteklom periodu su kreirani, usvojeni i implementirani različiti političko-pravni dokumenti u formi strategija i akcionalih planova koji su definirali osnovne politike i smjernice djelovanja u borbi protiv ove pojave.

Može se objektivno procijeniti kako je za relativno kratko vrijeme i u izuzetno složenim okolnostima, Bosna i Hercegovina postigla značajne rezultate u borbi protiv trgovine ljudima na svom teritoriju. Tome svjedoče i brojni pokazatelji koji su saglasni u ocjeni kako je ovaj problem i dalje prisutan u Bosni i Hercegovini ali u znatno manjem obimu nego ranijih godina. Na takvo stanje su prevashodno uticale aktivnosti nadležnih institucija u sprječavanju i suzbijanju trgovine ljudima.

Da bi se ostvareni rezultati kvalitativno mogli podići na viši nivo, bilo je potrebno pristupiti kreiranju novog strateškog dokumenta na sasvim inovativan način. Novi pristup je podrazumijevao puno učešće organizacija civilnog društva u pripremi prijedloga Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini 2013 - 2015., kao i sveobuhvatan proces konsultacija između svih involviranih domaćih, inostranih i međunarodnih subjekata. Nositelj aktivnosti u izradi Strategije je bio Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija u Bosni i Hercegovini, koji je, u saradnji sa Centrom za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu i uz podršku Vlade Velike Britanije, sačinio nacrt ovog dokumenta.

Iz sadržaja Strategije je vidljivo da je ona po svojoj prirodi izrazito objektivna, kritički orijentisana i metodološki utemljena, čemu su svakako doprinijeli i komentari, sugestije i prijedlozi velikog broja konsultovanih subjekata. Tome svjedoče i ocjene i procjene trenutnog stanja u borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, koje su rezultirale nizom korisnih preporuka koje čine sastavni dio same Strategije.

Rezultat unapređenog pristupa u strateškom planiranju borbe protiv trgovine ljudima je okvirni strateški dokument koji pristupa fenomenu trgovine ljudima u širem i užem smislu. U prvom slučaju, efikasna borba protiv trgovine ljudima se posmatra kao integralni dio nastojanja da se dostignu standardi Evropske Unije i harmonizacije sa Acquis Communitarie, postavljenih u preporukama Evropskog partnerstva i Izvještaja o napretku, kao i u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Šire strateške perspektive ovog dokumenta, trgovinu ljudima tretiraju i kao jedan od vidova asimetrične prijetnje u okviru NATO integracijskog procesa. S druge strane, uža perspektiva efikasnu borbu protiv trgovine ljudima posmatra kroz fokus zaštite žrtava, kojima se nakon identifikacije i spašavanja iz lanaca trgovine ljudima na svaki način treba pružiti

odgovarajuća zaštita i pomoći kako bi se osigurala njihova reintegracija i sprječila ponovna viktimizacija. Na taj način, predmetni dokument sadrži niz preventivnih i represivnih mjera heterogene prirode, čija integralna implementacija treba doprinijeti smanjenu broja žrtava trgovine ljudima i zaštiti ljudskih prava uopće.

VODEĆI PRINCIPI U KREIRANJU STRATEGIJE

Trgovina ljudima predstavlja kriminalnu pojavu, koja često ima karakteristike organiziranog kriminaliteta, ali je ona ujedno i teško kršenje ljudskih prava zagarantiranih međunarodnim pravom i Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i entitetskim ustavima i Statutom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Ukazivanje na neke od osnovnih karakteristika ovog fenomena ukazuje na potrebu sveobuhvatnog i usklađenog odgovora svih struktura i nivoa vlasti te građanskog društva, kao i koordinaciju i saradnju svih aktera uključenih u suprotstavljanje trgovini ljudima. Takav odgovor podrazumijeva principe kojima će ove aktivnosti biti vođene i koji će osigurati da djelovanje nadležnih vladinih institucija i građanskog društva bude usmjereno prema efikasnom suprotstavljanju trgovini ljudima. Institucije vlasti i organizacije građanskog društva će, zbog toga, u provođenju aktivnosti na suprotstavljanju trgovini ljudima djelovati u skladu sa sljedećim principima:

Poštivanje ljudskih prava: Sve aktivnosti institucija vlasti i organizacija građanskog društva će polaziti od činjenice da su ljudska prava i osnovne slobode žrtava trgovine ljudima i njihovo dostojanstvo od najveće važnosti i da se ista moraju poštovati, te da se svakoj žrtvi mora pružiti sva potrebna pomoć i zaštita.

Učešće i odgovornost vlasti: Obaveza države da zaštići prava i slobode svojih građana podrazumijeva i odgovornost za stvaranje uslova u kojima je svaka osoba na njenoj teritoriji sigurna od nasilja. Vlasti Bosne i Hercegovine su dužne da uspostavom organiziranog, efikasnog i održivog sistema za borbu protiv trgovine ljudima suzbiju trgovinu ljudima, a žrtvama pruže zaštitu i pomoć.

Interdisciplinarni i multisektorski pristup: Trgovina ljudima je kompleksan problem i njegovo rješavanje podrazumijeva dobro koordiniran, interdisciplinarni i multisektorski pristup usmjeren na prevenciju, zaštitu svjedoka i žrtava, krivično gonjenje trgovaca, jačanje međunarodne saradnje i partnerstva svih relevantnih aktera. Samo koordinirane aktivnosti i podjednak napredak u svakom od polja mogu ostvariti vidljive rezultate u suzbijanju trgovine ljudima.

Nediskriminacija: Često su uzroci i povodi za trgovinu ljudima povezani sa diskriminacijom manjinskih i ranjivih društvenih grupa, diskriminatorskom i restriktivnom politikom migracija i diskriminaciji zasnovanoj na spolu, te prisustvu značajnog broja predrasuda vezanih za sektor seksualnih usluga. Upravo zbog toga sve aktivnosti na suzbijanju trgovine ljudima moraju biti utemeljene na zabrani diskriminatorskih praksi.

Uključivanje šire društvene zajednice: Kompleksnost suprotstavljanja trgovini ljudima zahtjeva uključivanje šire društvene zajednice a posebno organizacije građanskog društva, kako bi se osigurao uspjeh u suprotstavljanju ovoj pojavi. Zbog toga je potrebno pronaći pristup koji će omogućiti iskorištavanje resursa građanskog društva i razvijati mehanizme saradnje i koordinacije aktivnosti.

Održivost: Planiranje zasnovano na realnim resursima je osnovni model koji treba da osigura održivost planiranih aktivnosti suprotstavljanja trgovini ljudima. Dodatno, oslanjanje na ostale potencijalne resurse i izvore finansiranja treba biti uzeto u obzir prilikom planiranja i provođenja strateških aktivnosti.

Međunarodna i regionalna saradnja: Trgovina ljudima je često prekogranične prirode što podrazumijeva da je za njeno suzbijanje potrebno izgraditi efikasne mehanizme saradnje na regionalnom i međunarodnom nivou u prevenciji, gonjenju počinilaca te zaštiti i pomoći žrtvama trgovine ljudima.

Zaštita i poštivanje prava djece: Sve aktivnosti poduzete u vezi sa djecom žrtvama i djecom pod rizikom da postanu žrtve trgovine ljudima bi se trebale zasnivati na međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, posebno principima zaštite i poštivanja prava djece utvrđenim u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta iz 1989. godine i Opcionim protokolom o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji. Djeca žrtve imaju pravo na posebne mjere zaštite, bez obzira na njihov pravni status i kao žrtava i kao djece, u skladu sa njihovim posebnim pravima i potrebama. U svim aktivnostima koje se tiču djece pod rizikom i djece žrtava, njihov najbolji interes mora biti od primarnog značaja.

Rodno specifični pristup: Specifičnosti trgovine ljudima posebno se odražavaju u pogledu različitosti trgovine sa ženama i muškarcima koje su najizraženije kod oblika eksploracije žrtava i načina regrutovanja. Iz tog razloga mjere pomoći i podrške žrtvama trebaju biti rodno specifične, uzimajući u obzir različite potrebe muških i ženskih žrtava.

ANALIZA TRENUJNE SITUACIJE U PODRUČJU TRGOVINE LJUDIMA U BIH

A. Izvori informacija

Stepen implementacije Akcionog plana za spriječavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini u periodu 2008 - 2012. moguće je procijeniti na osnovu sekundarnih podataka, tačnije godišnjih izvještaja, o stanju trgovine ljudima i provedbi Akcionog plana za svaku godinu pojedinačno, a koje sačinjava, i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine podnosi, Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i nezakonite migracije. Iz ovih izvještaja je moguće sačiniti i procjenu efikasnosti definiranih politika, odnosno Državnog akcionog plana u cjelini i njegovih konačnih efekata. Dodatno, procjenu efikasnosti politika i akcija moguće je provesti uzimajući u obzir izvještaje i ocjene međunarodnih organizacija i vlada pojedinih zemalja koje prate i izvještavaju o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovine.

Među pomenutim izvještajima najbitniji su: Izvještaj Specijalne izvjestiteljice Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija o trgovini ljudima posebno ženama i djecom, Sigma Huda, o misiji u Bosni i Hercegovini iz 2005. godine; izvještaji Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine Evropskom parlamentu i Vijeću, za 2008., 2009., 2010. i 2011 godinu; izvještaji o trgovini ljudima Državnog sekretarijata Sjedinjenih Američkih Država, a posebno posljednja dva izvještaja za 2010. i 2011. godinu.

Za procjenu efikasnosti politika i akcija svakako treba uzeti u obzir i dokumente Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi koja u okviru svog mandata posvećuje posebnu pažnju suzbijanju trgovine ljudima a posebno dva najnovija izvještaja: Trgovina ljudima i odgovor domaćeg krivičnopravnog sistema, Kritički pregled zakona i prakse u Bosni i Hercegovini u svjetlu ključnih međunarodnih standarda iz 2009. godine, Analiza pravnih propisa koji se odnose na borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, također iz 2009. godine, kao i dokument pod naslovom „Trgovina ljudima u svrhu radne eksploatacije: Referentni materijal s osvrtom na Bosnu i Hercegovinu“. U budućim aktivnostima evaluacije i planiranja svakako će bitnu ulogu imati i Izvještaj Vijeća Evrope, odnosno GRETA, kada bude sačinjen početkom 2013. godine.

Isto tako, kreiranje konstitutivnih strateških elemenata unutar ovog dokumenta se zasniva na primarnim podacima koji su prikupljeni s ciljem ocjene analize postojećeg stanja i provođenja strateških aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Podaci su prikupljeni terenskim istraživanjem, odnosno

organiziranjem i provođenjem niza fokus grupnih intervjua sa predstavnicima većeg broja institucija i organizacija civilnog društva koje su na određeni način involvirane u proces borbe protiv trgovine ljudima. Zapažanja profesionalaca, sistematska prerada njihovih iskustava i uvažavanje preporuka koji dolaze iz prakse svakako trebaju doprinijeti kvaliteti predmetnog strateškog dokumenta.

B. Strateški okvir za kreiranje specifičnih mjera i aktivnosti

Bosna i Hercegovina od 2001. godine planski i organizirano pristupa aktivnostima u borbi protiv trgovine ljudima. Politike i akcije protiv trgovine ljudima bile su definirane u tri Akciona plana: za sprječavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2001 - 2003, za borbu protiv trgovine ljudima za period 2005 - 2007; i za sprječavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2008 - 2012. godine.

Pri definiranju politika i pri njihovom sprovođenju, Bosna i Hercegovina se, između ostalog, vodila međunarodnim standardima postavljenim u Konvenciji Vijeća Europe o akciji protiv trgovine ljudima i Protokolu Ujedinjenih nacija o sprječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudskim bićima. U budućnosti, pored ovih međunarodnih dokumenata Bosna i Hercegovina će svoju politiku i akcije na borbi protiv trgovine ljudima usklađivati i sa standardima Evropske unije, na osnovu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a posebno u skladu sa nedavno usvojenom Direktivom 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Vijeća, od 5. aprila 2011. godine, o sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima te zaštiti žrtava, koja je zamijenila ranije pravne dokumente Evropske unije o trgovini ljudima.

C. Statistike registriranih slučajeva trgovine ljudima na državnom i regionalnom nivou

Zvanični pokazatelji o broju registriranih slučajeva trgovine predstavljaju značajnu determinantu za kreiranje strateškog okvira za djelovanje svih nadležnih tijela aktivno angažiranih u suprotstavljanju ovoj pojavi. Iako se radi o pokazateljima koji ne pružaju potpuno pouzdan uvid u stvarne razmjere problema trgovine ljudima, oni su ipak nezaobilazan indikator procjene trendova kretanja ove pojave za određeni period.

Ključni nedostatak ove vrste zvaničnih pokazatelja se zapravo tiče odnosa prezentovanih podataka i tzv. „tamne brojke“, odnosno broja onih djela koja su zaista izvršena u ovom periodu ali su zbog brojnih razloga ostala nepoznata državnim institucijama. U tom smislu se prikazani podaci trebaju posmatrati tek kao dio sveobuhvatne analize stanja i uspješnosti formalne socijalne reakcije na fenomen trgovine ljudima.

U nastavku će biti prikazani podaci o obimu i kretanju krivičnih djela trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2006 - 2011. godine, prikazani u odnosu na registrirani broj počinilaca i broj ukupno registriranih žrtava u tom periodu, te usporedni prikaz ovih podataka u odnosu na zemlje iz najbližeg regiona.

Godina	Broj počinilaca	Broj žrtava
2006	77	71
2007	65	41
2008	53	33
2009	23	69
2010	22	25
2011	27	35
UKUPNO	240	239

Tabela 1. Zbirni pregled stanja u oblasti trgovine ljudima, registrirani broj počinilaca krivičnih djela i broj otkrivenih žrtava

Analiza zbirnih podataka o trgovini ljudima, u Bosni i Hercegovini, za period 2006 - 2011. godina, posmatrana kroz prizmu broja ukupno registriranih počinilaca i žrtava, ukazuje na tendenciju smanjenja obima ovog problema. To se neposredno može zaključiti iz prikazanih podataka koji ukazuju na činjenicu kako se ova pokazatelja konstantno smanjuju, čime, na prvi pogled, stanje u ovoj oblasti trenutno izgleda povoljnije nego prethodnih godina.

Međutim, kvalitativna dimenzija problema trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, je takva da su danas, za razliku od ranijih godina, sve više zastupljene domaće žrtve, čija je starosna dob sve niža, i generalno je sve teže otkriti slučajevi trgovine ljudima. To se neposredno vidi iz zvaničnih izvještaja Ureda državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, te izvještaja brojnih međunarodnih organizacija koje prate stanje ovog problema, koji su saglasni u konstatacijama kako je Bosna i Hercegovina zemlja destinacije, tranzita i porijekla žrtava trgovine ljudima, različitog uzrasta (često i djece), koji se eksplorativaju na različite moguće načine. Isto tako, pomenuti izvještaji ukazuju na činjenicu kako je došlo do svojevrsnog izmještanja trgovine ljudima sa javnosti dostupnih lokacija (ugostiteljski objekti) ka privatnim prostorijama što svakako usložnjava cijelokupni proces borbe protiv ove pojave.

Sve navedeno ukazuje kako se problem trgovine ljudima, posmatran prema zvaničnim pokazateljima, u cjelini kvantitativno smanjio, ali i da se fenomenološki prilagodio novim okolnostima. Ovakvo stanje će u narednom periodu pred institucije formalne kontrole staviti sasvim nove izazove, kako na preventivnom tako i na represivnom polju djelovanja.

Problem je potrebno detaljno istražiti, utvrditi njegovu etiološku dimenziju (šta ga uzrokuje), stvarne razmjere i načine ispoljavanja, upoznati opću i stručnu javnost sa tim nalazima, pravovremeno i ciljano djelovati radi spriječavanja pojave trgovine ljudima, te raditi na povećanju distance između nuđenja usluga žrtava trgovine ljudima i potražnje za takvim uslugama.

Jedna od mogućnosti takvog djelovanja je regulacija, koregulacija i samoregulacija medijskih sadržaja koji služe kao premosnica između ponude i potražnje, uvođenje proaktivnih strateških orientacija u radu policijskih i tužilačkih tijela kako bi se saznanja o trgovini ljudima prikupljala samoinicijativno, prikriveno i na sistematski način, edukacija profesionalaca o najefikasnijim metodama provođenja pojedinih istražnih radnji i sl. Ukoliko bi se ovi ciljevi sveobuhvatno ostvarili onda se objektivno može govoriti o smanjenju problema trgovine ljudima, u BiH, tokom narednog strateškog perioda.

Godina	BiH	Hrvatska	Srbija	Crna Gora	Makedonija
2006	77	N/P	84	N/P	N/P
2007	65	N/P	74	3	5
2008	53	N/P	81	7	25
2009	23	N/P	94	4	17
2010	22	N/P	99	6	25
2011	27	N/P	52	0	30
UKUPNO	240	N/P	484	20	102

Tabela 2. Usporedni pregled podataka o trgovini ljudima u odnosu na broj registriranih počinilaca ovih krivičnih djela

Godina	BiH	Hrvatska	Srbija	Crna Gora	Makedonija
2006	71	N/P	84	N/P	N/P
2007	41	N/P	74	3	5
2008	33	N/P	81	7	25
2009	69	N/P	94	4	17
2010	25	N/P	99	6	25
2011	35	N/P	52	0	30
UKUPNO	239	N/P	484	20	102

Tabela 3. Usporedni pregled podataka o trgovini ljudima u odnosu na broj registriranih žrtava krivičnih djela

Ukoliko se zvanični podaci o broju registriranih počinilaca i žrtava trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, za period 2006 - 2011. godina, uporede sa istim podacima država u bližem regionu moguće je izvući nekoliko zaključaka. U uporednoj perspektivi, primjetno je da se Bosna i Hercegovina nalazi na drugom mjestu prema apsolutnoj brojci registriranih slučajeva, sa ukupnim brojem od 239 otkrivenih žrtava trgovine ljudima. Skoro dvostruko manji broj žrtava je u ovom periodu bio otkriven u Makedoniji, dok je stanje u Hrvatskoj, u odnosu na ovaj parametar, znatno povoljnije nego u ove tri države. U Crnoj Gori je svakako registriran najmanji broj žrtava trgovine ljudima. Međutim, radi se o poređenju koje ne predstavlja odraz manje ili veće zastupljenosti problema trgovine ljudima u ovim državama, jer podaci nisu relativizirani, što samo po sebi nije pouzdan način upoređivanja stanja trgovine ljudima.

Ipak, sve navedeno ukazuje kako je fenomen trgovine ljudima svakako prisutan u regionu, uvažavajući različitosti u broju registriranih počinilaca, odnosno, žrtava, što je dovoljan razlog za intenziviranje saradnje između država regiona u borbi protiv ove pojave. Kao što je već spomenuto, prezentirani podaci nisu relativizirani u odnosu na broj stanovnika u ovim državama ili neke druge kriterije, ali se načelno može reći kako je Bosna i Hercegovina pri vrhu liste regionalnih statistika registriranih slučajeva trgovine ljudima. Predmetni strateški plan će u svom sadržaju i konstrukciji programiranih mjera i aktivnosti posebno biti posvećen unapređenju postojećeg nivoa regionalne saradnje u suprotstavljanju trgovini ljudima.

D. Analiza implementacije Državnog akcionog plana 2008 - 2012.

D.1 Sistemi podrške

U okviru prvog strateškog cilja, iz Državnog akcionog plana za suzbijanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2008 - 2012. godina (u nastavku: DAP), koji se odnosi na unapređenje sistema podrške u borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, realizirane su određene aktivnosti koje se mogu pozitivno ocijeniti, dok je dio planiranih mjera ostao još uvijek nerealiziran. Sveobuhvatnom analizom uočenih diskrepancija u realizaciji ovog strateškog cilja, mogu se jasno identificirati ona strateška područja na kojima treba kontinuirano raditi kako bi se postigli očekivani rezultati. U nastavku je dat prikaz ostvarenih rezultata kao i preporuke za unapređenje sistema podrške.

a) Analiza uspjeha

Područje **unapređenja pravnih i regulativnih mjera** čini inicijalni dio razvoja sistema podrške u borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Opći cilj ovog dijela DAP-a je osiguranje jednakog krivično-pravnog tretmana trgovine ljudima. S tim u vezi, postavljena su dva cilja kojima se trebala osigurati adekvatna usaglašenost nacionalnog krivičnog zakonodavstva sa odgovarajućim izvorima Vijeća Evrope i Evropske Unije, te u narednoj fazi izvršiti adekvatna harmonizacija krivičnog zakonodavstva unutar Bosne i Hercegovine. U ovom trenutku se može konstatovati kako je prvi cilj ostvaren u zadovoljavajućem obimu, dok implementacija aktivnosti na ostvarenju drugog strateškog cilja, iz domena unutrašnje harmonizacije krivično-pravnih odredbi na nivou države, entiteta i Brčko distrikta, kojima se treba na jednak način urediti biće krivičnog djela trgovine ljudima, a koji će osigurati jedinstven pristup u krivičnom gonjenju trgovaca ljudima i njihovom kažnjavanju, te jedinstven pristup i nivo zaštite i pomoći za žrtve trgovine i svjedoke, još uvijek kasni. Na taj način se može konstatovati kako je planirana mjera izrade i usvajanja izmjena i dopuna krivičnih zakona polovično realizirana.

Ovakav sud zasniva se na činjenici da je tokom 2010. godine došlo do usvajanja izmjena i dopuna Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine kojima je u okviru krivičnog djela „Trgovina ljudima“ (čl. 186) izvršeno uskladištanje sa relevantnim međunarodnim standardima. To je primjetno iz novelirane odredbe ovog člana unutar koje je redefiniran pojam trgovine ljudima, propisan niz otežavajućih okolnosti počinjenja ovog krivičnog djela, precizirani oblici saučesništva, te pod određenim uslovima inkriminirano korištenje usluga žrtava trgovine ljudima. Važno je spomenuti da novelirana odredba sadrži i osnov za oduzimanje predmeta i prijevoznih sredstava korištenih za izvršenje krivičnog djela trgovine ljudima, odnosno, propisuje mogućnost privremenog ili trajnog zatvaranja objekata korištenih u svrhe trgovine ljudima. Harmonizacija krivičnih zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine sa noveliranom odredbom iz Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine još uvijek nije izvršena.

Kada je riječ o drugoj planiranoj mjeri koja je predviđela izradu i usvajanje izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenoj zaštiti i osiguranju, čijim izmjenama i dopunama bi se u skladu sa referentnim međunarodnim

izvorima, osigurali mehanizmi prepoznavanja žrtava trgovine ljudima, kao korisnika besplatnog zdravstvenog osiguranja, može se konstatovati kako ova mjeru uopće nije realizirana. Radi se o značajnom nedostatku u cjelokupnoj implementaciji DAP-a jer se trenutno nisu osigurali adekvatni standardi besplatne zdravstvene zaštite žrtava trgovine ljudima, niti u primarnoj, sekundarnoj pa ni u tercijalnoj zdravstvenoj zaštiti. Na ovaj način su žrtve trgovine ljudima onemogućene da, ukoliko nisu zdravstveno osigurane, koriste sistem zdravstvene zaštite, čime se postojeći obim ovog vida zaštite žrtava iscrpljuje pružanjem hitne medicinske pomoći u okviru angažmana sigurnih kuća i nevladnih udruženja specijaliziranih za ovaj vid pružanja pomoći, što je svakako nedovoljno za potpunu zdravstvenu zaštitu ove grupe ranjivih kategorija.

Isti zaključak se nameće i u pogledu provođenja treće planirane mjere kojom je bila predviđena izrada i usvajanje izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti i radu koji bi u skladu sa međunarodnim standardima prepoznavali žrtve trgovine ljudima kao korisnike socijalne pomoći. Sudeći prema rezultatima analize prakse, ovakva ocjena implementacije posljednje dvije mjere je direktni rezultat nedostatka koordinacije između nadležnih državnih institucija, tačnije Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine kao izvršne agencije za realizaciju ove dvije strateške mjere sa entitetskim i institucijama Brčko distrikta koji su trebali biti partneri u implementaciji. Važno je istaći, kako se radi o onim oblastima koje su u nadležnosti entitetskih institucija vlasti, i one imaju najveću odgovornost za poboljšanje stanja.

Nadležno državno ministarstvo vrši koordinaciju ovih politika i vrlo je važno da se u narednom periodu ostvari potrebna saradnja kako bi se ova vrlo važna pitanja uredila na odgovarajući način. Žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini zasigurno zaslužuju i trebaju značajniju podršku od institucija javne vlasti, pri čemu osiguranje besplatne zdravstvene zaštite i socijalne pomoći predstavlja samo dio takvih napora.

U postojećem ustavno-pravnom uređenju Bosne i Hercegovine institucionalna koordinacija ima značajno mjesto u izgradnji sistema podrške u borbi protiv trgovine ljudima. S tim u vezi, DAP predviđa četiri specifične mjere čijom implementacijom bi se poboljšala koordinacija aktivnosti nadležnih institucija na državnom, entitetskom, kantonalm nivou i Brčko distriktu kao i koordinacija sa organizacijama civilnog društva i međunarodnim organizacijama.

Analiza prakse i ostvarenih rezultata iz domena institucionalne koordinacije ukazuje da je mjeru kojom je bilo planirano reorganiziranje Ministarstva sigurnosti putem uspostave Odsjeka, koji bi osigurao stručnu, administrativnu i tehničku podršku Državnoj grupi i svim drugim učesnicima u provođenju Državnog akcionog plana, u potpunosti realizirana tokom 2009 godine. Novo-uspostavljeni Odsjek za trgovinu ljudima je organizaciona jedinica Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije Ministarstva sigurnosti i u potpunosti pruža neophodnu podršku radu relevantnim subjektima koji učestvuju u provođenju DAP-a. Međutim, primjetno je da još uvijek nisu popunjene dvije stručne pozicije od ukupno tri predviđene Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjeseta. Pored nedostatka stručnih ljudskih resursa, Odsjek nema ni sredstva za implementaciju programskih aktivnosti.

Kada je riječ o mjeri kojom je predviđeno uspostavljanje odjela za borbu protiv kibernetiskog kriminala u okviru policijskih službi i u agencijama na nivou Bosne i Hercegovine, treba reći kako tek nekolicina policijskih agencija ima ovu vrstu kapaciteta za borbu protiv trgovine ljudima u segmentu suzbijanja kibernetiskog kriminala. Na taj način se može konstatovati kako je relizacija ove strateške mjere, u dosadašnjem periodu, bila polovična.

Ipak, u tom kontekstu treba ukazati i na određene napretke u implementaciji ove mjere. Oni se prvenstveno odnose na činjenicu da su, u periodu od 2008. pa do 2010. godine, u saradnji sa predstavnicima drugih relevantnih ministarstava, odnosno institucija, realizirane sljedeće aktivnosti:

- urađena je analiza sistema zaštite djece od pornografije i pedofilije u Bosni i Hercegovini te su date preporuke za njegovo unapređenje,
- nabavljena je hardverska i softverska forenzička oprema za policijske službenike koje rade u ovoj oblasti pri MUP-u FBiH, MUP-u RS i Policiji Brčko distrikta,
- organizirana studijska posjeta 14 predstavnika vlade, tužilaštva, policije i INTERPOL-a Odjelu policije za borbu protiv dječije pornografije i pedofilije Republike Italije,
- održan niz treninga za policijske službenike, tužioce i sudije te
- donesen prvi Državni akcioni plan za unapređenje sistema zaštite djece od seksualne zloupotrebe i iskorištavanja djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija

Uspostavljena je i saradnja sa Međunarodnim forumom solidarnosti, Emmaus, u vezi sa formiranjem Centra za sigurni internet u okviru kojeg je uspostavljena SOS linija za prijavu zloupotrebe djece putem interneta, edukativne web stranice za djecu, tinejdžere i roditelje te će uskoro biti uspostavljena i linija za pomoći i podršku kao i web portal za edukaciju nastavnika informatike. Ovaj svojevrsni „hotline“ postao je članom InHope International, najvećom svjetskom asocijacijom SOS hotline servisa čime je državi Bosni i Hercegovini omogućen pristup njihovoj bazi podataka kao veoma važan resurs. Pored toga, intenzivno se zagovara na ratifikaciji Konvencije Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualne zloupotrebe i seksualnog iskorištanja te na usvajanju Prijedloga za izmjenu krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini koji adresiraju ovu problematiku te njihovo međusobno usklađivanje.

Mjera vezana za proširenje Državne grupe za borbu protiv trgovine ljudima, sa po jednim predstavnikom Ministarstva civilnih poslova (iz Sektora za zdravstvo, rad i socijalnu zaštitu), Gender agencije, Državne agencije za istrage i zaštitu i organizacija civilnog društva, nije realizovana. Osim toga, Državna grupa sa svoje četiri podgrupe, koja je glavni mehanizam za donošenje politika na državnom nivou, nije u funkciji tri godine.

Mjera kojom su se na institucionalan način trebale uspostaviti regionalne radne grupe s ciljem koordiniranja, monitoringa i provedbe aktivnosti na suzbijanju trgovine ljudima na lokalnom nivou je u potpunosti provedena. Regionalne monitoring grupe su uspostavljene kroz implementaciju projekta SUSTAIN. Imenovani su svi njihovi članovi i provedena je njihova obuka te donesene Smjernice za postupanje timova. Timovi su oformljeni prema strukturi SIPA-e i njenih regionalnih ureda Sarajevo, Mostar, Tuzla i Banja Luka. Analizom prakse se došlo do spoznaje kako u pojedinim dijelovima Bosne i Hercegovine, nevezano za novouspostavljene regionalne monitoring timove, postoje slučajevi uspostavljanja regionalnih mehanizama koordinacije, od strane nevladinih organizacija čiji se dosadašnji rad, u pravilu, uspješno ocjenjuje.

Izgradnja kapaciteta predstavlja potreban preduslov osiguranja efikasnog sistema podrške u borbi protiv trgovine ljudima. To je evidentno iz sadržaja DAP-a unutar cilja kojim je predviđena institucionalizacija i standardizacija obukâ za profesionalno osoblje koje je uključeno u aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima u nadležnim institucijama. Evidentno je da edukacija profesionalaca iz različitih sektora zauzima vrlo važno mjesto u cijelokupnoj konstrukciji DAP-a, čemu svjedoče i četiri planirane mjere na čijoj implementaciji su se poduzimale određene aktivnosti.

Naime, prva od planiranih mjer kojom je bilo predviđeno razvijanje novih i/ili prilagodba postojećih edukativnih materijala i priručnika te njihovo uključivanje u postojeći program obuke, u policiji, se ne može sa sigurnošću pouzdano ocijeniti. Edukacija i obuka policijskih tijela se odvija na različitim nivoima, u čemu učestvuje nekoliko različitih institucija (policijske akademije u entitetima, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje) koje imaju vlastite standarde edukacije i obuke policijskih službenika.

Sudeći prema sadržaju nastavnih planova i programa edukacije i obuke može se reći kako oni u određenom obimu referiraju na oblast policijskog postupanja u odnosu na krivična djela trgovine ljudima. Međutim, DAP predviđa standardizaciju nastavnih materijala za ove potrebe, specijalizaciju nastavnih tema (npr. načini obavljanja razgovora sa žrtvama), kao i povećan broj obučenih policijskih službenika, posebno onih koji se specijalizirano bave ovom problematikom, na čemu se nije značajnije radilo u prethodnom periodu. Također, DAP sa istim ciljem sadrži i mjeru kojom su se trebali razviti novi i prilagoditi postojeći edukativni materijali i priručnici koji bi se uključili u postojeći program obuke sudija i tužilaca. Ukoliko se uzmu u obzir rezultati analize prakse, može se zaključiti kako su unutar izvršnih agencija za implementaciju ove strateške mjeru, tačnije Centara za edukaciju sudija i tužilaca u entitetima, poduzimane aktivnosti kojima su teme povezane sa trgovinom ljudima egzistirale unutar godišnjih programa edukacije sudija i tužilaca. Isto tako, za potrebe edukacije na temu trgovine ljudima CEST FBiH je u saradnji sa IOM razvio Priručnik koji se koristio na seminarima i drugim vidovima edukacije ove kategorije profesionalaca. Na ovaj način se može reći kako su poduzimane određene aktivnosti na realizaciji analizirane strateške mjeru.

Preostale dvije mjeru unutar ovog strateškog cilja, koje se odnose na edukaciju profesionalaca u području borbe protiv trgovine ljudima, su namijenjene drugim kategorijama profesionalne javnosti. Prvenstveno se radi o mjeri kojom je predviđeno razvijanje novih i prilagođavanje postojećih obrazovnih materijala i priručnika za obuke osoblja centara za socijalni rad. Sudeći prema rezultatima sa terena, ova mjeru je

relizirana tokom 2009. godine, i to u saradnji Ministarstva sigurnosti - Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima sa Catolic Relife Service (CRS), tako što su razvijeni potrebni priručnici za postupanje sa žrtvama, izvršena obuka socijalnih radnika i dr.

Slična situacija je i sa posljednjom strateškom mjerom u okviru ovog cilja, koja je bila posvećena sasvim drugoj stručnoj populaciji. Naime, njenom realizacijom je trebalo uključiti obuku na temu trgovine ljudima u postojeće programe obuke za nastavnike. Sudeći prema zvaničnim izvještajima nadležnih institucija, izvršena je obuka značajnog broja nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama koji trebaju prenijeti stečena znanja na svoje učenike, dok je tema trgovine ljudima uvedena u nastavne planove i programe u šest kantona i Brčko distriktu. Kako bi ove aktivnosti bile sveobuhvatno realizirane, izrađeni su i distribuirani, u svim školama, priručnici za nastavnike i edukativni materijali za učenike. Sve navedeno ukazuje da je edukacija i obuka profesionalaca jedan od pozitivnih primjera uspjeha u provođenju DAP-a, te da na osnovu stečenih iskustava u ovom području treba programirati specifične strateške mjere za naredni period.

Kako bi se na strateškom nivou borbe protiv trgovine ljudima moglo donositi adekvatne, blagovremene i precizne odluke **upravljanje informacijama** igra značajnu ulogu na nivou sistema podrške. U tom smislu, DAP predviđa razvijanje državnog sistema za upravljanje informacijama kojim će se uređiti i vršiti prikupljanje, obrada, zaštita i korištenje podataka o trgovini ljudima uopšte, a posebno o registriranim trgovcima ljudima i identifikovanim žrtvama.

Kako bi se ovaj strateški cilj u potpunosti realizirao, DAP sadrži tri specifične mjere koje su u prethodnom periodu implementirane različitim intenzitetom. Prva od tih mera se odnosi na prikupljanje i distribuiranje informacija o trgovini ljudima u redovnim vremenskim intervalima o čemu postoje pouzdani pokazatelji uspješne realizacije. Ured državnog koordinatora redovno izrađuje i distribuira godišnji izvještaj o stanju trgovine ljudima i provedbi DAP-a, i uredno se ažurira web stranica Ureda državnog koordinatora, odnosno, Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima. Druga specifična mera se odnosi na uspostavljanje baze podataka o počiniocima krivičnih djela trgovine ljudima što predstavlja redovnu aktivnost Odsjeka za borbu protiv trgovine ljudima u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu. Na kraju, posljednja od ovih mera se tiče uspostavljanja baze podataka o žrtvama trgovine ljudima o čemu također postoje pozitivni pokazatelji implementacije.

Osim toga, analizom prakse se došlo do spoznaje kako se baza podataka presuđenih slučajeva trgovine ljudima, koji su okončani pred Sudom Bosne i Hercegovine, vodi i kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, a što može predstavljati dodatni izvor informacija u borbi protiv trgovine ljudima. Međutim, negativne strane ovih uspjeha definitivno postoje i one se tiču nejednake participacije svih institucija (posebno pojedinih policijskih tijela) u dostavljanju podataka, na osnovu kojih se trebaju ažurirati pojedine baze podataka o trgovini ljudima. S tim u vezi, očekivati je da će novouspostavljene institucije, nadležne za koordinaciju aktivnosti policijskih tijela, odgovoriti ovom izazovu, te posredovati u razmjeni potrebnih podataka o trgovini ljudima u narednom periodu.

Da bi sistem podrške bio samoodrživ neophodno je osigurati **finansiranje aktivnosti** planiranih u okviru DAP-a. Subjekti finansiranja su trebali biti država, entiteti i lokalne zajednice, a ultimativni cilj je sprječavanje trgovine ljudima i pružanje pomoći žrtvama. Tako je u okviru ovog cilja planirano da prva strateška mera bude usmjerena ka utvrđivanju detaljnog plana neophodnih sredstava (finansijskih, ljudskih, tehničkih i dr.), te plana prikupljanja istih, na čemu se nije radilo u prethodnom periodu. Jedan od ključnih uzroka takvog stanja je činjenica da općenito postoji problem sa prepoznavanjem problema trgovine ljudima, posebno na nivou lokalnih zajednica koje ne izdavaju finansijska sredstva za predviđene namjene. Time je finansiranje planiranih aktivnosti uglavnom prepušteno državnom i dijelom entitetskom nivou koji nemaju dovoljne kapacitete za sveobuhvatno finansiranje svih programiranih mera.

Kako bi se prevazišli očigledni problemi sa hroničnim nedostatkom finansijskih sredstava u javnim budžetima, DAP-om je predviđeno da se podstaknu međunarodni donatori da svojim sredstvima doprinesu njegovoj implementaciji. Konkretno, za ostvarenje ovog cilja je bila planirana mera kojom bi se radilo na razvoju projekata za dalju implementaciju državnog akcionog plana i apliciranje kod međunarodnih donatora za finansiranje istih.

U toku perioda implementacije DAP-a, realizirano je nekoliko projekata koji su finansirani iz sredstava međunarodnih donatora. Ta sredstva su svakako imala značajno mjesto u finansiranju implementacije

pojedinih strateških aktivnosti. Planiranje finansiranja mjera i aktivnosti u budućem periodu će nastaviti da bude izazov jer je evidentno postojanje niza otežavajućih okolnosti, primarno povezanih sa općim socijalno - ekonomskim stanjem u državi, koji će uticati na osiguranje dostačnih sredstava u javnim budžetima za finansiranje strateških aktivnosti u području suprotstavljanja trgovini ljudima.

Na kraju, efikasno funkcioniranje sistema podrške direktno zavisi od uspostavljenih mehanizama **monitoringa i evaluacije** provedbe planiranih mjera i aktivnosti iz DAP-a i njegove ad hoc nadogradnje. Da bi se ovaj cilj mogao ostvariti bilo je potrebno uspostaviti odgovarajuće kapacitete, tačnije, tim za praćenje implementacije DAP-a, te formulisati precizne pokazatelje i kriterije na osnovu kojih će se mjeriti uspjeh provedbe aktivnosti. Nažalost, do ovog trenutka nisu osigurane potrebne pretpostavke kako bi se ozbiljnije započelo sa monitoringom i evaluacijom implementacije DAP-a, izuzev objavljivanja godišnjeg izvještaja Ureda državnog koordinatora, koji može biti dobra polazna osnova za izradu kriterija uspjeha i davanja preporuka za unapređenje stanja. Ukoliko bi ovaj proces bio otvoren za učešće većeg broja subjekata iz vladinog sektora i organizacija civilnog društva, onda se objektivno mogu očekivati dobri rezultati u ostvarenju ovog strateškog cilja.

U okviru monitoringa i evaluacije se nalazi dodatni cilj kojim se nastojalo osigurati da se aktivnosti, u borbi protiv trgovine ljudima, odvijaju prema prihvatljivim standardima (žrtvama je pružena adekvatna pomoć, pravne procedure nisu bespotrebno duge, kazne počiniteljima trgovine ljudima dovoljno stroge, naredbe sudova se izvršavaju itd). Jedna od značajnih aktivnosti koja se implementirala u prethodnom periodu, iz domena monitoringa, se odnosila na uspostavu i rad regionalnih monitoring timova čija uloga se sastojala u evaluaciji pružanja individualne pomoći žrtvama trgovine ljudima. Kako je rad regionalnih monitoring timova načelno pozitivno ocjenjen onda se može konstatovati kako se radi o jednom od pokazatelja dobre prakse.

b) Preporuke za unapređenje stanja

1. Uskladiti materijalno krivično zakonodavstvo u entitetima i Brčko distriktu sa noveliranim odredbom Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine iz čl. 186, Protokolom za spriječavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom uz ovu Konvenciju ("Palermo Protokol), Konvencijom o akciji protiv trgovine ljudima, kao prvim evropskim ugovorom o tom pitanju i novom Direktivnom EU (2011/36/EU);
2. Ustanoviti usklađeni model osiguranja besplatne zdravstvene zaštite i pružanja socijalne pomoći žrtvama trgovine ljudima, putem stvaranja normativnog okvira i usvajanja usklađenih procedura postupanja nadležnih organa u Bosni i Hercegovini;
3. Uspostaviti neophodne kapacitete za borbu protiv trgovine ljudima kao dijela kibernetskog kriminala;
4. Izvršiti revitalizaciju, ojačati ulogu, osnažiti kapacitete i djelovanje Državne grupe za borbu protiv trgovine ljudima te u njen sastav uključiti predstavnike nevladinih organizacija;
5. Unaprijediti saradnju Udarne grupe sa Regionalnim monitoring timovima;
6. Unaprijediti i ojačati mehanizme Regionalnih monitoring timova za koordinaciju i monitoring rada nadležnih institucija na lokalnom nivou;
7. Osigurati jedinstvene standarde edukacije profesionalaca uključenih u borbu protiv trgovine ljudima putem institucionalizacije edukativnih aktivnosti i saradnje sa organizacijama civilnog društva kao i akademskim ustanovama. Edukacija i obuka profesionalaca treba biti zajednička za predstavnike svih institucija, tematski fokusirana na aktuelne pojavnne oblike trgovine ljudima (kao što je elitna prostitucija, radna eksploracija), nužno treba objedinjavati teoretska i praktična saznanja, biti interdisciplinarnog karaktera, te se baviti pitanjima načina provođenja pojedinih istražnih radnji dokazivanja (npr. posebnih istražnih radnji), zakonitosti postupanja, saradnje tužilaca, policije i centara za socijalni rad i sl.);
8. Permanentno unapređivati sistem prikupljanja, obrade, zaštite i korištenja podataka o trgovini ljudima putem održavanja različitih baza podataka, njihovim umrežavanjem i korištenjem za strateško upravljanje, operativni rad i naučno-istraživačke svrhe, o uzrocima i pojavnim oblicima trgovine ljudima, te unaprijediti saradnju sa Agencijom za zaštitu ličnih podataka;
9. Intenzivno raditi na prepoznavanju problema trgovine ljudima radi osiguranja održivih izvora finansiranja iz svih dostupnih izvora (javnih budžeta, međunarodnih donatora i drugih izvora);

10. Unaprijediti mehanizme koordinacije i monitoringa realizacije strateških mjera i aktivnosti, a ovaj proces učiniti transparentnim sa punom participacijom organizacija civilnog društva;
11. Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini trebaju što prije ratificirati Konvenciju Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualne zloupotrebe i seksualnog iskorištavanja te implementirati njene odredbe, što podrazumijeva i usklađivanje zakonodavstva sa zahtjevima iz ove konvencije;
12. Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini trebaju usvojiti prijedlog za izmjene, dopune i harmonizaciju Krivičnih zakona (entiteti, Brčko distrikt i državni nivo) koji adresiraju zaštitu djece od seksualne zloupotrebe i iskorištavanje putem informacionih i komunikacionih tehnologija, a koji je Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima Ministarstva sigurnosti razvio u saradnji sa drugim relevantnim ministarstvima na niovu države i entiteta uz podršku "Save the Children International";
13. Osigurati održivosti uspostavljene SOS linije za pomoć i prijavu zloupotrebe djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija te uspostaviti sistemsku i formaliziranu saradnju između SOS Linije za pomoć i policije kojima se prosljeđuju ove informacije;
14. Ojačati saradnju sa međunarodnim organizacijama koje se bave sprječavanjem zloupotrebe informacionih i telekomunikacionih tehnologija u svrhu dječije pornografije.

D. 2 Prevencija

Preventivne aktivnosti zauzimaju ključnu ulogu u naporima institucija formalne društvene kontrole da smanje obim i rasprostranjenost trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Tako i DAP u ovom strateškom poglavlju sadrži nekoliko specifičnih ciljeva i mjera na njihovom ostvarenju. One su tematski posvećene zaštiti posebno ranjivih grupa, davanju podrške srodnim strateškim naporima u području suprotstavljanju nasilju u porodici i nasilju nad djecom, zaštiti romske manjine i unapređenju općeg socijalno - ekonomskog stanja u državi, te podizanju svijesti o problemu trgovine ljudima kod opće i profesionalne populacije. Analiza implementacije ukazuje da su se planirane mjere realizirale na neujednačen način. Navedenom svjedoči i detaljni osvrt na provedbu pojedinačnih mjeru.

a) Analiza uspjeha

U okviru prvog strateškog cilja, iz domena prevencije trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, bilo je planirano da se njegovom realizacijom smanje rizici trgovine ljudima među ranjivim kategorijama. Da bi se ovaj cilj u potpunosti realizirao, bilo je planirano da se dođe do određenih spoznaja putem provedenih istraživanja o tome šta predstavlja etiologiju ove pojave, i koji faktori utiču na povećan rizik od trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini. Nažalost, ovakva istraživanja nisu realizirana u proteklom periodu, čime je kreiranje specifičnih preventivnih programa, koji bi bili prilagođeni stvarnom stanju na terenu, ostalo u domenu neprovjerenih zaključaka o uzrocima predmetne pojave.

Naredna strateška mјera u okviru ovog cilja je bila posvećena djeci koja su izložena riziku od prosjačanja na ulici. U tom smislu, DAP predviđa razvijanje multidisciplinarnog/multisektorskog pristupa za podršku djeci koja rade na ulici i njihovo uključivanje u obrazovni sistem, kako bi se reducirali rizici da ova djeca, koja su zbog nepohađanja škole pod posebnim rizikom, postanu žrtve trgovine ljudima i omogućila njihova sigurnija budućnost.

Prosjaćenje djece na ulicama, većine gradova u Bosni i Hercegovini, predstavlja goruci socijalno - patološki problem koji zaslužuje separatno strateško tretiranje. U domenu prevencije trgovine ljudima i suzbijanja prosjačenja, ovom problemu se poklanjala određena pažnja, primarno kroz uspostavljanje određenih kapaciteta u vidu dnevnih centara za djecu koja rade na ulici. Međutim, osnovni problem sa kojim se susreću ove aktivnosti se tiče činjenice kako se radi o parcijalnim, ad hoc aktivnostima koje se provode jednostrano, nejednakno, čija samoodrživot direktno zavisi od spremnosti međunarodnih donatora (Save the Chidren i dr.) da finansiraju njihov rad.

Konkretno, u BiH trenutno djeluje 5 dnevnih centara za djecu koja su uključena u život ili rad na ulici te djecu koja su u riziku da to postanu. Navedeni centri se nalaze u Tuzli, Sarajevu, Banja Luci, Zenici i Mostaru. Na osnovu pozitivnih iskustava iz Tuzle, u okviru Dnevnog centra, kojeg vodi organizacija „Zemlja djece“, pružila se podrška djeci koja su uključena u život ili rad na ulici, a koja su potencijalno žrtve trgovine ljudima. Ovaj model je prepoznat od strane "Save the Children" kao efikasan u poređenju sa represivnim modelom.

Tako je uspostavljeno partnerstvo sa "Zemljom djece" s ciljem jačanja ovog modela te njegovog uvezivanja sa lokalnim institucijama kako bi se istinski kreiralo mjesto u kome će, kroz interdisciplinarnu saradnju, djeci korisnicima biti osigurana sva prava. Nakon toga, na osnovu ovog modela otvoren je dnevni centar u Sarajevu koji je za samo tri godine funkcioniranja pružio neki vid podrške više od 350 djece.¹

Kada je riječ o drugom strateškom cilju iz područja prevencije trgovine ljudima, njegova suština je u **podržavanju i ohrabrvanju** implementacije Strategije borbe protiv nasilja u porodici, Gender akcionog plana, Strategije borbe protiv nasilja nad djecom, Strategije za poboljšanje položaja Roma, Strategije za socijalno - ekonomski razvoj i program povratka raseljenih osoba i izbjeglica i drugih aktivnosti koje imaju direktni utjecaj na prevenciju trgovine ljudima i socijalno - ekonomsko jačanje ranjivih grupa stanovništva. Radi se o prilično apstraktnom postavljenom cilju čija mjerljivost uspjeha realizacije je skoro pa nemoguća.

Jedini mogući način ocjene uspjeha ostvarenja ovog strateškog cilja je da se ukaže na suštinu svake od pet planiranih mjera, te da se procijeni u kojoj mjeri je svaka od njih u dosadašnjem periodu realizirana. Prva od tih mjera se odnosi na održavanje koordinacijskih sastanaka u cilju usklađivanja zajedničkih aktivnosti sa tijelima nadležnim za provođenje navedenih dokumenata.

Prema postojećim informacijama, ovi sastanci se ne održavaju u redovnim intervalima, već isključivo povodom zajedničkog poduzimanja aktuelnih aktivnosti.

Naredna mjera je tematski usmjerena na završetak aktivnosti na uvođenju teme o borbi protiv trgovine ljudima u nastavne planove osnovnih i srednjih škola, kao sistematski i kontinuiran dio redovnog obrazovanja. Kako je ranije već bilo naglašeno, pomenute aktivnosti su okončane u saradnji sa međunarodnim partnerima i to u šest kantona i Brčko distriktu.

Naredna mjera je zamišljena tako da se njenom realizacijom sačini priručnik o prevenciji trgovine ljudima, za učenike, koji bi se koristio u školama, ali i u radu sa djecom koja ne pohađaju školu. Raspoloživi podaci ukazuju kako se radi o zajedničkom projektu Odsjeka za suzbijanje trgovine ljudima Ministarstva sigurnosti i CRS, u okviru „Sustain“ projekta, koji je uspješno implementiran u proteklom periodu.

Posljednje dvije mjere u okviru ovog strateškog cilja u fokusu uglavnom imaju romsku populaciju, kao grupu, koja je pod posebnim rizikom od trgovine ljudima u svim njegovim manifestnim oblicima. Te mjere se odnose na razvijanje programa koji će pružati obrazovanje o spriječavanju trgovine ljudima među djecom koja ne pohađaju školu i zajednicama pod posebnim rizikom, kao što je romska, te provođenje programa upisivanja u matične knjige osoba koje nisu upisane, a posebno djece u matične knjige rođenih. Određene aktivnosti popisa i upisa Romske djece u matične knjige se već provode u organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i međunarodnih partnera, koje vodi detaljne evidencije po pitanju broja upisane djece u matične knjige. Kada je riječ o programima obrazovanja za djecu koja ne pohađaju školu i romsku djecu, koji bi sadržavali teme o trgovini ljudima, još uvijek se ne može pouzdano ocijeniti nivo implementacije ove strateške mjere.

Posljednji u nizu preventivnih ciljeva, iz ovog dijela DAP-a, je usmjeren na smanjenje potražnje za seksualnim uslugama žrtava trgovine ljudima. Radi se o vrlo kompleksnoj mjeri koja zahtjeva značajan angažman u domenu podizanja svijesti o štetnim posljedicama trgovine ljudima kod opće populacije. U dosadašnjem periodu, uz inkriminaciju ovakvog djelovanja u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine, su provođene određene kampanje podizanja svijesti upravo kod ove populacije koje su u određenom obimu doprinisile implementaciji pomenute strateške mjere.

b) Preporuke za unapređenje stanja

1. Sveobuhvatno koristiti kapacitete naučno - istraživačkih ustanova s ciljem provođenja istraživanja i identifikacije stvarnih faktora koji doprinose egzistiranju pojave trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, te identifikacije preporuka za djelovanje svih društvenih činilaca uključenih u borbu protiv trgovine ljudima;

¹ Tokom 2010. godine institucija Ombudsmana za ljudska prava u Bosni i Hercegovini objavila je specijalni izvještaj o prosjačenju djece u Bosni i Hercegovini u kojem je, između ostalog, prepoznat pristup za pružanje podrške ovoj kategoriji djece putem modela dnevног centra te je prepunjeno da usluga dnevних centara postane uslugom sistema socijalne zaštite kao i da je potrebno ovaj model replicirati na ostala područja među kojima se ističu Mostar, Zenica, Banja Luka, Prijedor, Gradiška i dr.

2. Programirati i realizirati specifične mjere kojima bi se, problemu prosjačenja djece i drugih ranjivih kategorija, pristupalo sa dva odvojena stanovišta: a) suzbijanje prosjačenja kao kriminalne pojave (otkrivanjem i procesuiranjem organizatora i saučesnika), i b) suzbijanje prosjačenja putem pružanja pomoći i zaštite djeci koja se iskorištavaju u ove svrhe (otvaranjem i održavanjem u radu dnevnih centara za boravak djece zatećene u prosjačenju);
3. Usvojiti minimalne standarde za usluge dnevnog centra, te razviti minimalne standarde za terenski rad sa korisnicima;
4. Izraditi obavezujuće standarde rada sigurnih kuća i pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima koje one pružaju;
5. Kontinuirano raditi na edukaciji i podizanju svijesti kod opće populacije, posebno djece i mladih, kao i kod ranjivih, marginaliziranih i grupa pod posebnim rizikom (Romi, djeca koja ne pohađaju školu, djeca koja žive u disfunkcionalnim porodicama, djeca koja žive u porodicama u kojima je prisutno domaće nasilje, djeca koja potiču iz ekstremno siromašnih porodica) o pojavnim oblicima i štetnim posljedicama trgovine ljudima;
6. Uspostaviti jače mehanizme koordinacije između većeg broja vladinih institucija i organizacija civilnog društva sa ciljem usvajanja godišnjeg kalendara nastupanja u javnim kampanjama, koje tretiraju problematiku trgovine ljudima, stvarati prepoznatljive sadržaje (poput televizijskih i radio emisija, kao i drugih vrsta medijskih sadržaja), koji bi se permanentno koristili u svrhe podizanja svijesti, promicati ljudska prava u okviru ovih kampanja i sl;
7. Kreirati specifične i usmjerene preventivne programe kojima bi se provodile kampanje podizanja svijesti kod korisnika seksualnih usluga, ukazivanjem na pozadinu onoga što se prikazuje kao dobrovoljno nuđenje seksualnih usluga, šta se krije iza tih ponuda i sl, čime bi se jačala tzv. konzumenatska/potrošačka svijest;
8. Raditi na osmišljavanju i realizaciji specifičnih javnih kampanja koje će ukazivati na pojavne oblike, povezanost i štetne posljedice migracija i trgovine ljudima u svrhe radne eksploracije;
9. Raditi na otvaranju kriznih centara i privatnih stanica koji kompenziraju nemogućnosti dnevnih centara da pruže privremeni smještaj i zaštitu djece za koje se sumnja da su žrtve trgovine ili djece koja nemaju osigurano stanovanje. Dnevni centri su institucije dnevnog tipa i ne zadovoljavaju standarde prenoćišta za djecu.

D.3 Zaštita žrtava i svjedoka

Osiguranje efikasnih mehanizama pouzdane **identifikacije žrtava** trgovine ljudima nesumnjivo predstavlja jedno od najosjetljivijih područja cjelokupnog sistema borbe protiv ove pojave. Naime, u praksi se javlja niz problema povezanih sa identifikacijom žrtava trgovine ljudima. Razlikujemo kategorije oštećenih osoba od žrtava nekih srodnih pojava, kao što su krijumčarenje migranata, odavanje prostituciji i sl. S tim u vezi, DAP ovom pitanju posvećuje posebnu pažnju kroz programiranje specifičnih mjer usmjerenih ka unapređenju postupaka identifikacije žrtava trgovine ljudima, bilo da se radi o domaćim ili žrtvama koje su strani državljeni.

U okviru ovog poglavlja DAP-a nalaze se i mјere kojima se nastoje osigurati pravovremena i adekvatna pomoć žrtvi i svjedoku žrtvi trgovine ljudima, te osigurati adekvatna rehabilitacija i reintegracija žrtava trgovine ljudima. Da bi se formirao sud o nivou implementacije ovog poglavlja DAP-a, bit će prikazani najznačajniji rezultati kao i mјere koje još uvijek nisu poduzete.

a) Analiza uspjeha

U odnosu na prvu planiranu mjeru kojim se nastoje razviti standardi za identifikaciju, za profesionalce koji bi u vršenju svojih redovnih poslova mogli doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, može se konstatovati kako je ista realizirana u saradnji sa CRS-om, na način da su razvijene smjernice za centre za socijalni rad i regionalne monitoring timove. Kada je riječ o drugoj mjeri, u okviru ovog strateškog cilja, kojim je trebalo permanentno distribuirati informacije o novim trendovima profesionalcima koji bi mogli doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, može se reći kako je ona djelimično realizirana putem organiziranih edukacija sa centrima za socijalni rad i regionalnim monitoring timovima. Sudeći prema postavljenim pokazateljima implementacije ove mjeri, potrebno je poduzimati značajnije aktivnosti na permanentnom unapređenju postupaka identifikacije žrtava trgovine ljudima. U tom smislu, posebno se ističe potreba za uvođenjem proaktivnih tehnika identifikacije žrtava trgovine ljudima.

Druga komponenta ovog strateškog poglavlja se tiče osiguranja pravovremene i adekvatne pomoći žrtvi i svjedoku - žrtvi trgovine ljudima što čini zasebni strateški cilj. S ciljem njegove implementacije, programirane su dvije specifične mjere, od kojih je prva usmjerena ka razvijanju obrazaca koji informiraju žrtve trgovine ljudima o njihovim pravima i podršci koja im je dostupna. Može se konstatovati kako je ova mjera implementirana u saradnji sa CRS-om kroz projekt „Sustain“. Druga planirana mjeru je fokusirana na razvijanje minimalnih standarda za pružanje pomoći žrtvama trgovine ljudima (stanovanje, psihosocijalna zaštita, medicinska skrb, obrazovanje, obuka za posao, te pronalaženje posla itd). Iz samog sadržaja ove mjeru je vidljivo kako se radi o post festum postupanju na zaštititi žrtava trgovine ljudima, za što je potrebno poduzeti značajan broj uzajamno uskladijenih aktivnosti većeg broja nadležnih institucija. Nažalost, može se reći kako se radi o nedovoljno razvijenom području djelovanja, što svakako predstavlja nedostatak koji se treba hitno otkloniti. U trenutnim okolnostima, žrtvama trgovine ljudima se pruža nepohodna pomoć i asistencija kroz kapacitete sigurnih kuća, ali mnogo važnija je pomoć nakon okončanja administrativnih i sudske procedura, koja treba biti usmjerena ka potpunoj rehabilitaciji, resocijalizaciji i socijalnoj integraciji žrtava trgovine ljudima.

Pred svim odgovornim institucijama, u Bosni i Hercegovini, stoje velika očekivanja javnosti da počne sa rješavanjem ovog problema. Istone radi, aktuelni DAP predviđa poseban cilj čijom realizacijom se nastoji osigurati adekvatna rehabilitacija i reintegracija žrtava trgovine ljudima putem dvije programirane mjeru.

Prva se odnosi na razvijanje sistema kojim će se osigurati finansiranje širokog spektra usluga za žrtve trgovine ljudima – hitno prihvatište, psihosocijalno savjetovanje, besplatna medicinska skrb, obuka za posao, nastavak obrazovanja i usluge pronalaženja posla – na lokalnom, entitetskom ili državnom nivou. Može se zaključiti kako je po svom sadržaju i namjeni ova mjeru kvalitetno planirana ali je ostala nedovoljno realizirana.

Druga planirana mjeru je posvećena posebno ranjivim kategorijama žrtava trgovine ljudima, posebno ovisnicima o opojnim drogama. Planiranom mjerom se nastoji razviti sistem kojim će se obezbijediti liječenje i odvikavanje, za žrtve trgovine ljudima koje su ovisnice o drogama. Sudeći prema postojećim podacima, nisu poduzimane značajnije aktivnosti na realizaciji ove strateške mjeru što predstavlja značajan nedostatak u funkcioniranju sistema zaštite i pomoći žrtvama trgovine ljudima, a što je usko povezano sa problemima u implementaciji Strategije Bosne i Hercegovine vezane za droge.

Na kraju, treba istaći kako je u segmentu repatrijacije i transnacionalnih mehanizama upućivanja unutar DAP-a planirano da se poboljšaju postupci repatrijacije žrtava trgovine ljudima. U tom pravcu, prva planirana mjeru se odnosi na razvijanje regulative i smjernica (standarda) za žrtve koje se iz drugih zemalja repatriiraju u Bosnu i Hercegovinu, što je realizirano kroz aktivnosti u saradnji sa CRS-om i „Sustain“ projektom. Takav zaključak se zasniva na činjenici da su razvijene pisane smjernice koje su kompatibilne sa transnacionalnim referalnim mehanizmom u regionu. Kada je riječ o drugoj planiranoj mjeri u okviru ovog strateškog cilja, čijom realizacijom su se trebale razviti regulativa i smjernice (standardi) za repatrijaciju stranih žrtava trgovine ljudima iz Bosne i Hercegovine u njihove zemlje porijekla, može se reći kako je ova mjeru implementirana po istom modelu kao i prethodna. Sve navedeno ukazuje kako su u domenu repatrijacije i transnacionalnih mehanizama upućivanja postignuti dobri rezltati na čijim dostignućima se u budućem periodu treba nastaviti sa razvijanjem ovog strateškog područja.

b) Preporuke za unapređenje stanja

1. Konstantno unapređivati metode identifikacije žrtava trgovine ljudima, sa posebnim fokusom na pronalaženje i praktičnu primjenu metoda proaktivnog postupanja sa ciljem samoinicijativnog dolaženja do saznanja o žrtvama trgovine ljudima od strane policije, tužilaštava, centara za socijalni rad i drugih odgovornih institucija te nevladinih organizacija;
2. Ulagati kontinuirane napore kako bi se problem trgovine ljudima i postojanja žrtava, ove pojave, prepoznavao na lokalnom nivou, od strane temeljne policije, tužilaštava na kantonalm i okružnom, i nivou Brčko distrikta, kao i drugih institucija koje mogu imati saznanja o žrtvama trgovine ljudima;
3. Provoditi istraživanja o tipičnim pojavnim oblicima radne eksploatacije ljudi kako bi se kreirale i stalno nadograđivale liste indikatora radne eksploatacije sa obilježjima trgovine ljudima;
4. Realizirati sve neophodne aktivnosti kako bi se žrtvama trgovine ljudima osigurala sva moguća i dostupna pomoć u vidu osiguranja pravne pomoći, smještaja, psihosocijalne zaštite, medicinske skrbi, obrazovanja, obuke za posao, posredovanja u zapošljavanju i sl.;

5. Kontinuirano implementirati projekte i programe ekonomskog osnaživanja žrtava trgovine ljudima, putem davanja grantova za samozapošljavanje, podrške u zapošljavanju, i drugih vidova ekonomske reintegracije koji trebaju biti prilagođeni ovoj populaciji;
6. Uspostaviti efikasne mehanizme zaštite, pružanja pomoći i rehabilitacije ranjivih kategorija žrtava trgovine ljudima, posebno ovisnika i osoba u stanju posebnih potreba;
7. Nastaviti sa implementacijom programa repatrijacije i transnacionalnih mehanizama upućivanja za žrtve trgovine ljudima;

D.4 Krivično gonjenje

Efikasno krivično gonjenje počinilaca krivičnih djela trgovine ljudima predstavlja ključnu komponentu represivnog postupanja nadležnih institucija, u Bosni i Hercegovini, u namjeri da se ova pojавa stavi pod kontrolu. U tom pravcu DAP sadrži četiri strateška cilja koja su usmjereni prema pooštravanju kaznene politike za krivična djela trgovine ljudima, oduzimanju imovinske koristi pribavljene vršenjem ovih krivičnih djela, uspostavljanju sistema obeštećenja žrtava trgovine ljudima, te poboljšanju implementacije zakona o zaštiti svjedoka. U nastavku je dat pregled stepena implementacije svaka od četiri nabrojana strateška cilja.

a) Analiza uspjeha

Kako bi se prvi strateški cilj iz domena krivičnog gonjenja, koji predviđa povećanje **efikasnosti pravosudnih organa i pooštravanje kaznene politike** za učinjena krivična djela trgovine ljudima, mogao ostvariti, unutar DAP-a su programirane četiri specifične mjere. Prva se odnosi na izmjene i dopune zakona o krivičnom postupku kojima bi se omogućila primjena posebnih istražnih radnji u istragama krivičnih djela trgovine ljudima. Ova mjera je realizirana krajem 2009. godine kada su „sporne“ odredbe zakonâ o krivičnom postupku, u Bosni i Hercegovini, novelirane tako da je sada omogućena primjena posebnih istražnih radnji u istragama krivičnih djela trgovine ljudima. Što se tiče druge planirane mjere, njenom implementacijom se treba nastaviti intenzivno raditi na **istraživanju i gonjenju krivičnih djela trgovine ljudima**, ne samo onih koja su povezana sa seksualnom eksploracijom, već i slučajeva radnog rupa, organiziranog prisilnog prosjačenja, ugovorenih brakova i dr. U kontekstu ove mjere posebnu pažnju u procesuiranju zaslužuju slučajevi koji su direktno ili indirektno povezani sa trgovinom ljudima poput pedofilije i dječje pornografije. Za ocjenu uspješnosti realizacije ove strateške mjere prvenstveno su potrebni pouzdani podaci o broju istraga za spomenuta krivična djela, broju podignutih i potvrđenih optužnica te broju osuđujućih presuda. Podaci iz pravosudne prakse ukazuju na smanjen obim procesuiranja krivičnih djela trgovine ljudima, što, svakako, ne ide u prilog pozitivne ocjene implementacije ove mjere. Sama njena priroda je imperativnog karaktera, te se njome zahtjeva kontinuirano poduzimanje krivičnog gonjenja počinitelja ovih djela. U tom kontekstu strateška mjera ovog karaktera treba biti sastavni dio budućih strateških planova u domenu suprotstavljanja trgovini ljudima.

Sljedeća strateška mjera je posvećena poboljšanju kvaliteta dokaza prikupljenih tokom istraga krivičnih djela vezanih za trgovinu ljudima. Iako se radi o apstraktnoj formulaciji, ne treba izgubiti iz vida činjenicu kako se implementacija ove mjere može posmatrati integralnim dijelom onih strateških mjeru koje su vezane za edukaciju i obuku profesionalaca iz policijskih tijela i pravosuđa u domenu izučavanja savremenih istražnih metoda i tehniku u istragama krivičnih djela trgovine ljudima. Može se konstatovati da su ova dva područja u direktnoj proporcionalnoj vezi, što ukazuje na permanentni značaj edukacije i obuke u ovom području.

Na kraju, ovaj strateški cilj završava sa specifičnom mjerom kojom se nastoje prevazići svi problemi sekundarne viktimizacije žrtava trgovine ljudima koje se pojavljuju u svojstvu svjedoka u krivičnim predmetima suđenja za ova djela. Prema formulaciji iz DAP-a, implementacijom ove mjere se nastoji povećati učestalost korištenja alternativnih oblika svjedočenja od strane žrtava (video link, zaštićeni identitet itd.). Kako se radi o procesnom pitanju o kojem se, u skladu sa zakonom, odlučuje u svakom konkretnom slučaju, ova mjera ima karakter preporuke koju bi trebali imati na umu postupajući sudovi u krivičnim predmetima trgovine ljudima.

Drugi strateški cilj u okviru ovog poglavlja odnosi se na unapređenje mjeru za **oduzimanje imovinske koristi** pribavljene krivičnim djelima trgovine ljudima. Putem programirane mjeru nastoje se pojednostaviti i poboljšati odredbe o primjeni ovog instituta u slučajevima kada je pribavljena imovinska korist iz predmetnih

krivičnih djela. Treba podsjetiti kako je zakonodavac novelom Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, iz 2009. godine, u pravni sistem uveo institut tzv. „proširenog oduzimanja“ imovinske koristi pribavljenе krivičnim djelom za određene grupe krivičnih djela uključujući i trgovinu ljudima. Ove novele su kasnije unesene i u krivične zakone Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta, dok Republika Srpska ima lex specialis u ovom području, tačnije Zakon o oduzimanju nelegalo stečene imovine. U Federaciji Bosne i Hercegovine su u toku aktivnosti na donošenju zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljenе krivičnim djelom i prekršajem. Na taj način je moguće konstatovati kako je, barem na normativnom nivou, ova mjera u određenoj mjeri implementirana.

Ostaje da se vidi u kojem obimu će nadležni sudovi izricati mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljenе vršenjem krivičnih djela trgovine ljudima. Upravo se na ovu konstataciju naslanja druga strateška mjera u okviru ovog cilja. Njome se ukazuje na potrebu povećanja učestalosti korištenja mjera za oduzimanje imovine trgovaca ljudima. Trenutno ne postoje pouzdani podaci o tome u koliko slučajeva je došlo do oduzimanja takve imovinske koristi, koje je vrijednosti i sl. Poseban problem predstavlja činjenica kako nisu uspostavljeni dovoljni kapaciteti za upravljanje privremeno oduzetom i oduzetom imovinom na svim nivoima vlasti u BiH čime je implementacija ove strateške mjere znatno oslabljena.

Treći strateški cilj u domenu krivičnog gonjenja se tiče poboljšanja efikasnosti sistema **obeštećenja žrtava** trgovine ljudima. Programirana mjera unutar ovog cilja smjera povećanju učestalosti korištenja mjera za obeštećenje žrtava trgovine ljudima u krivičnom postupku. Sudeći prema važećim propisima u Bosni i Hercegovini, oduzeta imovinska korist se, na osnovu pravosnažnih odluka postupajućih sudova, uplaćuje u budžet dok se s druge strane oštećene osobe upućuju na podnošenje imovinsko - pravnog zahtjeva u parničnom postupku. Zbog toga se može zaključiti kako ne postoje elementarne normativne pretpostavke za direktno obeštećenje žrtava trgovine ljudima u Bosnu i Hercegovini.

Posljednji strateški cilj u okviru ovog poglavlja se tiče **poboljšanja implementacije** zakona o programu zaštite svjedoka. Prva planirana mjera se tiče osiguranja sredstava za rad Odsjeka za zaštitu svjedoka u Državnog agenciji za istrage i zaštitu (SIPA). Radi se o pragmatičnom pitanju koliko specijalizirani odsjek SIPA-e ima kapaciteta za efikasno pružanje zakonom određene zaštite žrtvama trgovine ljudima? Dosadašnja praksa pokazuje kako nisu zabilježeni slučajevi nemogućnosti pružanja zaštite iz nadležnosti ovog odsjeka. Druga mjera iz ovog kataloga se tiče unapređenja međunarodne biletaralne saradnje sa drugim zemljama o prihvatu žrtava trgovine ljudima koji su zaštićeni svjedoci. U ovom trenutku Bosna i Hercegovina ima zaključene sporazume sa nekolicinom zemalja koji predviđaju različite modalitete saradnje u borbi protiv svih vidova organiziranog kriminala i korupcije, uključujući i trgovinu ljudima.

b) Preporuke za unapređenje stanja

1. Konstantno unapređivati primjenu posebnih istražnih radnji u otkrivanju, razjašnjavanju i dokazivanju svih oblika trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, te raditi na adekvatnoj selekciji, obuci i materijalno - tehničkom opremanju i podršci profesionalnim sudionicima provođenja ovih radnji u praksi;
2. Usklađivati iskustva i prakse između institucija uključenih u suzbijanje trgovine ljudima s ciljem što efikasnijeg prepoznavanja bića ovog krivičnog djela;
3. Osnaživati i konstantno unapređivati sve oblike regionalne međunarodne policijske saradnje s ciljem razmjene informacija o trgovini ljudima, provođenju zajedničkih operacija i drugih vidova saradnje;
4. Stalno pronalaziti nove izvore saznanja i informacija o modusima operandi trgovine ljudima, sa ciljem praćenja stanja u dislokaciji ove pojave;
5. Poboljšati kapacitete i procedure postupanja nadležnih inspekcija (inspekcije rada, ugostiteljstva, tržišta, turizma, šumarstva, građevinarstva, saobraćaja, poljoprivrede i dr) radi tretiranja trgovine ljudima u svrhe radne eksplotacije u širem kontekstu nezakonitog zapošljavanja i potražnje za jeftinom radnom snagom;
6. Raditi na identifikaciji najčešćih oblika koruptivnih radnji u vezi sa trgovinom ljudima kako bi se praksa krivičnog progona trgovaca ljudima oslobođila tereta korupcije pojedinih službenih osoba koje omogućavaju trgovanje ljudima;
7. Konstantno unapređivati praksu oduzimanja imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih djela trgovine ljudima, te raditi na uspostavljanju neophodnih kapaciteta za upravljanje oduzetom imovinom na svim novioma vlasti u BiH;

8. Kvalitativno unaprijediti programe zaštite žrtava trgovine ljudima uključivanjem specifičnih sadržaja psihološke pomoći, te osigurati nepohodna materijalno - tehnička sredstva i stručnu edukaciju službenih osoba koje se neposredno bave zaštitom ove kategorije svjedoka;

D.5 Međunarodna saradnja

Sveobuhvatna borba protiv trgovine ljudima nužno uključuje i sudjelovanje u različitim vidovima međunarodne saradnje između pravosudnih i policijskih tijela, iz Bosne i Hercegovine, sa partnerskim organizacijama i institucijama iz inostranstva. Najčešće se radi o **razmjeni informacija o počiniteljima i žrtvama** trgovine ljudima ali i drugim modalitetima saradnje koja se odvija na multilateralnom ili bilateralnom nivou.

a) Analiza uspjeha

U odnosu na navedeno, DAP sadrži specifičan strateški cilj čijom realizacijom se općenito nastoji ojačati saradnja između Bosne i Hercegovine i drugih zemalja kao i organizacija koje učestvuju u borbi protiv trgovine ljudima. Da bi se ovaj cilj mogao realizirati planirano je poduzeti tri mjere od kojih se prva odnosi na zaključivanje i izvršavanje relevantnih multilateralnih i bilateralnih ugovora. Radi se o kontinuiranoj djelatnosti nadležnih institucija Bosne i Hercegovine kojom se nastoje stvoriti adekvatne normativne pretpostavke za efikasnu međunarodnu saradnju putem različitih oblika razmjene informacija, tražene djelatnosti, osiguranja toka krivičnog postupka, zajedničkih istraga i sl. Druga mjeru je usmjerena prema razvijanju sistema saradnje sa zemljama odredišta za bosanskohercegovačke državljane - žrtve trgovine ljudima i zemljama porijekla stranih žrtava trgovine ljudima identificiranih u Bosni i Hercegovini, u svrhu organiziranja i izvršavanja humane i efikasne repatrijacije.

Uzme li se u obzir činjenica da su kroz regionalni projekt „Uspostava transnacionalnog referalnog mehanizma za žrtve trgovine ljudima u jugoistočnoj Evropi“, koji realizira ICMPD-a, poduzete neke aktivnosti na ostvarenju ove strateške mjeru, može se reći kako se saradnja u ovom području odvija na zadovoljavajućem nivou. I na samom kraju, mjeru kojom se planiraju unaprijediti mehanizmi o međusobnom pružanju pravne pomoći sa zemljama odredišta za bosanskohercegovačke državljane - žrtve trgovine ljudima i zemljama porijekla stranih žrtava trgovine ljudima, identifikovanim u Bosni i Hercegovini, za razmjenu podataka i dokaznih materijala za istrage i krivično gonjenje, je realizirana kroz donošenje Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima iz 2009. godine. Ostaje jedino da se ovaj zakon u punom kapacitetu provodi u praksi procesuiranja slučajeva trgovine ljudima koji imaju transnacionalni karakter.

b) Preporuke za unapređenje stanja

1. Kontinuirano učestvovati u svim inicijativama multilateralne i bilateralne saradnje koje uključuju zajedničko i usklađeno djelovanje u borbi protiv trgovine ljudima;
2. Koristiti i unapređivati kapacitete međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima (zajednički istražni timovi i drugi instituti) radi osiguranja efikasnog krivičnog progona svih počinilaca krivičnih djela trgovine ljudima;
3. Redovno učestvovati na sastancima predstavnika operativnih tijela na regionalnom nivou koja učestvuju u operativnim aktivnostima pri čemu se treba osigurati permanentno učešće profesionalaca koji su neposredno uključeni u istrage krivičnih djela trgovine ljudima;
4. Redovno provoditi instrumente transnacionalnog referalnog mehanizma sa ciljem zaštite žrtava trgovine ljudima u prekograničnoj saradnji u području jugoistočne Evrope;
5. Uspostaviti efikasan sistem razmjene operativnih podataka i informacija o trgovini ljudima među svim operativnim policijskim agencijama;
6. Stalno jačati saradnju sa graničnim policijama radi identifikacije žrtava trgovine ljudima;
7. Podsticati saradnju sa organizacijama civilnog društva radi što efikasnijeg učešća u rehabilitaciji i reintegraciji žrtava trgovine ljudima;
8. Uspostavljati pouzdane mehanizme regionalne saradnje sa ciljem identifikacije i prevencije pojave radne eksploracije u svrhe trgovine ljudima;

E. SWOT rezime

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Dostignuti nivo standarda u borbi protiv trgovine ljudima; • Stvoreni neophodni, normativni okviri za efikasno krivično gonjenje u slučajevima trgovine ljudima; • Uspostavljeni kapaciteti unutar Ministarstva sigurnosti BiH; • Osnovani regionalni monitoring timovi za praćenje stanja na terenu; • Provedene aktivnosti na edukaciji profesionalaca u osnovnim i srednjim školama i centrima za socijalni rad; • Redovno praćenje aktivnosti na implementaciji DAP-a i blagovremeno izvještavanje nadležnih institucija i javnosti; • Vođenje odgovarajućih baza podataka o trgovini ljudima; • Provođenje jednog dijela aktivnosti na većem stepenu socijalne inkluzije romske populacije kroz upis romske djece u matične knjige i obrazovanje ove populacije; • Uspostavljeni transnacionalni mehanizmi repatrijacije žrtava trgovine ljudima; • Omogućena primjena posebnih, istražnih radnji u krivičnom gonjenju počinilaca krivičnih djela trgovine ljudima; • Uspostavljeni kapaciteti za efikasnu zaštitu svjedoka na nacionalnom i regionalnom nivou; • Stvorene neophodne normativne pretpostavke za različite oblike operativne međunarodne saradnje u borbi protiv trgovine ljudima; • Izgrađeni kapaciteti civilnog društva za borbu protiv trgovine ljudima, postojanje respektabilnog broja nevladinih organizacija, postojanje organizirane mreže nevladinih organizacija za borbu protiv trgovine ljudima;	<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje normativnog okvira za pružanje zdravstvene zaštite i socijalne pomoći žrtvama trgovine ljudima za žrtve koje su državljeni BiH; • Nepostojanje normativnog okvira za jedinstveno i usklađeno inkriminiranje trgovine ljudima na entitetskim nivoima; • Slaba saradnja Regionalnih monitoring timova (RMT) sa Udarnom grupom, izražen problem sukoba nadležnosti, nejednak angažman RMT u svim dijelovima države, nedovoljna pravila za rad RMT, te prisutan problem nepostojanja kapaciteta za rad RMT; • Nedovoljni kapaciteti za borbu protiv kibernetskog kriminala; • Nepostojanje jedinstvenih standarda obuke za profesionalce koji su uključeni u borbu protiv trgovine ljudima; • Nepostojanje evidencije provedenih obuka; • Nedovoljan angažman na izradi baze o žrtvama i počiniocima krivičnih djela trgovine ljudima u Ministarstvu sigurnosti BIH, nedostatna podloga za vođenje ove baze, nedostatnost pravnog osnova za uspostavljanje i kvalitetno ažuriranje baze, dok zaštita ličnih podataka nije funkcionalna; • Nejednako učešće svih institucija u dostavljanju, ažuriranju i korištenju pojedinih baza podataka o trgovini ljudima, posebno operativnih baza podataka; • Nepostojanje dostatnih finansijskih sredstava za realizaciju planiranih aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima; • Nepostojanje objektivnih, nezavisnih i pouzdanih mehanizama monitoringa i evaluacije uspjeha u domenu borbe protiv trgovine ljudima; • Nepostojanje istraživanja o uzrocima, manifestnim formama i drugim aspektima borbe protiv trgovine ljudima; • Nedovoljna koordinacija i multisektorski rad u prevenciji zloupotrebe djece u svrhe prosjačenja; • Neprovođenje agresivnijih kampanja koje bi vodile smanjenu potražnje za seksualnim uslugama žrtava trgovine ljudima; • Nizak nivo svijesti o posebnim oblicima trgovine ljudima, posebno radne eksploracije u okviru migracija; • Prisutan problem ugovorenih brakova, kućnog ropsstva i prisilnog rada; • Nedovoljan angažman na uvođenju proaktivnih metoda identifikacije žrtava trgovine ljudima; • Slaba posvećenost u osiguranju finansijskih sredstava za sveobuhvatnu rehabilitaciju i

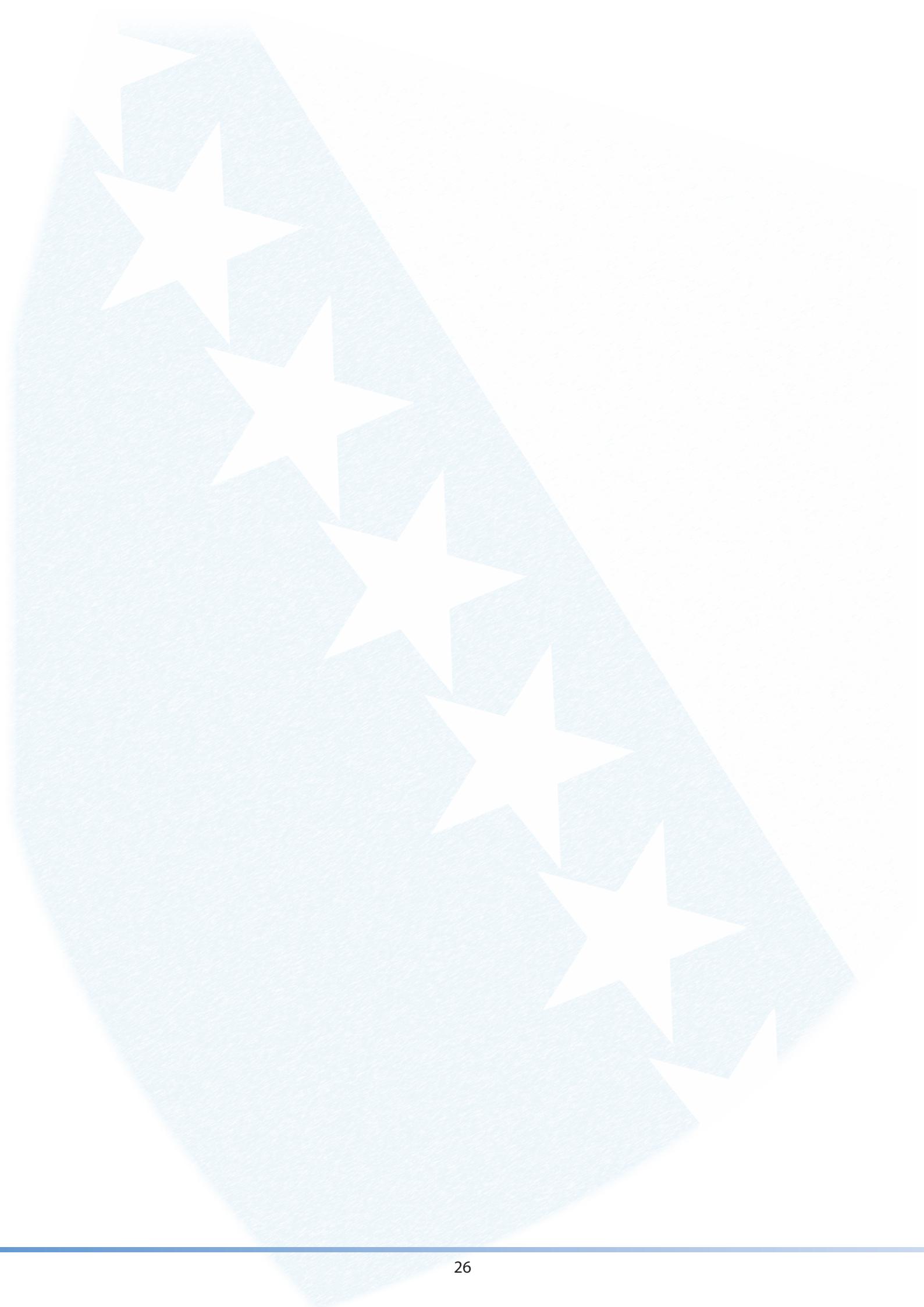
- reintegraciju žrtava trgovine ljudima, nedovoljna finansijska sredstva kroz postojeći Fond;
- Nedovoljni kapaciteti za pomoć posebno osjetljivim kategorijama žrtava trgovine ljudima, posebno ovisnicima o opojnim drogama;
- Nedovoljan angažman u krivičnom gonjenju svih oblika trgovine ljudima, poput radne eksploracije, prosjačenja, ugovorenih brakova, zloupotrebe djece na internetu i dr.

PRIlike

- Korištenje kapaciteta naučno-istraživačkih institucija i organizacija civilnog društva u cilju identifikacije faktora rizika od trgovine ljudima u BiH;
- Efikasnije korištenje i povezivanje postojećih kapaciteta u području prikupljanja, obrade, analize i korištenja podataka iz pravosudne i druge statistike kriminaliteta povezanih sa trgovinom ljudima;
- Iskorištavanje postojećih kapaciteta za edukaciju i obuku profesionalaca iz policije i pravosuđa s ciljem uspostavljanja integralnih, zajedničkih i usklađenih planova i programa obuke za službene osobe „prve instance“;
- Korištenje kapaciteta u domenu postojeće regulacije audio - vizuelnih sadržaja (RAK);
- Koregulacija medijskih sadržaja s ciljem prevencije trgovine ljudima (Vijeće za štampu BiH);
- Najava uspostavljanja kapaciteta za efikasniju koordinaciju i saradnju policijskih tijela unutar BiH, koji se mogu iskoristiti za poboljšanje saradnje u domenu suzbijanja trgovine ljudima;
- Jača kohezija Udarne grupe i RMT kroz redovne godišnje sastanke i razmjenu informacija;
- Korištenje međunarodnih fondova za realizaciju strateških mjera i aktivnosti u suprotstavljanju trgovini ljudima;

PRIJETNJE

- Izrazito loša socijalno - ekomska situacija u državi i povećanje stepena siromaštva kao faktora rizika za trgovinu ljudima;
- Nedovoljna upućenost i svijest o nekonvencionalnim oblicima trgovine ljudima, posebno radne eksploracije, trgovine ljudskim organima, pedofilije i drugih oblika zloupotrebe djece na internetu;
- Hronično prisustvo problema iskorištavanja i diskriminacije djece u svrhe prosjačenja, posebno osjetljive populacije Roma;
- Kontinuirano inoviranje *modusa operandi* trgovine ljudima i njena dislokacija u intimizirane prostore izvan dosega javnosti;
- Nedovoljna upućenost u široko rasprostranjenu korupciju u društvu, koja ugrožava efikasnu borbu protiv trgovine ljudima;
- Izražen uticaj običajnih normi koje utiču na prisustvo slučajeva ugovorenih brakova i kućnog rostva;
- Nedovoljna saradnja među policijskim agencijama, u BiH, u domenu razmjene operativnih podataka i kriminalističko -obaveštajnih saznanja o trgovini ljudima;
- Neujednačena sudska praksa i kaznena politika na svim nivoima pravosuđa, u BiH, u domenu procesuiranja krivičnih djela koja se odnose na sve pojavnne oblike trgovine ljudima;
- Nejednaki standardi prepoznavanja bića krivičnog djela unutar pravosuđa u BiH;
- Nedovoljno poznавanje procedure i standarda zaštite žrtava trgovine ljudima u svim fazama postupka;

RAZRADA STRATEŠKIH CILJEVA I PRIPADAJUĆIH MJERA

Uobičajeno je na samom početku procesa strateškog planiranja definiran problem po njegovom sadržaju ali i po njegovoj strukturi. Zbog toga je važno navesti da savremena pravna, kriminološka ali i druga stručna literatura trgovanje ljudima predstavlja kao vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta i prihvat osoba pomoću prijetnji, upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, zloupotrebe ovlaštenja ili položaja bespomoćnosti, davanja ili primanja plaćanja ili sredstava da bi se postigla volja osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu izrabljivanja.

Trgovanje ljudima jedan je od najvećih međunarodnih problema. Posljednjih godina trgovanje ljudima, posebno ženama i djecom zbog seksualnog iskorištavanja, je doseglo alarmantne razmjere. Nekoliko stotina hiljada žena, žrtava trgovine ljudima, godišnje stiže u zapadnu Evropu. Procjenjuje se da je godišnja dobit od trgovanja ženama, zbog seksualnog iskorištavanja, viša od 12 milijardi američkih dolara, mada se radi o aproksimaciji u kojoj je teško predvidjeti tzv. „tamnu brojku“. U drugoj dekadi novog milenija ljudi sve češće koriste kao robe za rad u tvornicama, hotelima, restoranima, barovima, domaćinstvima, jer su efekti globalne recesije imali uticaj i na ovu oblast ljudske devijacije.

Kao prilog utvrđivanju strateških ciljeva i pripadajućih mera postavlja se pitanje zašto se trguje s ljudima? Literatura, ali i zvanični izvještaji međunarodnih organizacija u svijetu kažu da se ljudima trguje najčešće zbog prisilne prostitucije, pornografije, seksualnog turizma i zabave, nezakonitog zapošljavanja, robovskog rada, prosjačenja, lažnog usvajanja, lažnog i prisilnog braka i sve češće trgovine ljudskim organima. Ovo je danas jedan od najgorih zločina, jer se trguje ljudskim bićima, čime se čini neprocjenjiva povreda ljudskih prava.

Muškarci su najčešće žrtve zbog prisilnog rada, žene zbog prostitucije, a djeca zbog prosjačenja i prodaje porodicama bez djece. I muškarci kao žene i djeca mogu biti žrtve zbog trgovana ljudskim organima. Kada je neka osoba vrbovana, oteta, prodana, prebačena u drugi grad ili zemlju i zatim stavljena u ropski (zaposlenički) odnos nakon pružanja, najčešće ilegalne, migracijske „pomoći“, riječ je o trgovani ljudima.

Strategija bi svakako bila nepotpuna kada se ne bi razradili i modusi reakcije na ovaj fenomen. Naime, krucijalno pitanje koje se postavlja, pred službe za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini, je kako otkriti, kako ustanoviti i kako prijaviti trgovinu ljudima?

Već površnim pregledom u referentne studije, moguće je zaključiti da se u trgovinu ljudima najčešće sumnja u slučaju nejasne informacije o poslu, poslu bez referenci, dobro plaćenom poslu bez prethodnog razgovora sa odgovornom osobom o kvalifikacijama, ugovoru brzine – „hitno tražim”, potpuno nepoznate osobe, firme, te na kraju i velika obećanja, a do žrtava se dolazi na različite načine. Iza, na prvi pogled, primamljivih oglasa o dobro plaćenim poslovima u inostranstvu koje nude razne „agencije”, često se krije organizirani kriminal. Žrtve se prevarom odvode iz mjesta prebivališta u inostranstvo, oduzimaju im se dokumenti i prisiljava ih se na različite neunosne i teške poslove.

Od trenutka oduzimanja dokumenata, žrtve, iako možda još toga nisu svjesne, postaju žrtve trgovanja ljudima! Žrtve se često javljaju na primamljive oglase za odlično plaćene poslove u inostranstvu, a trgovci ljudima su žrtvama ponekad i poznate osobe, odnosno prijatelji ili poznanici, koji ostavljaju dojam ugodnih i profesionalnih osoba. Lažni prijateljski posrednici žrtvama nude plaćanje troškova putovanja i rješavanje svih ostalih problema i administrativnih zavrzlama. Ali, dolaskom na odredište njihovo se ponašanje naglo mijenja. Žrtvama se prvo, uz izgovor da je to zbog njihove vlastite sigurnosti, oduzmu dokumenti, drži ih se u fizički i psihički nemogućim uslovima i postaju prisiljene ilegalno raditi kako bi pokrile troškove koje su trgovci zbog njih stvorili. Žrtve nastali dug za troškove puta i smještaja ustvari nikada ne mogu u potpunosti podmiriti, jer on dalnjim pružanjem „smještaja i hrane” neprekidno raste. Uz to ih se i zlostavlja, prisiljava na prostituciju, drogira, izgladnjuje, onemogućava im se kontakt sa rodbinom i prijateljima te im se ne pruža nikakva medicinska zaštita. Moguća je i situacija da žrtve nikada ne stignu na mjesto odredišta, već ih se na putu često preprodaje i siluje. Najčešća mjesta eksploatacije su ulice, noćni klubovi, diskoteke, restorani, tvornice, gradilišta, privatni posjedi, kuće, stanovi, farme itd. U oba slučaja, žrtve postaju zavisne o trgovcima i žive pod velikim stresom, u stalnom strahu od zlostavljanja, ubistva ili deportacije.

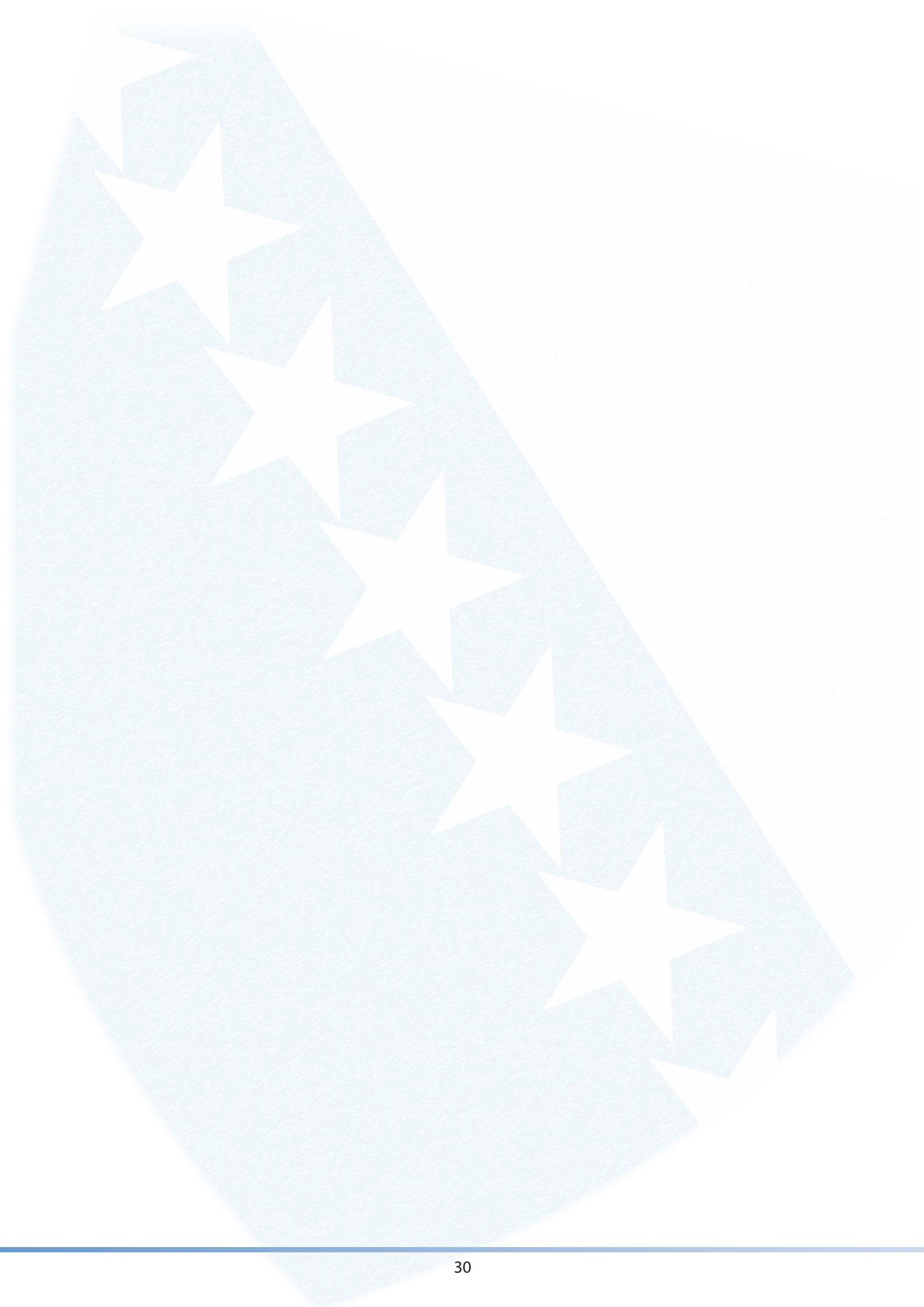
Vidljivo je da se ovakvim radnjama krše osnovna ljudska prava koja kao takva ostavljaju veliku posljedicu na žrtvu ali i na zajednicu u cjelini. Ova kršenja se odnose na uskraćivanje prava na slobodu i dostojanstvo pojedinca, slobodu kretanja, pravo na odlučivanje i izbor, jednakost među ljudima, pravo na život, rad i obrazovanje te pravo na zdravlje.

Kao primjer aktivnog angažmana Bosne i Hercegovine u suprotstavljanju ovoj vrsti organiziranog kriminaliteta međunarodnog karaktera, ističe se sistematska provedba Državnog Akcionog plana za sprječavanje trgovine ljudima (2008 - 2012.), u okviru koje je Bosna i Hercegovina poduzela niz aktivnosti na operativnom, preventivnom, edukativnom i međunarodnom planu. U cilju izgradnje cjelovitog sistema suzbijanja trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, formirana je Udarna grupa za suzbijanje trgovine ljudima koja daje veliki doprinos u koordinaciji i u odlučivanju u pogledu planiranja aktivnosti na istraživanju kriminala trgovine ljudima.

U nastavku će se prikazati složena struktura strateških ciljeva i pripadajućih mjera u okviru kojih se distribuiraju nagomilani problemi, kada je u pitanju trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini. Strateški ciljevi su određeni sistemski usmjerenim aktivnostima i u ovoj Strategiji će biti simbolički postavljeni u sistemu tzv. „5P“ (Podrška, Prevencija, Procesuiranje, Proaktivna zaštita i Partnerstvo). Navedena orijenatacija je simbolički prikazana u nastavku teksta ovog strateškog dokumenta (vid. Shema 1.)

Shema 1: Strateški ciljevi i mjere

Strateški cilj A. PODRŠKA	Strateške Mjere	<ul style="list-style-type: none"> A.1. Akcioni plan A.2. Monitoring tim A.3. Kriminološka analiza A.4. Finansiranje strategije A.5. Monitoring u sjeni A.6. Ažuriranje i upotreba baza podataka
Strateški cilj 2. PREVENCIJA	Strateške Mjere	<ul style="list-style-type: none"> B.1. Podizanje svijesti građana B.2. Smanjenje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima B.3. Prevencija nezakonite trgovine ljudskim organima B.4. Prevencija prisilnog prosaćenja djece B.5. Efikasna obuka organa „prve instance“
Strateški cilj 3. PROCESUIRANJE	Strateške Mjere	<ul style="list-style-type: none"> C.1. Harmonizacija pozitivnog krivičnog i srodnog zakonodavstva C.2. Efikasnije prepoznavanje bića krivičnog djela trgovine ljudima C.3. Međunarodna operativna saradnja C.4. Inoviranje prakse procesuiranja slučajeva korištenja usluga žrtava trgovine ljudima C.5. Otkrivanje i procesuiranje slučajeva radne eksploatacije C.6. Dislokacija modusa trgovine ljudima C.7. Saučesništvo i trgovina ljudima C.8. Korupcija i trgovina ljudima C.9. Oduzimanje imovinske koristi pribavljenje trgovinom ljudima
Strateški cilj 4. PROAKTIVNA ZAŠTITA	Strateške Mjere	<ul style="list-style-type: none"> D.1. Zaštita svjedoka D.2. Ugovoreni brakovi, kućno ropstvo, prisilni rad i prodaja djece D.3. Povratak i repatriacija žrtava trgovine ljudima D.4. Regulacija audio - vizuelnih sadržaja D.5. Neprimjereni sadržaji u printanim medijima D.6. Poboljšanje sistema zaštite od dječje pornografije i pedofilije D.7. Razvijanje standarda pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima D.8. Reintegracija žrtava trgovine ljudima (rehabilitacija, repatrijaciju i resocijalizacija)
Strateški cilj 4. PARTNERSTVO	Strateške Mjere	<ul style="list-style-type: none"> E.1. Paralelizmi u provođenju istraga E.2. Razmjena operativnih podataka o trgovini ljudima E.3. Identifikacija žrtava na graničnim prijelazima E.4. Inkluzija organizacija civilnog društva: koordinacija i saradnja sa nadležnim institucijama tokom pružanja asistencije žrtvama trgovine ljudima E.5. Unapređenje strateške saradnje sa međunarodnim partnerima u BiH

STRUKTURA STRATEŠKIH CILJEVA I PRIPADAJUĆIH MJERA

Strateški cilj A.

PODRŠKA

Organizirati održiv sistem podrške u tretiranju problematike trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, osiguran kroz različite sistemske usmjerene aktivnosti od kojih su najvažnije:

- unapređenje institucionalnih okvira i koordinacije;
- izgradnja kapaciteta;
- osiguranje potrebnih finansijskih sredstava i
- provođenje kontinuiranog procesa praćenja i evaluacije provedbe Strategije.

A.1. Akcioni plan

Akcioni plan implementacije Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima, u Bosni i Hercegovini, predstavlja dokument koji konkretnizuje sve strateške ciljeve i mjere predviđene ovim dokumentom. Akcioni plan je baziran na strateškim smjernicama (mjerama) datim u Strategiji. On se temelji na pet fundamentalnih ciljeva ove Strategije, na način da konkretizira i pragmatički razrađuje svaku od strateških mjeru.

Organizirati multidisciplinarnu radnu skupinu sastavljenu od predstavnika svih institucija uključenih u implementaciju, koju čine predstavnici vladinog sektora i organizacija civilnog društva, za izradu pratećeg Akcionog plana, u cilju efikasne provedbe i praćenja Strategije.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH²

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, VSTV, RAK, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH, Vijeće za štampu BiH, Organizacije civilnog društva, SIPA, Granična policija BiH, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH

Vremenski okvir: do decembra 2012.

Finansijer: Nadležne institucije

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Izrađen i usvojen AKCIONI PLAN

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim iz mjeru A2

²Podaci prikupljeni od strane Udarne grupe će se dostavljati preko ovog ministarstva.

A.2. Monitoring tim

Monitoring predstavlja važan dio upravljanja provedbom Strategije, kao sistematska, stalna i neprekidna aproksimacija napretka u datoj oblasti tokom određenog vremenskog perioda u odnosu na njegove planirane faze, aktivnosti i same očekivane rezultate. Podrazumijeva procjenu napretka u odnosu na rezultat koji se očekuje od izvještajnih jedinica i nadležnih institucija. Proces monitoringa pomaže i davaocima i korisnicima da provjere da li se Strategija provodi onako kao što je planirano. Ovako kreirana kontrola procesa ima odlike tzv. participatornog monitoringa jer uključuje i zapažanja subjekata izvještajnih jedinica kojima se omogućava i djelimična „samoprocjena“.

Organizirati efikasnu implementaciju Strategije, putem formiranog monitoring tima Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine, koji će imati zadatku da kontinuirano prati sve aktivnosti predviđene Strategijom i Akcionim planom, te po potrebi na osnovu relevantnih pokazatelja, predlaže njenu izmjenu i dopunu, te predlaže mјere da se sve aktivnosti provedbe Strategije odvijaju prema prihvatljivim međunarodnim pravnim i profesionalnim standardima.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Tim čini devet članova i to predstavnici: 1. Ministarstva sigurnosti BiH, 2. Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, 3. Ministarstva civilnih poslova BiH, 4. Ministarstva pravde BiH, 5. Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, 6. Vlade Republike Srpske, 7. Vlade FBiH, 8. Vlade Brčko distrikta BiH i 9. predstavnik organizacija civilnog društva. Timom rukovodi Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima.
Vremenski okvir:	do kraja 2012.
Finansijer:	Vijeće ministara BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Izvještaj o napretku na kraju svake kalendarske godine u periodu provedbe Strategije, uz Finalni Izvještaj na kraju strateškog perioda provedbe
Praćenje aktivnosti:	Vijeće Ministara BiH

A.3. Kriminološka analiza

Kako bi se dobila potpuna slika o fenomenu trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, neophodno je izraditi razvojnu kriminološku studiju o etiološko - fenomenološkim dimenzijama ove pojave. Posebno je potrebno apostrofirati faktore koji doprinose ovom fenomenu, odnosno faktore koji doprinose rješenju problema. Pomenutu studiju potrebno je provesti u periodu implementacije Strategije, a njene rezultate iskoristiti kao „sistem ranog upozoravanja“ u narednom strateškom ciklusu.

Organizirati izradu situacione kriminološke analize u oblasti problematike trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, kao polazne osnove za mjerjenje postignutih rezultata određenih strateških ciljeva.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka
Vremenski okvir:	Analiza I – do decembra 2013.; Analiza II – do juna 2015.
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Izrađene studije o etiologiji i fenomenologiji trgovine ljudima u BiH
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

A.4. Finansiranje strategije

Permanentna donatorska sredstva kao isključivi „kapital“ kojim se strateški rješavaju nagomilani problemi je usud današnje stvarnosti u Bosni i Hercegovini. Prvi korak, tačnije pozitivni iskorak, svakako treba tražiti u finansijskoj participaciji države u strateškom planiranju i implementaciji strateških aktivnosti. Ovakva vrsta participacije neophodna je, ne samo kao poticaj, nego i kao pokazatelj dugoročne zainteresiranosti za održiv standard i projekciju strateških ciljeva i mjera. Upravo zbog toga, posebna strateška mjera tiče se učešća državnih organa u implementaciji pojedinih odredbi ove Strategije.

Organizirati uspostavu održivog sistema u kojem će država, entiteti, Distrikt, kantoni i općinski budžeti kontinuirano osiguravati finansijska sredstva za implementaciju Strategije kao sume kontinuiranih npora u suprotstavljanju pojavi trgovine ljudima, uz istovremeno podsticanje međunarodnih donatora da svojim sredstvima doprinesu implementaciji Strategije.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Institucije nadležne za provođenje Strategije na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini

Vremenski okvir: Permanentno u periodu provedbe Strategije (2013 – 2015.)

Finansijer: Vijeće ministara BiH

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Održivo finansiranje svih aktivnosti predviđenih u Strategiji

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

A.5. Monitoring „u sjeni“

Iako postoji jako veliko iskustvo u praćenju Strategije usmjerene na borbu protiv trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, očigledno je da je angažman organizacija civilnog društva kvantitativno krucijalan, ali kvalitativno ipak marginalan u odnosu na stvarne mogućnosti koje taj sektor ima danas u Bosni i Hercegovini. Naime, pored zvaničnog praćenja ove Strategije, kroz Monitoring predviđen u strateškoj mjeri A2, koji provode državni organi putem tzv. „participatornog monitoringa“ izvještajnih i nadležnih institucija, neophodno je redovno provoditi „Monitoring u sjeni“. Naime, ovakvu vrstu praćenja aktivnosti predviđenih u Strategiji trebaju obavljati organizacije civilnog društva sa referencama u ovoj oblasti. Upravo zbog toga je neophodno da Strategija sadrži i jednu ovakvu mjeru.

Provoditi redovno, nezavisno praćenje provedbe Strategije „u sjeni“ od strane referentnih organizacija civilnog društva.

Izvještajna institucija: Organizacije civilnog društva iz Bosne i Hercegovine

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Partneri organizacija civilnog društva

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Donatorska sredstva

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Izrada „Izvještaja u sjeni“ o provedbi Strategije

Praćenje aktivnosti: Organizacije civilnog društva

A.6. Ažuriranje i upotreba baza podataka

Iako je na planu uspostave baza podataka o trgovini ljudima, u Bosni i Hercegovini, učinjeno mnogo, naredni koraci bi svakako trebali ići u pravcu fuzije postojećih baza i ažuriranja istih. Naime, aktivnosti kao što su nastavak održavanja baze podataka u Ministarstvu sigurnosti - Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima, nastavak održavanja baze podataka u SIPA-i, koja ima karakteristike baze operativnog karaktera, te održavanje i prepoznavanje na drugim nivoima vlasti (entiteti i BD) sličnih baza podataka, te baza podataka presuđenih slučajeva trgovine ljudima pred nadležnim sudovima (kao što je to slučaj u Ministarstvu pravde BiH) moraju biti sistemski povezane. Ovakva potreba ukazuje na potrebu programiranja mјere kojom bi se težilo napraviti sistem uvezivanja pomenutih baza podataka u jednu cjelinu, koja bi poslužila za donošenje strateških odluka, odnosno, za kreiranje politika, kao i za naučno-istraživačke svrhe. S tim u vezi, neophodno je predvidjeti mjeru koja glasi:

Organizirati sistematično i algoritamski precizirano uvezivanje, ažuriranje i korištenje postojećih baza podataka o trgovini ljudima, u najširem kontekstu.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Ministarstvo pravde BiH, VSTV, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, SIPA, Granična policija, entitetski MUP-ovi, Policija Brčko distrikta, Služba za poslove sa strancima.
Vremenski okvir:	do juna 2014.
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH, u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Ažurirane baze podataka o trgovini ljudima
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim A2

Strateški cilj B.

PREVENCIJA

Inicirati preventivno djelovanje kao poželjan i održiv proces, usmjeren ka stvaranju uslova koji podstiču pravilnu reakciju organa formalne socijalne kontrole u stvaranju ambijenta osnaživanja društveno prihvatljivih oblika ponašanja i razvijanja održivog sistema, „ranog upozoravanja“, na slučajeve trgovine ljudima. Takva praksa rane intervencije se može sastojati u prepoznavanju određenih problema u ponašanju neke osobe, poput nepohađanja škole, lošeg školskog uspjeha, promiskuiteta ili agresivnosti, odavanja alkoholu i narkoticima kao i drugih indikatora ranjivosti, kao što su problemi u porodici, potencijalno ili stvarno zlostavljanje, porodično siromaštvo, bolest u porodici, disfunkcionalnost porodice i slično. Ovo bi bili alarmi za institucije da se radi o osobi koja je potencijalna žrtva trgovine ljudima.

B.1. Kampanja – podizanje svijesti građana

Permanetna, neagresivna kampanja, zasnovana na doziranim sadržajima i preciznim uputstvima, bila bi osnovna preambula u postupku podizanja svijesti građana BiH, o problemu trgovine ljudima. Iako je u prethodnim referentnim periodima, u DAP-u, planirano i realizirano mnogo učinkovitih kampanja, evidentno je da se radi o problemu koji se dnevno transformira i dobija nove obole i sadržaje. Zbog toga je potrebno, oslonivši se na egzaktne podatke iz referentnih studija o ovom problemu i primjere dobrih praksi, programirati stratešku mjeru usmjerenu prema podizanju svijesti o svim vidovima trgovine ljudima.

Inicirati efikasne kampanje namijenjene građanima u cilju podizanja svijesti o trgovini ljudima u periodu provedbe.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, RAK, Vijeće za štampu BiH, organizacije civilnog društva, Javni radio - televizijski servisi

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Izvještajne i nadležne institucije uz donatorsku podršku

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Broj uspješnih kampanja

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

B.2. Smanjenje potražnje za uslugama žrtava trgovine ljudima

Bez obzira na shvatanje prostitucije, upotrebljavajući konvencionalno – moralistički argument, sentimentalistički argument, paternalistički argument, marksistički argument ili feministički argument, moralo bi se konstatovati da preovladava argument komercijaliziranosti društva i argument poremećenog emotivnog života danas. Većina ljudi (muškog spola) smatra da prostitucija nije „ultimativno nepoželjna“ – njena nepoželjnost je situaciona i uslovljena je određenim sveprisutnim i stalnim nesavršenostima postojećih ljudskih društava. Osim problema prostitucije, sve veća potražnja za drugim vidovima „usluga“ žrtava trgovine ljudima (prisilni rad) dodatno zabrinjava. Međutim, neophodno je posebnom strateškom mjerom pronaći rješenje za smanjenjem obima svih vrsta usluga žrtava trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini. To se, između ostalog, može uraditi i provođenjem agresivnih kampanja podizanja konzumentske svijesti („kampanje odgovorne kupovine“).

Inicirati kampanje usmjerene na smanjenje potražnje za komercijalnim seksom i prisilnim radom, kako bi se mogli očekivati pozitivni rezultati na unapređenju opšteg stanja u oblasti trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	RAK, Vijeće za štampu BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, Entitetske i kantonalne vlade i Vlada BDBiH, organizacije civilnog društva.
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Izvještajne i nadležne institucije uz donatorsku podršku
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Permanentne kampanje
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

B.3. Prevencija nezakonite trgovine ljudskim organima

Savremena medicina je dosta napredovala pa su neke transplantacije organa, posebno bubrega, postale rutinski hiruški posao. Okolnosti da se lahko putuje po svijetu i da je komunikacija olakšana, da postoji brza razmjena informacija, između prodavača i preprodavača organa, dokazuje da je ovaj oblik trgovine ljudima postao veoma unosan posao. Potražnja za organima za transplantaciju u zemljama sa najvišom stopom donatora već je premašila ponudu. Najveći broj trgovine organima obavlja se nezakonito, a davaoci mahom žive u bijedi te im je zdravlje nakon prodatog organa znatno ugroženo. Oni se tretiraju kao "vreće rezervnih dijelova", a ne kao ljudska bića. Upravo zbog toga, u Bosni i Hercegovini, se ovaj fenomen mora početi proaktivno pratiti i usmjeravati te informisati šиру javnost o njegovoj štetnosti.

Inicirati proaktivne metode konstantnog provjeravanja eventualne prakse postojanja slučajeva nezakonite trgovine ljudskim organima, u Bosni i Hercegovini.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Entiteske Vlade i Vlada Brčko distrikta, SIPA, Granična policija i Ministarstva unutrašnjih poslova na svim nivoima vlasti, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela u BiH, Tužilaštva i sudovi, organizacije civilnog društva

Vremenski okvir: Permanentno u toku provedbe Strategije

Finansijer: Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa nadležnim institucijama

Potrebna donatorska sredstva: Da

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni održivi i realizirani preventivni programi

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

B.4. Prevencija prisilnog prosjačenja i prisilnog rada

Danas je u Bosni i Hercegovini jako prisutna pojava u kojoj djeca prose hodajući od stola do stola po ugostiteljskim objektima, na raskrsnicama, sjedeći na ulicama ili u sredstvima javnog prijevoza, pokazujući građanima različite isprave o navodnom ili stvarnom zdravstvenom ili socijalnom stanju njih ili njihovih porodica. Vrlo često se radi o sasvim maloj djeci, čak dojenčadi, neprimjereno obučenima pri iznimno visokim ili iznimno niskim temperaturama, izložena ispušnim plinovima automobila u stajanju ili kretanju i izložena potencijalnoj opasnosti od udara automobila. Uz to, ovakva slika je zbunjujuća za drugu djecu koja je mogu shvatiti kao poruku o tome da je u redu izlagati se nabrojanim vrstama opasnosti, da je korisno prošiti i da roditelji ili odrasli uvijek znaju šta je za dijete najbolje. Sa mjerom koja je predložena u nastavku, planira se zaštiti djecu od prosjačenja ali i ispuniti njihova prava zagarantirana Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, dekadi Roma, zakonima o zaštiti djece na svim administrativnim nivoima u Bosni i Hercegovini. Kao primjer dobre prakse može se uzeti osiguranje sistemske podrške djeci radi njihove što uspješnije integracije u društvo, putem modela dnevnih centara koji je ranije elaboriran.

Preduprijediti slučajeve u kojima se osobe, posebno djeca, podvrgavaju prisilnom prosjačenju i drugim oblicima prisilnog rada kao sastavnog dijela kriminalnih aktivnosti.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo civilnih poslova, Entitske i kantonalne Vlade, Vlada BDBiH, organizacije civilnog društva
Vremenski okvir:	Permanentno u periodu realizacije Strategije
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Izrađeni održivi programi prevencije
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

B.5. Efikasna obuka za organe „prve instance“

Obuka iz domena „ranog prepoznavanja“ ali i prepoznavanja indikatora koji u velikoj mjeri ukazuju na problem trgovine ljudima je svakako jedan od krucijalnih zadataka ove Strategije. U narednom strateškom periodu, neophodno je organizirati obuku svih organa formalne socijalne kontrole i organa za provedbu zakona o načinima prepoznavanja i ranog otkrivanja indikatora koji ukazuju na dati problem. Ova obuka mora biti prilagođena različitim profesijama kao što su granična policija, temeljna policija, kriminalistički istražitelji, tužioци, sudije, služba za poslove sa strancima, službenici inspekcija, socijalni radnici, pedagozi u školama, psiholozi, zaposlenici dnevnih centara, zdravstveni radnici i sl.

Inicirati efikasnu obuku iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima za sve službenike, za provođenje zakona i druge osobe koji su prva instance u odgovoru na trgovinu ljudima u Bosni i Hercegovini.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo pravde BiH, Visoko sudska i tužilačko vijeće, Centri za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH i RS, Ministarstvo civilnih poslova, Entitske i kantonalne Vlade, Vlada BDBiH, Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo, Odsjeci za socijalni rad javnih Univerziteta u Sarajevu, Banja Luci i Sveučilišta u Mostaru, organizacije civilnog društva
Vremenski okvir:	Permanentno u periodu realizacije Strategije
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Izrađeni programi obuke i provedena obuka u kontinuitetu u periodu implementacije Strategije
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

Strateški cilj C.

PROCESUIRANJE

Unaprijediti sistem otkrivanja, razjašnjavanja, dokazivanja i krivičnog gonjenja u konvencionalnim i nekonvencionalnim oblicima trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

C.1. Harmonizacija pozitivnog krivičnog i srodnog zakonodavstva

Harmonizacija propisa sa međunarodnim standardima sadržanim u međunarodnim dokumentima, kojima je Bosna i Hercegovina pristupila, kada je trgovina ljudi u pitanju, je jedna od osnovnih formalnih pretpostavki za uspješnu i efikasnu reakciju. Danas u Bosni i Hercegovini postoje četiri krivična zakona u kojima su inkriminirana krivična djela za koja se u stručnoj javnosti smatra da ulaze u oblast trgovine ljudima. Specifikum Bosne i Hercegovine je i to da su neke od ovih inkriminacija, koje su propisane u entitetskom i krivičnom zakonu Brčko distrikta, različito uređene. Upravo zbog toga, neophodno je u narednom periodu izvršiti adekvatno međusobno usklađivanje propisa iz oblasti krivičnog zakonodavstva koji se odnosi na materijalno krivično pravo pri čemu je neophodno ispuniti obavezujuće odredbe međunarodnog prava.

Unaprijediti nivo harmonizacije krivičnog i srodnog zakonodavstva, u Bosni i Hercegovini, u domenu inkriminacije trgovine ljudima.

Izvještajna institucija: Ministarstvo pravde BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo civilnih poslova, Entitske i kantonalne Vlade, Vlada BDBiH

Vremenski okvir: do decembra 2013.

Finansijer: Ministarstvo pravde u saradnji sa nadležnim institucijama

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Potpuno harmonizirano zakonodavstvo

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

C.2. Efikasnije prepoznavanje bića krivičnog djela trgovina ljudima

U ovoj analizi posebna važnost se mora pridati Palermo protokolu čijim je potpisivanjem i ratificiranjem Bosna i Hercegovina, između ostalih, preuzela i obavezu inkriminiranja svih oblika ponašanja koje sadrži definicija trgovine ljudima, data u članu 3. pomenutog protokola i Konvenciji Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima. Tu se navodi da trgovina ljudima znači regrutiranje, transport, transfer, skrivanje/pružanje utočišta ili prihvatanje osoba, putem prijetnje ili upotrebo sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmanjivanja, zloupotrebe vlasti ili stanja ugroženosti, davanja ili primanja novca ili beneficia za dobijanje pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploracije.

Unaprijediti praksu prepoznavanja slučajeva trgovine ljudima i neutralisanja prakse krivičnog gonjenja počinioca, po drugim krivičnim osnovama, što je rezultiralo kontinuiranim korištenjem odgode izvršenja za počinioce trgovine ljudima.

Izvještajna institucija: Ministarstvo pravde BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: CEST FBiH, CEST RS i Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima

Vremenski okvir: Permanentno u toku realizacije Strategije

Finansijer: Ministarstvo pravde u saradnji sa nadležnim institucijama

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni adekvatni hodogrami postupanja u slučajevima trgovine ljudima sa preciziranim indikatorima koji ukazuju na ovu inkriminaciju

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

C.3. Međunarodna operativna saradnja

Trgovanje ljudima danas je najbrže rastuća ‘kriminalna industrija’ u svijetu. Prema posljednjim pokazateljima, u Evropi, svake godine fluktuiru oko 270 hiljada žrtava ove vrste kriminaliteta, a policija, prema zvaničnim procjenama, identificira tek njih 3%. S obzirom na evidentirane slučajeve i identificirane žrtve, može se utvrditi da se Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija, Makedonija, Crna Gora i Albanija gotovo oslanjaju jedna na drugu kada je u pitanju trgovina ljudima. Zbog toga se potrebnim smatra jačanje već postojeće regionalne saradnje na suzbijanju trgovine ljudima. Regionalna saradnja se, prema svom sadržaju i načinima ostvarenja, treba zasnovati na širem kontekstu jačanja saradnje sa međunarodnim organizacijama (Vijeće Evrope, OSCE, IOM, ICMPD, MARRI, SELEC, Europol, Interpol) i drugim zemljama u borbi protiv trgovine ljudima, kako u represivnom tako i u preventivnom smislu.

Unaprijediti saradnju sa nadležnim službama u zemljama okruženja i drugim međunarodnim organizacijama, u cilju suzbijanja svih vidova trgovine ljudima.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Ministarstva unutrašnjih poslova entjeta i kantona, Policija Brčko distrikta BiH, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima
Vremenski okvir:	Permanentno u periodu realizacije Strategije
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Uspostavljena efikasna saradnja
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

C.4. Inoviranje prakse procesuiranja slučajeva korištenja usluga žrtava trgovine ljudima

Ako se analiziraju zakonska rješenja, u nekim od razvijenijih država Evrope i svijeta, vidjet će se da je u posljednje vrijeme novina i inkriminiranje korištenja seksualnih usluga uz naplatu ukoliko korisnik zna ili je prema svojim sposobnostima i okolnostima slučaja morao i mogao znati da se dotična osoba bavi prostitucijom. Uvođenje inkriminiranja klijenata novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, i kad ne postoje posebni kvalificirani oblici prostitucije, je rješenje koje u velikoj mjeri rješava mnoge „nus efekte“ trgovine ljudima. Posebna pažnja ili dilema je svakako i pitanje treba li propisati kao kvalifikatornu okolnost iskorištavanje posebno ranjive osobe zbog dobi, bolesti, invalidnosti, trudnoće ako je takvo stanje vidljivo ili poznato počinitelju, ali zasigurno ovakav potez bi riješio mnoga posljedica koje nastupe zbog trgovine ljudima, u svrhu seksualne eksploracije.

Unaprijediti postupak inkriminiranja korištenja usluga od žrtava trgovine ljudima.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo pravde BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo pravde FBiH i Pravosudna komisija BDBiH
Vremenski okvir:	juni 2014.
Finansijer:	Ministarstvo pravde BiH u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	Da
Pokazatelji uspjeha:	Nove inkriminacije, opisane u streteškoj mjeri
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

C.5. Otkrivanje i procesuiranje slučajeva radne eksploracije

Fundamentalni osnov za ozbiljan pristup problemu otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja slučajeva radne eksploracije je aproksimacija stvarnog stanja i analiza modusa djelovanja. S tim u vezi, potrebno je animirati organe gonjenja da u svojim planovima posebno mjesto posvete ovoj negativnoj pojavi koja se geometrijskom progresijom širi bosanskohercegovačkim društвom. Upravo zbog toga je neophodno definirati jednu ovakvu mjeru.

Unaprijediti praksu otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela trgovine ljudima kroz različite oblike radne eksploracije, u Bosni i Hercegovini i inostranstvu (prosjačenje, radovi na poljoprivrednim imanjima, građevinski radovi i dr.), u kojima su žrtve državlјani Bosne i Hercegovine i osobe sa rezidenciјalnim statusom. Kao preduslov za ostvarenje ove mјere potrebno je unaprijediti normativni okvir u kontekstu posmatranja radne eksploracije kao integralnog dijela nezakonitog zapоšljavanja i potražnje za jeftinom radnom snagom.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Organizacije civilnog društva, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, Tužilaštvo BiH, FBiH, RS i BD, SIPA, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, VSTV, RAK, Vijeće za štampu BiH, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	Da
Pokazatelji uspjeha:	Usavršena praksa otkrivanja i dokazivanja slučajeva radne eksploracije
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

C.6. Dislokacija modusa trgovine ljudima

Reakcija organa gonjenja najčešće daje prve rezultate u dislokaciji (premještanju) kriminaliteta na druga „sigurnija“ mjesta ali i na drugačije moduse djelovanja. Izvještaji o napretku u ovoj oblasti, koje je Bosna i Hercegovina dobila za aktivnosti u prethodnoj dekadi, su zasigurno dobili svoj eho i u kriminalnom miljeu ove provenijencije. Naime, zapaža se praksa sve češćeg premještanja seksualne eksploracije u privatne prostore (stanove, kuće itd.). Zbog toga je neophodno razviti posebne mehanizme prepoznavanja i nakon toga i otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja ove vrste krivičnog djela, u čemu ključnu ulogu mogu imati organizacije civilnog društva.

Unaprijediti praksu otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela trgovine ljudima koja bi pratila „dislociranje“ ove vrste kriminaliteta iz ugostiteljskih i drugih uslužnih i javnih objekata u privatne prostore (stanove, kuće).

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, SIPA, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH, Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo, Odsjeci za socijalni rad javnih univerziteta u Sarajevu, Banja Luci i Sveučilišta u Mostaru
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Utvrđeni mehanizmi praćenja, ranog prepoznavanja, otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja slučajeva transformacije modusa trgovine ljudima
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

C.7. Saučesništvo i trgovina ljudima

Bosna i Hercegovina na svim nivoima vlasti mora upotrebljavati svoju odgovornost u identificiranju i iskorjenjenju učešća javnog sektora u saučesništvu u trgovini ljudima. Sve javne osobe za koje se sumnja da su implicirane u trgovinu ljudima će biti istražene, suđene i ako su osuđene, adekvatno kažnjene. Ova obaveza podrazumijeva da bi i saučesništvo u trgovni ljudima u smislu korupcije ili udruženja sa bilo kojom osobom ili grupom za koje se osnovano sumnja da su upleteni u trgovinu ljudima ili sličnim eksploracijama. Međudržavne i nevladine organizacije trebaju primijeniti disciplinske sankcije za osobe upletene u trgovinu ljudima i sličnim eksploracijama dodatno ili neovisno od krivičnih sankcija ili drugih sankcija određenim od države na koju se odnosi. Ono što je „light motiv“ ove mjere je činjenica da se mora unaprijediti praksa djelovanja i u ovom smjeru.

Unaprijediti praksu otkrivanja, razjašnjavanja, dokazivanja i krivičnog gonjenja saučesništva povezanog sa trgovinom ljudima.

Izvještajna institucija: Ministarstvo pravde BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo sigurnosti BiH, SIPA, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH i organizacije civilnog društva, javni Pravni fakulteti u Sarajevu, Banja Luci i na Sveučilištu u Mostaru.

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministarstvo pravde BiH

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni Komentari na procesno - pravno formiranje tragova kod utvrđivanja elemenata saučesništva

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

C.8. Korupcija i trgovina ljudima

Obzirom da se pod korupcijom podrazumijeva, u najširem smislu, svaki oblik zloupotrebe ovlasti radi lične ili grupne koristi, bilo da se radi o javnom ili privatnom sektoru, može se izvesti logičan zaključak da se pod korumpiranom osobom smatra svaka službena ili odgovorna osoba koja, radi lične koristi ili koristi grupe kojoj pripada, zanemari opšti interes koji je dužnaštiti, s obzirom na položaj i ovlaštenja koje su joj povjerene. Korumpiranim se smatra i kada građanin nudi ili pristaje na davanje zatraženog mita. U posebnoj strateškoj mjeri, neophodno je precizirati hodogram istraživanja krivičnih djela trgovine ljudima u kojima je i korupcija djelovala kao faktor bez koga bi izvršenje djela bilo teže. S tim u vezi, neophodno je precizirati i etabrirati jednu ovaku mjeru.

Unaprijediti praksu otkrivanja, razjašnjavanja, dokazivanja i krivičnog gonjenja korupcije povezane sa trgovinom ljudima koja značajno otežava sposobnost vlasti da energično procesuiraju djelo trgovine ljudima i da efikasno identifikuju i zaštite žrtve.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, SIPA, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH i organizacije civilnog društva, javni Pravni fakulteti u Sarajevu, Banja Luci i na Sveučilištu u Mostaru, Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo.

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministarstvo pravde BiH

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni Komentari na procesno - pravno formiranje tragova kod utvrđivanja elemenata saučesništva

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

C.9. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima

Iako se ova mjera nalazi na posljednjem mjestu u okviru ovog strateškog cilja, ipak ne treba izgubiti iz vida činjenicu kako se radi o jednom od najefikasnijih instrumenata borbe protiv svih oblika organiziranog kriminaliteta, uključujući i trgovinu ljudima. Efikasnom implementacijom mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom trgovina ljudima, šalje se jasna poruka kako se „zločin ne isplati“. Novelirano krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini sadrži instrumente za oduzimanje svih oblika imovine stečene vršenjem ovih krivičnih djela, kako od samih počinitelja tako i od osoba koje su saučesnici u trgovini ljudima. Očekivati je da će se u periodu implementacije ovog strateškog dokumenta unaprijediti praksa otkrivanja, oduzimanja i posebno upravljanja oduzetom imovinskom koristi kako bi cijelokupni sistem borbe protiv trgovine ljudima bio što efikasniji.

Intenzivirati primjenu instituta oduzimanja imovinske koristi pribavljene vršenjem krivičnih djela trgovina ljudima, uz ekstenzivnu primjenu „proširenog oduzimanja“, te proširiti postojeće kapacitete nadležnih institucija na svim nivoima vlasti da što efikasnije otkrivaju, oduzimaju i upravljaju imovinskom koristi iz ovih krivičnih djela.

Izvještajna institucija: Ministerstvo pravde BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo sigurnosti, SIPA, Granična policija, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministerstvo pravde BiH

Potrebna donatorska sredstva: DA

Pokazatelji uspjeha: Povećan broj presuda u kojima je izrečena mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima, uvećana vrijednost oduzete imovinske koristi, uspostavljeni kapaciteti za efikasno otkrivanje, oduzimanje i upravljanje oduzetom imovinskom koristi na svim nivoima vlasti u BiH

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

Strateški cilj D.

PROAKTIVNA ZAŠTITA

Osigurati održive programe i procedure za proaktivnu zaštitu žrtava svih oblika trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

D.1. Zaštita svjedoka

Zaštitom svjedoka se nastoji ukloniti ili barem umanjiti opasnost po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu, imovinu ili neka druga važna pravna dobra svjedoka. Ako se ne bi pružila zaštita svjedoku, najčešće očevidcu određenog krivičnog djela (npr. zločinačke organizacije), postoji mogućnost zastrašivanja pa i likvidacije svjedoka prije ili poslije svjedočenja. U tom slučaju cijeli sistem se pokazuje nehumanim kada ne vodi brigu o onima koji doprinose progonu zločina svojim svjedočenjem. Naravno, s druge strane, zaštita svjedoka je i u neposrednom interesu organa krivičnog progona te služi lakšem dokazivanju izvršenja i kažnjavanju počinioca krivičnih djela. Jasno je da će svjedoci kojima nije pružena adekvatna zaštita biti skloni zbog straha promijeniti sadržaj svog iskaza na način koji će biti povoljniji za počinioca krivičnog djela. Adekvatna zaštita zasigurno otklanja motive za nanošenjem zla svjedocima i generalno preventivno djeluje za eventualne buduće počinioce krivičnih djela. Uz posebne istražne radnje i oduzimanje imovinske koristi, zaštita svjedoka optužbe jedan je od najvažnijih načina borbe protiv trgovine ljudima. Međutim, pored lakšeg dokazivanja i suzbijanja slučajeva trgovine ljudima, zaštita svjedoka je ujedno i posljedica humanizacije formalnog krivičnog prava, odnosno veće brige o svim učesnicima u postupku. Određeni oblici zaštite svjedoka u svim krivičnim postupcima, pa tako i u postupcima za krivična djela trgovine ljudima, dolaze u sukob sa nekim osnovnim procesnim načelima i nekim osnovnim pravima okrivljenog i optuženog u sistemu heurističke i silogističke kriminalistike.

Osigurati održive i efikasne programe zaštite svjedoka u slučajevima trgovine ljudima.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, SIPA, Granična policija, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH i organizacije civilnog društva, javni Pravni fakulteti u Sarajevu, Banja Luci i na Sveučilištu u Mostaru.
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Inovirani propisi iz oblasti zaštite svjedoka i izrađeni Programi o postupanju
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

D.2. Ugovoreni brakovi, kućno ropstvo, prisilni rad i prodaja djece

Ugovoreni brakovi su prepoznati kao područje koje, u nemalom broju slučajeva, rezultira različitim vidovima trgovine ljudima. Nedobrovoljnost oba ili jednog od bračnih drugova izaziva velike sumnje u daljoj implementaciji bračnog ugovora. Njihovo protivljenje ne nailazi na razumijevanje ili se ne usuđuju protiviti jer roditelji, porodica, zaručnik i njegovi roditelji na različite načine vrše pritisak. U to spadaju psihičko i seksualno nasilje, prisila pomoću prijetnji, psihički i socijalni pritisak, kao i emocionalno ucjenjivanje i druge ponižavajuće, obezvrijedjuće i kontrolirajuće radnje. Tome doprinosi i nedovoljna senzibilisanost predstavnika institucija. Kada je u pitanju romska populacija ugovoreni brak se toleriše kao običajno pravo, pa se nedovoljno istražuje. Pored prisilnih brakova postoje i aranžirani brakovi, pri čemu granice nisu uvijek jasne, prije svega kada se djevojke, odgojene na poslušnost, pokoravaju volji roditelja. U pojedinačnim slučajevima su mlađi ili mladi muškarci pogodeni prisilnim vjenčanjem. Sve su ovo razlozi zbog kojih se mora обратити pažnja i na ovaj fenomen koji predstavlja dobro „predsoblje“ za trgovinu ljudima ili različite oblike eksploracije. Posebna pažnja treba biti posvećena identificiranju i pružanju podrške svoj djeci koja su pogodjena migracijama (djeci migrantima, azilantima, interno raseljenim, nomadima, povratnicima iz procesa readmisije, djeci žrtvama trgovine i slično), kao posebno ranjivoj grupi.

Osigurati efikasno prepoznavanje i reagiranje u slučajevima ugovorenih brakova, kućnog ropstva i prodaje djece.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, SIPA, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH, organizacije civilnog društva.
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa nadležnim institucijama
Potrebna donatorska sredstva:	Da
Pokazatelji uspjeha:	Izrađeni efikasni mehanizmi prepoznavanja i reagiranja
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

D.3. Povratak i repatrijacija žrtava trgovine ljudima

Repatrijacija predstavlja akt dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla ili uobičajenog boravišta. To je očekivani i željeni rezultat pruženih usluga u slučaju mnogih izbjeglica, ratnih zatvorenika i raseljenih lica jer se osoba vraća u blisku kulturu i poznatu mrežu socijalnih odnosa. Žrtve trgovine ljudima, koje su pri tome strani državljanji, zaslužuju posebnu zaštitu u smislu zabrane protjerivanja čemu je posvećena ova strateška mjera. U ovoj mjeri svakako se ne smiju zanemariti transnacionalni referalni mehanizmi.

Kontinuirano raditi na unapređenju postojeće zaštite za žrtve trgovine ljudima kako bi se osigurao što humaniji i dostojanstveniji povratak domaćih žrtava u Bosnu i Hercegovinu i stranih žrtava u zemlju uobičajenog boravka.

Izvještajna institucija: Ministarstvo sigurnosti BiH za strane žrtve
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice za domaće žrtve

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Organizacije civilnog društva, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, SIPA, Granična policija, VSTV, Služba za poslove sa strancima, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH, Međunarodna organizacija za migracije- IOM

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa nadležnim institucijama

Potrebna donatorska sredstva: Da

Pokazatelji uspjeha: Izrađeni efikasni mehanizmi prepoznavanja i reagiranja

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

D.4. Regulacija audio - vizualnih sadržaja

Iako je problem regulacije medijskih sadržaja u Bosni i Hercegovini poprilično dobro rješen, može se konstatovati da je u oblasti koju tretira ova Strategija ostavljen mali segment na koji treba obratiti pažnju. Naime, nerijetko se u pojedinim emisijama, najčešće muzičkog sadržaja, emitovanim u noćnim satima, na „interaktivnim banerima“, na kojima se prikazuju sadržaji poruka koje gledaoci šalju (najčešće putem sms), nalaze poruke koje asociraju na mogućnost nuđenja seksualnih usluga ali i mogućnost seksualne eksploracije. Upravo zbog toga, neophodno je izraditi adekvatan način regulacije takvih sadržaja kroz postojeće sisteme regulacije u Bosni i Hercegovini.

Osigurati efikasnu regulaciju audio - vizuelnih sadržaja, na TV-u i radijskim emisijama u kojima se šalju poruke koje omogućavaju „nuđenje seksualnih usluga“.

Izvještajna institucija:	RAK
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Medijske kuće u BiH
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	RAK
Potrebna donatorska sredstva:	Da
Pokazatelji uspjeha:	Uspostavljen efikasan sistem
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

D.5. Neprimjereni sadržaji u printanim medijima

Kao što se u prethodnoj mjeri pažnja usmjerila na audio - vizuelne medije, isto tako su u fokusu interesovanja i printani mediji. Naime, pojedini printani mediji (najčešće u oglasnom dijelu) objavljaju takve poruke koje bi mogle biti vrlo vjerovatno asocijacija na seksualnu i radnu eksploataciju. Upravo zbog toga, bilo bi neophodno razraditi mehanizme efikasne samoregulacije ovakvih sadržaja preko već uspostavljenih mehanizama u Bosni i Hercegovini (Vijeće za štampu i sl) i njihove bliže saradnje sa organima formalne socijalne kontrole.

Osigurati efikasne mehanizme praćenja printanih medija u kojima se oglašavaju sadržaji koji asociraju na „nuđenje seksualnih usluga“ i druge oblike nezakonite eksploracije ljudi.

Izvještajna institucija: Vijeće za štampu BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Štampani mediji u BiH

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Vijeće za štampu BiH

Potrebna donatorska sredstva: Da

Pokazatelji uspjeha: Uspostavljen efikasan sistem

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

D.6. Poboljšanje sistema zaštite od dječije pornografije i pedofilije

Neograničeni „cyber prostor“ i dostupnost informacija u svakom trenu, iz bilo koje tačke planete, zasigurno predstavlja krucijani benefit civilizacije. Međutim, ovakvo stanje ima i svoje negativne trendove i posljedice. Naime, upravo ovaj neograničeni prostor, dostupnost i djelimična anonimnost omogućava devijacije različitih formi na koje službe formalne socijalne kontrole i službe za provedbu zakona nisu navikle u svakodnevnim aktivnostima. Djeca, kao „znatiželjna kategorija“ stanovništva svake zemlje, vrlo često dolaze u opasnost da postanu žrtve različitih zloupotreba upravo pomenutog „cyber prostora“. Zbog toga je potrebno definirati posebnu mjeru u okviru ove Strategije.

Osigurati efikasne mehanizme zaštite od dječije pornografije i drugih oblika seksualnog iskorištavanja, te zloupotrebe djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	RAK, Ministarstvo za promet i komunikacije BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, Tužilaštva na svim nivoima, SIPA, Granična policija, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, VSTV, Vlada RS, Vlada FBiH sa kantonalnim vladama, Vlada BDBiH i organizacije civilnog društva, Pravni fakulteti u Sarajevu, Banja Luci i na Sveučilištu u Mostaru, Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo, Elektrotehnički fakulteti iz Sarajeva, Mostara i Banja Luke, Internet provajderi, Organizacije civilnog društva.
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo pravde BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Osigurana adekvatna zaštita i adekvatni zaštitni programi
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

D.7. Razvijanje standarda pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima

Pružanje pomoći i zaštite žrtvama mora se vršiti na način da se žrtva zaštići od sekundarne viktimizacije. Pružanje adekvatne pomoći ne zaustavlja se samo na radu u sigurnom skloništu te pružanju psihološke, zdravstvene, socijalne i pravne pomoći već je jedan od važnih elemenata pružanja pomoći i zaštite i osiguravanje njene reintegracije u društvo te prevencija opasnosti da osoba ponovno postane žrtva trgovana ljudima. Upravo u području pružanja pomoći i zaštite žrtvama, Organizacije civilnog društva imaju važnu ulogu. Zbog toga je neophodno izvršiti standardizaciju kvaliteta pomenutog procesa u Bosni i Hercegovini.

Razvijanje minimalnih standarda kvaliteta pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima u domenu osiguranja pravne pomoći, smještaja, psiho - socijalne zaštite, medicinske skrbi, obrazovanja, obuke za posao, pronalaženja posla i dr.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH (strane žrtve) / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (domaće žrtve)
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Organizacije civilnog društva
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH (strane žrtve) / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (domaće žrtve)
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Uspostavljeni standardi
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

D.8. Reintegracija žrtava trgovine ljudima (rehabilitacija, repatrijacija i resocijalizacija)

Sistem suprotstavljanja trgovini ljudima, u Bosni i Hercegovini, prvenstveno je zasnovan na poštivanju osnovnih ljudskih prava žrtava i osiguravanju pomoći i zaštite kroz siguran smještaj, psihosocijalnu, zdravstvenu, pravnu pomoć i pravo na siguran povratak u zemlju porijekla. Posebnu pažnju strategija suprotstavljanja trgovini ljudima mora posvetiti području socijalne i ekonomске integracije i reintegracije žrtava trgovine ljudima u društvo, kao jednom od glavnih preduslova za njihov uspješan oporavak i osnaživanje. Zbog toga je neophodno definirati stratešku mjeru u ovom pravcu. Osim toga, potrebno je intenzivno raditi sa žrtvama, te razvijati individualne programe rada sa svakom žrtvom. Osiguravanje posla je, također, bitna komponenta, a stalni kontakt sa žrtvom, čak i kada napusti sklonište, nikada ne smije biti prekinut.

Osigurati efikasne mehanizme za rješavanje pitanja stanovanja, obrazovanja, zapošljavanja i ostvarivanje zdravstvene i socijalne zaštite (posebna pažnja „žrtve ovisnici“) te rješavanja statusnih pitanja i dobijanja neophodnih dokumenata za žrtve trgovine ljudima.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH (strane žrtve) / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (domaće žrtve)
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Organizacije civilnog društva
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH (strane žrtve) / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (domaće žrtve)
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Uspostavljeni održiv sistem
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

Strateški cilj E.

PARTNERSTVO

Poboljšati saradnju između nadležnih institucija i ovlaštenih organizacija na svim nivoima vlasti, u cilju efikasnijeg suprotstavljanja različitim oblicima trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini.

E.1. Paralelizmi u provođenju istraga

Iako je na nivou službi za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini urađeno mnogo, posebno u pogledu tretiranja trgovine ljudima, može se konstatovati da se u narednom periodu moraju riješiti neki od problema koji se pojavljuju a kao takvi kvare sliku o efikasnosti. Naime, neophodno je poboljšati efikasnost policijskih agencija u smislu smanjene mogućnosti sukoba nadležnosti (pozitivne i negativne) te istovremenog rada više policijskih agencija po istom predmetu, kada je u pitanju problem trgovine ljudima. Na ovaj način ispuniti će se i načelo efikasnosti koje stvara ozbiljniju sliku o cijelokupnom procesu otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela trgovine ljudima.

Poboljšati koordinaciju nadležnih službi za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini iz oblasti trgovine ljudima, kako bi se u što manjem broju slučajeva događalo da zbog sukoba nadležnosti dođe do paralelizma u provođenju istraga.

Izvještajna institucija:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Tužilaštva BiH, FBiH, RS i BD, Udarna grupa za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo pravde BiH, Entitetska ministarstva pravde i unutrašnjih poslova, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova i policija BDBiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela
Vremenski okvir:	do juna 2014
Finansijer:	Ministarstvo sigurnosti BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Otklonjeni problemi
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

E.2. Razmjena operativnih podataka o trgovini ljudima

U postojećim okolnostima, organizacija pravosuđa i policijskog sistema u Bosni i Hercegovini je takva da stvarne nadležnosti za otkrivanje, razjašnjavanje i dokazivanje krivičnih djela trgovine ljudima imaju veći broj institucija na skoro svim nivoima vlasti. Iz tog razloga, postoji evidentna potreba za učestalom i sveobuhvatnom koordinacijom rada tih institucija, posebno u domenu razmjene operativnih podataka o krivičnim djelima i počiniteljima, uključujući i trgovinu ljudima. U te svrhe se mogu iskoristiti postojeći kapaciteti uspostavljeni u okviru Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima i kapaciteti razvijeni u svrhe elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava. Svaka druga alternativa ovom konceptu, koja uključuje autonomno raspolaganje i zabranu razmjene operativnih podataka isključivo može pogodovati počiniteljima ovih krivičnih djela.

Unaprijediti sistem razmjene operativnih podataka o trgovini ljudima, putem elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava u Bosni i Hercegovini, kako bi se povećali otkrivački kapaciteti nadležnih institucija.

Izvještajna institucija:	Direkcija za koordinaciju policijskih tijela u BiH
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo pravde BiH, Entitetska ministarstva pravde i unutrašnjih poslova, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova i policija BDBiH, Služba za poslove sa strancima
Vremenski okvir:	Kontinuirano
Finansijer:	Direkcija za koordinaciju policijskih tijela u BiH
Potrebna donatorska sredstva:	DA
Pokazatelji uspjeha:	Otklonjeni problemi
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

E.3. Identifikacija žrtava na graničnim prijelazima

S obzirom da je dosadašnja praksa trgovine ljudima ukazivala na slučajeve ulaska stranih državljanke, koje su bile predmet seksualne eksploracije, te da je ova praksa bila prisutna skoro dvije decenije, logično je za očekivati da su organi gonjenja izgradili adekvatne mehanizme prepoznavanja žrtava, ali i presijecanja cjelokupnih lanaca ovakvih poduhvata. Međutim, danas kada je broj domaćih žrtava porastao i kada one čine veliku većinu žrtava trgovine, modus operandi se potpuno mijenja. Vjerovatnoća kontrole ulaska u zemlju polahko ustupa mjesto kontroli izlaska iz zemlje. Žrtve, iz Bosne i Hercegovine, se često javljaju na primamljive oglase za odlično plaćene poslove u inostranstvu, a trgovci ljudima su žrtvama ponekad (najčešće) i poznate osobe, odnosno prijatelji ili poznanici, koji ostavljaju dojam ugodnih i profesionalnih osoba. Zbog svega navedenog, a u vezi i sa prethodnim mjerama, neophodno je razviti mehanizme identifikacije i prepoznavanja žrtava na graničnim prijelazima.

Poboljšati sistem korištenja formalizovanih, sistematskih procedura za identifikaciju žrtava trgovine ljudima na graničnim prijelazima.

Izvještajna institucija: Ministerstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Granična policija, Policijska akademija, Uprava za indirektno oporezivanje.

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministerstvo sigurnosti BiH

Potrebna donatorska sredstva: Da

Pokazatelji uspjeha: Poboljšan sistem identifikacije žrtava

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

E.4. Inkluzija organizacija civilnog društva: koordinacija i saradnja sa nadležnim institucijama tokom pružanja asistencije žrtvama trgovine ljudima

Niz pitanja je neophodno rješiti koje podrazumijevaju maksimalnu aktivnost organizacija civilnog društva. Naime, veliki broj pitanja tiče se reintegracije i rehabilitacije žrtava trgovine ljudima. Dovoljno je spomenuti samo neophodnost uspostavljanja sistema obaveznog davanja odšteta žrtvi trgovine ljudima, u toku postupka pred sudom, i isplati po donošenju sudske presude, umjesto da se žrtva upućuje na građansku parnicu. Danas je već moguće, zbog impozantne aktivnosti organizacija civilnog društva u regiji, preporučiti dogradnju i ujednačavanje standardne operativne procedure u reintegraciji i inkluziji u svim državama Zapadnog Balkana, koristeći pri tome najbolje modele. U ovoj fazi djelovanja moguće je govoriti i o aktivnostima za osnivanje Fonda za pomoć žrtvama, iz kojeg će se isplaćivati naknada štete oštećenima, kao i sredstva za njihovu potpunu reintegraciju. Navedena sredstva je moguće obezbijediti iz imovine oduzete vršenjem krivičnih djela.

Poboljšati praksu inkluzije organizacija civilnog društva koje bi primale sredstva za reintegraciju i rehabilitaciju žrtava trgovine ljudima, u Bosni i Hercegovini, shodno realnim i održivim potrebama, te provođenje preventivnih aktivnosti.

Izvještajna institucija:	Organizacije civilnog društva, Ministarstvo sigurnosti BiH (strane žrtve) / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (domaće žrtve)
Nadležna institucija i partneri u implementaciji:	Organizacije civilnog društva partneri
Vremenski okvir:	Permanentno
Finansijer:	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo sigurnosti BiH
Potrebna donatorska sredstva:	Da
Pokazatelji uspjeha:	Poboljšana praksa inkluzije
Praćenje aktivnosti:	Monitoring tim (A2)

E.5. Unapređenje strateške saradnje sa međunarodnim partnerima

Vrlo često se naglašava činjenica kako je Bosna i Hercegovina postigla značajne rezultate u borbi protiv trgovine ljudima, čime je postala prepoznatljiv subjekt u regionu po ovom pitanju. Međutim, treba naglasiti kako su uloženi napor domaćih institucija u postizanju tih rezultata u znatnoj mjeri bili podržani od strane velikog broja međunarodnih organizacija prisutnih već duži niz godina u Bosni i Hercegovini. Obim i intenzitet djelovanja i pružene podrške svake od tih organizacija teško je sumirati na jednom mjestu, ali je zato moguće, na nivou strateškog planiranja, programirati specifičnu mjeru unutar koje bi se razvile različite aktivnosti jačanja i unapređenja postojeće saradnje sa međunarodnim partnerima, u cilju što efikasnijeg supotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini.

Unaprijediti sve vidove strateške saradnje sa međunarodnim partnerima, u Bosni i Hercegovini, radi dobijanja podrške i pomoći u implementaciji strateških mjera i aktivnosti borbe protiv svih vidova trgovine ljudima.

Izvještajna institucija: Ministerstvo sigurnosti BiH

Nadležna institucija i partneri u implementaciji: Ministerstvo sigurnosti BiH, organizacije civilnog društva partneri, međunarodne organizacije

Vremenski okvir: Permanentno

Finansijer: Ministerstvo sigurnosti BiH

Potrebna donatorska sredstva: Da

Pokazatelji uspjeha: Unapređeni svi vidovi saradnje

Praćenje aktivnosti: Monitoring tim (A2)

GLOSARIJ

KRIJUMČARENJE (MIGRANATA) LJUDI

Obuhvata radnje kojima se, s ciljem ostvarenja materijalne koristi, drugoj osobi omogućava nezakonit ulazak na teritorij države čiji ona nije državljanin ili u njoj nema stalni boravak. Pritom krijumčarenje u pravilu ne podrazumijeva kršenje ljudskih prava, primjenu prinude, zloupotrebu i iskorištavanje tuđeg stanja nužde (mada svoje postojanje duguje tom stanju nužde kod druge osobe odnosno nepostojanju za tu osobu druge mogućnosti ulaska u neku zemlju čiji nije državljanin ili stalni stanovnik), a ni eksploraciju osobe – pasivnog subjekta. Ali zato krijumčarenje podrazumijeva, sa stajališta države porijekla, nezakonito napuštanje te države, a sa stajališta destinacijske države nezakonit ulazak u tu državu.

ORGANIZIRANA PROSTITUCIJA

U širem smislu podrazumijevamo svaku prostituciju u kojoj, osim prostitutke i klijenta, postoji jedan ili više posrednika

PRISILNO VJENČANJE

O prisilnom vjenčanju govori se kada djevojke i mlade žene osjećaju da su prisiljene na brak. Njihovo protivljenje ne nailazi na razumijevanje ili se ne usuđuju protiviti jer roditelji, porodica, zaručnik i njegovi roditelji na različite načine vrše pritisak. U to spadaju psihičko i seksualno nasilje, prisila pomoći prijetnji, psihički i socijalni pritisak, kao i emocionalno ucjenjivanje i druge ponižavajuće, obezvrijeđujuće i kontrolirajuće radnje.

PROSTITUCIJA

U savremenoj teoriji postoje osnovni elementi koji su potrebni da bi se određena spolna aktivnost pretvorila u prostituciju. Tu spadaju komercijalizacija seksa (polna aktivnost se obavlja za novac ili drugu naknadu), promiskuitet i emocionalna ravnodušnost prema partneru ili, još bolje rečeno, prema polnoj aktivnosti.

RADNA EKSPLOATACIJA

U svrhu njegove ili njene eksploracije u proizvodnji robe ili opskrbljivanju uslugama kršenjem radnih standarda kojima se određuju radni uslovi, plaće, zdravstveni i sigurnosni uslovi „upotrebljena je prinuda, sila ili prijetnje, uključujući otmicu, ili je upotrebljena obmana ili prevara, ili postoji zloupotreba vlasti, utjecaja ili nužde, ili postoji drugi oblik zloupotrebe“.

ROPSTVO	Konvencija o sprječavanju trgovine robljem i ropstva, koja je donesena 1926. godine, pod okriljem Lige naroda, u članu 1. tačka 1. sadrži definiciju ropstva prema kojoj je ropstvo „status ili položaj osobe nad kojom se vrši bilo koje ili sva ovlaštenja koja su vezana za pravo vlasništva“.
SEKSUALNA EKSPLOATACIJA	Predstavlja vid eksploatacije žrtava trgovine ljudima, pri čemu se eksploatira tijelo, odnosno spolni i seksualni identitet žrtve. Vidovi seksualne eksploatacije mogu se klasificirati kao nekomercijalna seksualna eksploatacija, komercijalna seksualna eksploatacija i kombinovana seksualna eksploatacija.
TRGOVAC LJUDIMA	Osoba koja ima namjeru da iskoristi, odnosno stekne dobit ili korist od eksploatacije žrtve trgovine.
TRGOVINA ROBLJEM	U čl. 1. tačka 2. Konvencije o spriječavanju trgovine ljudima i ropstva, iz 1926. godine, gdje se navodi da trgovina (bijelim) robljem „obuhvata sve radnje uključene u hvatanje, nabavljanje ili raspolaganje osobom s namjerom da se ona dovede u ropstvo, sve radnje uključene u nabavku roba u svrhu njegove prodaje ili razmjene, sve radnje raspolaganja prodajom ili zamjenom roba nabavljenog s ciljem da bude prodan ili razmjenjen i, uopće, svaka radnja trgovine ili prijevoza robova“. Dakle, prema ovoj Konvenciji, trgovina robljem obuhvata ne samo radnje kojima se neposredno odvija promet robovima nego i radnje regrutiranja osoba s namjerom da se one dovedu u ropstvo, kao i radnje prijevoza robova
TRGOVINA LJUDIMA	Pojam koji se u BHS jezicima češće koristi od termina trgovanje ljudima, iako je, kako navode stručnjaci leksike, ispravnije koristiti termin trgovanje, jer se njime označava „određeni proces, određena radnja“. Termin trgovina se češće vezuje uz opisivanje prostora (trgovina hranom i sl.) ili određene institute (vanjska trgovina kao grana ekonomije i sl.). Označava „regrutiranje, transport, transfer, skrivanje/pružanje utočišta ili prihvat osoba, putem prijetnje ili upotrebom sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmanjivanja, zloupotrebe vlasti ili stanja ugroženosti, davanja ili primanja novca ili beneficija za dobijanje pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploatacije. Eksploatacija uključuje, i u najmanjoj mjeri, iskorištavanje prostitucije drugih ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu, pokornost ili uzimanje organa.“
ŽRTVA TRGOVINE	Osoba koju iskorištava, odnosno eksploatira trgovac ljudima. Ona je pasivni subjekt krivičnog djela, odnosno procesa trgovine ljudima opisanog u članu 3. Palermo protokola. Krivično i krivično procesno zakonodavstvo u BiH ne određuju pojam žrtve, već jedino pojam „oštećenog“ za kojeg se kaže da je to „osoba kojoj je osobno ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo“. S druge strane, Deklaracija o osnovnim principima pravičnosti za žrtve zločina i zloupotrebe vlasti definiše žrtve kao „osobe koje su pojedinačno ili kolektivno pretrpjele nepravdu, fizičke ili mentalne povrede, emocionalnu patnju, ekonomski gubitak ili značajno kršenje osnovnih prava i to djelima ili nedjelima koja predstavljaju kršenja krivičnog zakona države članice, uključujući i one zakone koje zabranjuju krivične zloupotrebe moći“. Termin „žrtva“ može u određenim slučajevima uključivati i najbliže članove porodice ili osobe koju je žrtva izdržavala, kao i osobe koje su pretrpjеле štetu ili nepravdu pokušavajući da pruže pomoć žrtvi u nevolji ili da spriječe prevaru i nasilje.

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA

AKCIONI PLAN

implementacije

Strategije suprotstavljanja
trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini
2013 – 2015.

Skraćenice korištene u matrići Akcionog plana

BH-0	VJEĆE MINISTARA BIH	FBH-7	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA FBBIH
BH-0(1)	MONITORING TIM ZA PRAĆENJE STRATEGIJE	FBH-8	MINISTARSTVO TURIZMA FBBIH
BH-1	MINISTARSTVO SIGURNOSTI BIH		
BH-1(1)	SLUŽBA ZA POSLOVE SA STRANCIMA BIH		
BH-1(2)	UDARNA GRUPA ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA BIH		
BH-2	MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BIH	RS-0	VLADA REPUBLIKE SRPSKE
BH-3	MINISTARSTVO PRAVDE BIH	RS-1	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRPSKE
BH-4	MINISTARSTVO LJUDSKIH PRAVA I IZBJEGLICA BIH	RS-2	MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE
BH-5	VISOKO SUDSKO I TUŽILACKO VJEĆE BIH	RS-3	MINISTARSTVO TUŽLAŠTVU REPUBLIKE SRPSKE
BH-6	SUD BIH	RS-4	TUŽLAŠTVU REPUBLIKE SRPSKE
BH-7	TUŽILASTVO BIH	RS-6	MINISTARSTVO PROSVJETE REPUBLIKE SRPSKE
BH-8	GRANIČNA POLICIJA BIH	RS-7	CENTAR ZA EDUKACIJU SUDIJA I TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE
BH-9	DIREKCIJA ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA U BIH	RS-8	MINISTARSTVO TRGOVINE I TURIZMA REPUBLIKE SRPSKE
BH-10	SIPA	RS-9	AGENCIJA ZA UPRAVLJANJE ODUZETOM NELEGALNOM IMOVINOM RS
BH-11	AGENCIJA ZA PREVENCIJU KORUPCIJE BIH	KAN-0	VLADE KANTONA U FBBIH
BH-12	UPRAVA ZA INDIREKTNO OPOREZIVANJE BIH	KAN-1	KANTONALNA MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA U FBBIH
BH-13	MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA BIH	KAN-2	KANTONALNA TUŽILAŠTVA U FBBIH
BD-0	VLADA BRČKO DISTRINKTA BIH	KAN-3	KANTONALNA MINISTARSTVA SOCIJALNE POLITIKE U FBBIH
BD-1	POLICIJA BRČKO DISTRINKTA BIH	KAN-4	KANTONALNA MINISTARSTVA OBRAZOVANJA U FBBIH
BD-2	PRAVOSUDNA KOMISIJA BRČKO DISTRINKTA BIH	KAN-5	KANTONALNA MINISTARSTVA ZDRAVLJA U FBBIH
BD-3	TUŽILAŠTVO DISTRINKTA BRČKO BIH	MED-0	REGULATORNA AGENCIJA ZA KOMUNIKACIJE U BIH (RAK)
BD-4	ODJEL ZA ZDRAVSTVO I OSTALE USLUGE	MED-1	VJEĆE ZA ŠTAMPU BIH
BD-5	ODJEL ZA OBRAZOVANJE	MED-2	JAVNI RTV SERVISI
FBH-0	VLADA FEDERACIJE BIH	MED-3	SVE MEDIJSKE KUĆE U BIH
FBH-1	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FBBIH	MED-4	SVI ŠTAMPANI MEDIJI U BIH
FBH-2	MINISTARSTVO PRAVDE FBBIH	MED-5	INTERNET PROVJADERI U BIH
FBH-3	MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE FBBIH	IO-0	SVE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE U BIH
FBH-4	FEDERALNO TUŽILAŠTVO	IO-1	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA MIGRACIJE (IOM)
FBH-5	CEST FBBIH	NVO-0	ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA U BIH
FBH-6	MINISTARSTVO ZDRAVLJA FBBIH		
FBH-7	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA FBBIH		
FBH-8	MINISTARSTVO TURIZMA FBBIH		
EDU-1	FAKULTET ZA KRIMINALISTIKU, KRIMINOLOGIJU I SIGURNOSNE STUDIJE UNIVERZITETA U SARAJEVU	EDU-7	PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U MOSTARU
EDU-2	VŠUP REPUBLIKE SRPSKE	EDU-8	PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U BANJA LUCI
EDU-3	ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD UNIVERZITETA U SARAJEVU	EDU-9	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU
EDU-4	ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD SVEUČILIŠTA U MOSTARU	EDU-10	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U MOSTARU
EDU-5	ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD UNIVERZITETA U BANJA LUCI	EDU-11	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET UNIVERZITETA U BANJA LUCI
EDU-6	PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU	EDU-12	POLICIJSKA AKADEMIIJ REPUBLIKE SRPSKE
		EDU-13	POLICIJSKA AKADEMIIJ FBBIH

**Strateški cilj A.
(PODRŠKA)**

Organizirati održiv sistem podrške u tretiranju problematike
trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
A.1.1	Donošenje prijedloga izmjena i dopuna Odluke o uspostavi tima za izradu Akcionog plana	BH-1	BH-0, BH-1, BH-2, BH-3, BH-5, IO-0, RS-0, FBH-0, KAN-0, MED-0, NVO-0, BH-10, BH-8, BH-1(1), BH-9.					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.1.2	Izrada prijedloga Akcionog plana	BH-1	BH-4, BH-2, BH-3, BH-5, MED-0, RS-0, FBH-0, KAN-0, BD-0, MED-1, NVO-0, BH-10, BH-8, BH1(1), BH-9.					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.1.3	Provodenje konsultacija o prijedlozima dokumentata	BH-1	BH-4, BH-2, BH-3, BH-5, MED-0, RS-0, FBH-0, KAN-0, BD-0, MED-1, NVO-0, BH-10, BH-8, BH-1(1), BH-9.					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.1.4	Usvajanje Odluke, Strategije i Akcionog plana	BH-1	BH-4, BH-2, BH-3, BH-5, MED-0, RS-0, FBH-0, KAN-0, BD-0, MED-1, NVO-0, BH-10, BH-8, BH-1(1), BH-9.					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.1.5	Donošenje akta o uspostavi tijela za izradu prijedloga Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima (2016 - 2019.)	BH-1	BH-4, BH-2, BH-3, BH-5, MED-0, RS-0, FBH-0, KAN-0, BD-0, MED-1, NVO-0, BH-10, BH-8, BH-1(1), BH-9.					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.1. AKCIJONI PLAN								
Napomena:								

Red. broj	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
A.2.1	Donošenje Odluke o osnivanju Monitoring tima	BH-0						Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.2	Donošenje provedbenih akata o načinu rada Monitoring tima	BH-0						Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.3	Usvajanje monitoring plana	BH-0				X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.4	Izrada prvog monitoring izvještaja (2013)	BH-0(1)						Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.5	Izrada drugog monitoring izvještaja (2014)	BH-0(1)				X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.6	Izrada trećeg i finalnog monitoring izvještaja (2013-2015)	BH-0(1)						Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.2.7	Donošenje prijedloga okvira za izradu nove Strategije i Aktionog plana	BH-0(1), BH-1						Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:								

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
A.3.1	Zaključivanje sporazuma o saradnji Ministarstva sigurnosti BiH i FKKSS UnSa i VŠUP Bl	BH-1	EDU-1, EDU-2, BH-4		X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.3.2	Održavanje okruglog stola sa ciljem definiranja ciljeva i metodologije provođenja istraživanja o trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini (sa posebnim osvrtom na prosaćenje i radnu eksploataciju)	EDU-1, EDU-2	BH-1, BH-4, BH-9, FBH-1, RS-1, BD-1, KAN-1		X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.3.3	Provodenje istraživanja	EDU-1, EDU-2				X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.3.4	Izrada publikacije i javna prezentacija rezultata istraživanja	EDU-1, EDU-2	BH-1, BH-4, BH-9, FBH-1, RS-1, BD-1, KAN-1				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
A.4.1	Izrada preliminarnе analize potreba za finansiranjem provođenja Strategije i Akcionog plana na svim nivoima vlasti	BH-1	BH-4, BH-3, BH-2, BH-13, BH-1(2)			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.4.2	Izrada analiza potreba na godišnjem nivou potrebnih za provođenje Strategije i Akcionog plana	BH-1	BH-4, BH-3, BH-2, BH-13, BH-1(2)					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.4.3	Izrada izvještaja i preporuka za pronaalaženje finansijskih sredstava za finansiranje Strategije i Akcionog plana za potrebe Vijeća Ministara BiH	BH-1	BH-4, BH-3, BH-2, BH-13, BH-1(2)			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.4.4	Usvajanje preporuka za finansiranje strateških aktivnosti na svim nivoima vlasti u BiH, kroz projekciju budžetskih pozicija za ove svrhe	BH-0	BH-1, FBH-0, RS-0, BD-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:								

		A.5. MONITORING U SJENI		Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju					
A.5.1	Utvrdjivanje granta za izradu izvještaja „u sjeni“	BH-1	NVO-0					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.5.2	Definiranje kriterija za izbor NVO koja provodi monitoring „u sjeni“	BH-1	BH-4, BH-3			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.5.3	Javni izbor NVO kojoj je dodjeljen zadatak izrade monitoringa „ u sjeni“	BH-1	BH-4					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.5.4	Realizacija aktivnosti i izrada monitoringa „ u sjeni“	NVO-0	NVO-0					Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.5.5	Javna publikacija sačinjenih izvještaja	NVO-0	BH-1					Nadležne institucije i potencijalni donatori
		Napomena:						

A.6. AŽURIRANJE I UPOTREBA BAZA PODATAKA

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
A.6.1	Sačiniti protokole za upravljanje informacijama u području borbe protiv trgovine ljudima	BH-9	BH-5, BH-7, BH-8, BH-10, FBH-1, RS-1, BD-1, RS-4, FBH-4, KAN-1, KAN-2.		X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.6.2	Koordinirati aktivnosti državnih i entitetskih ministarstava pravde i Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH u cilju ažuriranja baza podataka o pravosnažno okončanim predmetima trgovine ljudima, navođenja na prostituciju i drugih srodnih krivičnih djela koja su u vezi sa trgovinom ljudima.	BH-3	FBH-1, RS-1, BD-1, FBH-2, RS-2, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.6.3	Koordiniranje aktivnosti MlJPI sa CSR u cilju prikupljanja podataka o žrtvama trgovine ljudima prema njihovim raspoloživim evidencijama	BH-4	RS-3, FBH-3, BD-3				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.6.4	Objedinjavanje raspoloživih podataka o trgovini ljudima	BH-1	BH-0, FBH-0, RS-0, DB-0, KAN-0, BH-5				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
A.6.5	Donošenje Uputstva o uslovima pristupa i načinu korištenju podataka o trgovini ljudima	BH-1	BH-3, RS-2, RS-1, RS-3, BH-2, FBH-1, FBH-2, BD-1, BD-2, KAN-1, KAN-3.				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

**Strateški cilj B.
(PREVENCIJA)**

Inicirati preventivno djelovanje kao poželjan i održiv proces

B.1. KAMPANJA - PODIZANJE SVIJESTI GRADANA		Prepremni period	Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	
B.1.1	Usvajanje godišnjeg kalendarata nastupanja u javnim kampanjama koje tretiraju problematiku trgovine ljudima	BH-1	MED-1, MED-0, BH-4	X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.2	Upoznavanje javnosti sa novim vidovima trgovine ljudima (dizajniranje letaka, okrugli stol, medijski sadržaji)	BH-1	MED-0, MED-1, MED-3, MED-4, MED-5	X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.3	Upoznavanje javnosti sa mjerama zaštite (dizajniranje letaka, okrugli stol, medijski sadržaji)	BH-1	MED-0, MED-1, MED-3, MED-4, MED-5	X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.4	Upoznavanje javnosti sa institucionalnim kapacitetima (dizajniranje letaka, okrugli stol, medijski sadržaji)	BH-1	MED-0, MED-1	X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.5	Kontinuirano raditi na edukaciji i podizanju svijesti kod opće populacije, posebno djece i mladih, kao i kod ranljivih, marginaliziranih i grupa pod posebnim rizikom (Romi, djeca koja ne pohađaju školu) o pojavnim oblicima i štetnim posljedicama trgovine ljudima; (priročnici, predavanja, forumi, emisije, tribine, okrugli stolovi, radionice i sl.)	BH-1, BH-2, FBH-7, RS-6, KAN-4		X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.6	Edukacija predstavnika medija u BiH	MED-0	MED-3, MED-4, MED-5		Nadležne institucije potencijalni donatori
B.1.7	Usvajanje godišnjeg kalendarata nastupanja u javnim kampanjama koje tretiraju problematiku trgovine ljudima	BH-1	MED-1, MED-0, BH-4		Nadležne institucije potencijalni donatori

Napomena:

B.2. SMANJENJE POTRAŽNJE ZA KOMERCIJALNIM SEKSUALNIM USLUGAMA		Preparacijski period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
B.2.1	Analiza medijskih sadržaja u kojima se nude seksualne usluge sa ciljem identifikacije tipičnih obrazaca nuđenja takvih usluga i kreiranja usmjerenih preventivnih sadržaja ka smanjenju potražnje za seksualnim uslugama	Nosilac aktivnosti Saradžuju	BH-1	MED-0, MED-1	X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.2.2	Dizajniranje specifičnih agresivnih kampanja prema ciljanim grupama sa specifičnim sadržajima kojima se lukaže na rizike od korištenja seksualnih usluga	BH-1	MED-0, MED-1		X	Nadležne institucije potencijalni donatori
B.2.3	Izrada specifične Web stranice na datu temu	BH-1	MED-5		X	Nadležne institucije potencijalni donatori

Napomena:

B.3. PREVENCIJA NEZAKONITE TRGOVINE LJUDSKIM ORGANIMA

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Rok za realizaciju				Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
B.3.1	Istraživanje stanja u BiH	BH-1	EDU-1, EDU-2, EDU-3, EDU-4, EDU-5.		X			Nadežne institucije potencijalni donatori
B.3.2	Podizanje svijesti kod medicinskih radnika	BH-2	FED-6, RS-3, BD-4, KAN-5			X		Nadežne institucije potencijalni donatori
B.3.3	Medijski sadržaji posvećeni temi trgovine ljudskim organima	BH-2	MED-0, MED-1, MED-5			X		Nadežne institucije potencijalni donatori
B.3.4	Samoregulacija i zabrana oglašavanja prodaje ljudskih organa u printanim medijima	BH-1	MED-0, MED-1			X		Nadežne institucije potencijalni donatori

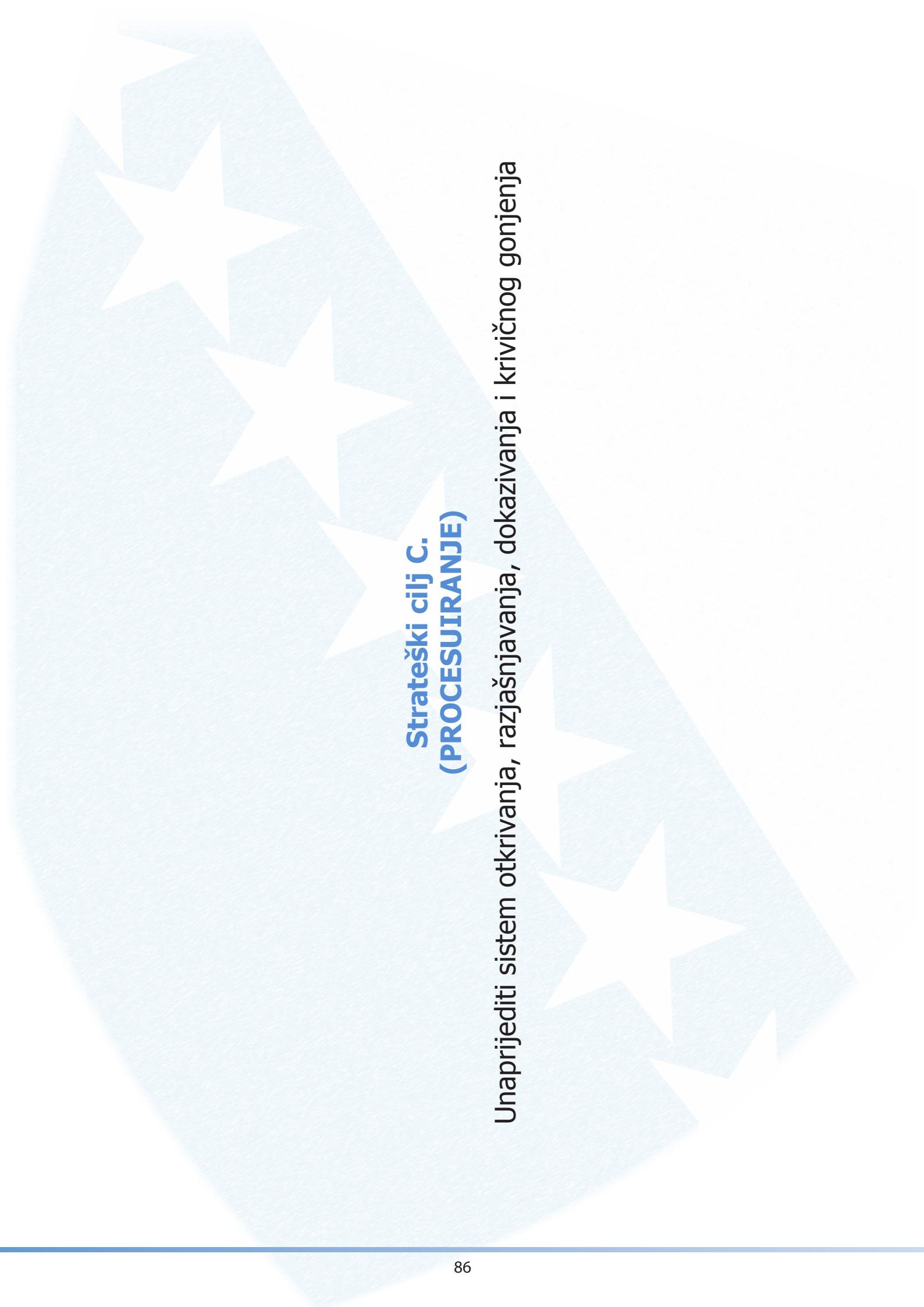
Napomena:

B.4. PREVENCIJA PROSJAČENJA DJECE

Red. broj	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period				Rok za realizaciju	Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.		
B.4.1	Osmisliti održive programe socijalne integracije marginalnih kategorija stanovništva	BH-2	BH-1, BH-4, FBH-3, RS-3, BD-3, KAN-3,		X				Nadežne institucije potencijalni donatori
B.4.2	Unaprijediti praksu krivičnog gonjenja u slučajevima organiziranog prosjačenja djece	BH-3	BH-1, BH-4, BH-5, BH-2, RS-1, FBH-1, KAN-1, BD-1, FBH-2, RS-2, BD-2			X			Nadežne institucije potencijalni donatori
B.4.3	Uspostaviti održiv sistem rada dnevnih centara za zbrinjavanje djece sa ulice	BH-1	BH-4, BH-2, RS-3, BD-3, KAN-3, FBH-3				X		Nadežne institucije potencijalni donatori
B.4.4	Izrada dokumentarnog filma o prosjačenju djece u BiH sa ciljem senzibiliranja šire javnosti o ovom problemu	BH-1	MED-0, MED-3, NVO-0				X		Nadežne institucije potencijalni donatori
B.4.5	Upis djece u matične knjige rođenih	BH-4	BH-1, BH-2, RS-3, FED-3					X	Nadežne institucije potencijalni donatori
B.4.6	Uspostavljanje evidencije o djeci koja traže na ulici, uz formiranje baze podataka	BH-1	BH-4, RS-3, FBH-3, BD-3, KAN-3, NVO-0.				X		Nadežne institucije potencijalni donatori
Napomena:									

B.5. EFIKASNA OBUKA ORGANA „PRVE INSTANCE“

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
B.5.1	Izraditi posebne obuke za različite profesije u domenu suprotstavljanja trgovini ljudima (sudije, tužoci, granična policija, temeljna policija, kriminalistički istražitelji - SIPA, stručni saradnici u tužilaštvo, Služba za poslove sa strancima, službenici Ministarstva vanjskih poslova, Agencije za državnu službu, inspekcije rada, ugostiteljsko - turističke inspekcije, tržišne inspekcije, policijske akademije, socijalni radnici, pedagozi u školama, zdravstveni radnici, psiholozi, zaposlenici dnevnih centara, novinari, NVO)							Nadležne institucije i potencijalni donatori
B.5.2	Nadogradnja postojećih nastavnih planova i programa u visokoškolskim ustanovama sa specifičnim sadržajima o trgovini ljudima koji će biti dio sistema cijeloživotnog učenja	BH-1		FBH-5, RS-7, NVO-0, EDU-1, EDU-2, EDU-3, EDU-4, EDU-5		X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
B.5.3	Permanentna realizacija obuka iz domena trgovine ljudima u svim nadležnim institucijama prema usvojenim programima rada	BH-2			FBH-7, KAN-4, RS-6, BD-5	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
B.5.4	Uspostavljanje jedinstvene evidencije o realiziranim obukama i edukacijama svih profesionalaca iz trgovine ljudima	BH-3			FED-5, RS-4		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
B.5.5	Obezbjediti visoko sofisticiranu obuku, posebno za rad na softverima za pretragu računara (EnCase...), praćenje interneta i zakonito prikupljanje digitalnih dokaza na Internetu	BH-1			EDU-9, EDU-10, EDU-11, EDU-6, EDU-7, EDU-3		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:								

Strateški cilj C. (PROCESUIRANJE)

Unaprijediti sistem otkrivanja, razjašnjavanja, dokazivanja i krivičnog gonjenja

C.1. HARMONIZACIJA POZITIVNOG KRIVIČNOG I SRODNOG ZAKONODAVSTVA

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Preparacijski period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
C.1.1	Usvajanje izmjena i dopuna krivičnih zakona u BiH sa ciljem usklađivanja opisa bice krivičnog djela trgovine ljudima na svim nivoima vlasti u BiH	BH-3	BH-1, BH-4, BH-2, RS-0, FBH-0, KAN-0, BD-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.1.2	Usklađivanje domaćeg krivičnog zakonodavstva sa recentnim međunarodnim standardima koji određuju obim inkriminacije trgovine ljudima	BH-3	FBH-2, RS-2, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.1.3	Stvaranje normativnih pretpostavki za krivično gonijenje organiziranih i prekograničnih slučajeva trgovine ljudima sa državnog nivoa BiH	BH-3	BH-2, BH-4, FBH-2, RS-2, BD-2, RS-1, FBH-1, BD-1, KAN-1.			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.1.4	Harmonizacija domaćeg zakonodavstva u BiH koje uređuje ugostiteljsko - turističke djelatnosti (hotelijerstvo) sa ciljem uspostavljanja standarda evidencije gostiju, posebno dijelce sa pratnjom i bez pratnje	BH-3	BH-2, BH-1, FBH-8, RS-8			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

**C.2. EFIKASNije PREPOZNAVANje BIĆA KRIVIČNOg DJELA TRGOVINE
LJUDIMA**

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Preparacijski period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
C.2.1	Izrada praktikuma u kojem bi se objedinila cjelokupna sudska praksa presuđenih slučajeva trgovine ljudima, na svim nivoima pravosuda u BiH	BH-3	FBH-5, RS-7, BD-2, BH-1(2)			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.2.2	Izrada edukativnih materijala posebnih programa za edukaciju sudija i tužilaca te uključivanje tih materijala u godišnje programe obuke	BH-3	FBH-5, RS-7, BD-2, BH-1(2)			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.2.3	Uvrštavanje izrađenih programa u okvire pravnih klinika na pravnim fakultetima i programa cijeloživotnog učenja	BH-3	EDU-6, EDU-7, EDU-8			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.2.4	Izrada posebnog programa zajedničkoj edukaciji sudija, tužilaca, kriminalističkih istražitelja i socijalnih radnika	BH-3	FBH-5, RS-7, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.2.5	Organiziranje zajedničkih obuka sudija, tužilaca, kriminalističkih istražitelja i socijalnih radnika sa ciljem razmjene iskustava u domenu prepoznavanja bića krivičnog djela trgovine ljudima	BH-3	FBH-5, RS-7, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.2.6	Inoviranje prakse procesuiranja slučajeva korištenja usluga žrtava trgovine ljudima	BH-3	FBH-5, RS-7, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

C.3. MEDUNARODNA OPERATIVNA SARADNJA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
C.3.1	Zaključivanje multilateralnih i bilateralnih ugovora o saradnji u predmetima suzbijanja trgovina ijudima	Nosilac aktivnosti Saradžuju	BH-1	BH-13, BH-9, BH-3	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.3.2	Uspostava zajedničkih istražnih timova u procesuiranju slučajeva trgovine ijudima sa međunarodnom dimenzijom		BH-1	BH-13, BH-9, BH-3	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.3.3	Zaključivanje i provođenje operativnih ugovora o policijskoj saradnji sa relevantnim međunarodnim organizacijama		BH-1	BH-13, BH-9, BH-3	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.3.4	Uspostava transnacionalnog referalnog mehanizma		BH-1	BH-13, BH-9, BH-3, BH-1(2)	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.3.5	Puno učešće nadležnih institucija iz BiH u regionalnim inicijativama saradnje u području trgovine ijudima		BH-1	BH-13, BH-9, BH-3	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:						

C.5. OTKRIVANJE I PROCESUIRANJE SLUČAJEVA TRGOVINE LJUDIMA U SVRHU RADNE EKSPLOATACIJE

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
C.5.1	Sačinjavanje i stalna nadogradnja jedinstvenih indikatora radne eksploatacije u svrhe trgovine ljudima u BiH	BH-1	NVO-0			X		Nadležne institucije potencijalni donatori
C.5.2	Analiza tipičnih slučajeva radne eksploatacije	BH-1	NVO-0			X		Nadležne institucije potencijalni donatori
C.5.3	Unaprijediti referalne mehanizme i osigurati puno učešće posredničkih institucija (zavodi za zapošljavanje), razviti smjernice postupanja, ojačati djelatnost inspekcijskih organa (pojačati kontrolu ugovora o radu)	BH-1	FBH-3, RS-3, BD-3, FBH-1, RS-1, BD-1, KAN-1			X		Nadležne institucije potencijalni donatori
C.5.4	Podržati regionalni projekt ICMPD u domenu prevencije radne eksploatacije	BH-1	NVO-0			X		Nadležne institucije potencijalni donatori
C.5.5	Nadogradnja referalnog mehanizma (pravila i pravilnika) u domenu asistencije žrtvama trgovine ljudima u svrhe radne eksploatacije	BH-1	FBH-3, RS-3, BD-3, NVO-0			X		Nadležne institucije potencijalni donatori
C.5.6	Unaprijediti saradnju nadležnih MUPova sa inspekcijom rada kako bi se postiglo da nadležne inspekcijske službe, prilikom kontrole ugostiteljskih i drugih uslužnih objekata, plesnih i modnih agencija, agencija za sklapanje brakova, obrate veću pažnju u vezi identifikovanja aktivnosti u vezi sa trgovinom ljudima. Ova aktivnost je posebno značajna zbog mogućnosti evidentiranja boravka djece u navedenim i sličnim objektima	BH-1	FBH-1, RS-1, KAN-1, BD-1, FBH-3, RS-3, BD-3, KAN-3, NVO-0					Nadležne institucije potencijalni donatori

Napomena:

C.6. DISLOKACIJA MODUSA TRGOVINE LJUDIMA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
	Nosilac aktivnosti	Saradžuju				
C.6.1	Razviti adekvatne indikatore ranog prepoznavanja trgovine ljudima koja se odvija u privatnim prostorima	BH-1	BH-7, FBH-4, RS-4, BD-3, BH-1(2), BH-4, BH-2, EDU1, EDU-2, EDU-4, EDU-3, EDU-5.	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.6.2	Unapređivati proaktivne metode otkrivanja krivičnih djela trgovine ljudima (kriminalističko - obavještajni rad, primjena posebnih istražnih radnji)	BH-1	BH-9, BH-8, BH-10, EDU-1, EDU-2, BH-7, FBH-4, RS-4, BD-3.	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.6.3	Povezivanje programa rada policije u zajednici sa sistemom ranog otkrivanja trgovine ljudima	BH-1	RS-1, KAN-1, BD-1, EDU-1, EDU-2		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

C.7. SAUČESNIŠTVO I TRGOVINA LJUDIMA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
Saradžuju						
C.7.1	Izraditi posebne smjernice za plansko djelovanje u pravcu otkrivanja indikatora prakse saučesništva u trgovini ljudima	BH-3	BH-1, BH-4, RS-1, FBH-1, BD-1, BH-5, BH-9		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.7.2	Konzistentno primjenjivati odgovarajuće krivične, građansko - pravne ili administrativne sankcije prema osoblju dokazanom da su bili upleteni ili saučesnici u trgovini ljudima	BH-3	FBH-2, RS-2, BD-2, BH-5		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
C.8.1	Identifikacija neuralgičnih trčki za javljanje korupcije u vezi sa trgovinom ljudima	BH-1	BH-3, BH-1(2), FBH-2, RS-2, BD-2, FBH-1, RS-1			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.8.2	Usvajanje antikorupcionih planova u svim nadležnim institucijama i ovlaštenim organizacijama (NGO)	BH-3	NVO-0, FBH-1, RS-1, BD-1, KAN-1				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.8.3	Jačanje multisektorske saradnje među institucijama u borbi protiv Tlj (Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije)	BH-3	BH-11, BH-4, NVO-0 BH-5, BH-2				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

**C.9. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PРИБАВЉЕНЕ ТРГОВИНОМ
ЛJUDIMA**

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Rok za realizaciju				Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
C.9.1	Usvajanje zakona o oduzimanju imovinske koristi na svim nivoima krivične vlasti	BH-3	FED-0, RS-0, BD-0, BH-5					Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.9.2	Uspostavljanje kapaciteta za upravljanje oduzetom imovinskom koristi	BH-3	RS-9, FBH-0*					Nadležne institucije i potencijalni donatori
C.9.3	Jačanje kapaciteta za provođenje finansijskih istraga u domenu otkrivanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima trgovine ljudima	BH-1	RS-1, FBH-1, BD-1, KAN-1, BH-11, BH-1(2) BH-7, FBH-4, RS-4, BD-3, KAN-2					Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

* Do formiranja Federalne agencije

Strateški cilj D. (PROAKTIVNA ZAŠTITA)

Osigurati održive programe i procedure za zaštitu žrtava svih oblika trgovine ljudima

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
D.1.1	Poboljšati implementaciju zakona o zaštiti svjedoka (usvojiti izmjene i dopune, te zakone na entitetskim nivoima)	BH-3	BH-1, BH-1(2), BH-7, FBH-4, RS-4, BH-3, KAN-2, BH-5, EDU-6, EDU-7, EDU-8			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.1.2	Osigurati odrižive resurse za implementaciju zakona (finansiranje Odsjeka za zaštitu svjedoka SIPA, osiguravati sredstva za stalno finansiranje)	BH-1	BH-10					Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.1.3	Definirati mehanizme i resurse za zaštitu svjedoka žrtava trgovine koji nisu u statusu zaštićenog svjedoka	BH-1	BH-10, NVO-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.1.4	Osigurati odrižive mehanizme za zaštitu svjedoka trgovine ljudima u najširem mogućem obimu	BH-1	BH-1, BH-1(2), BH-7, FBH-4, RS-4, BH-3, KAN-2, BH-5, EDU-6, EDU-7, EDU-8			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.1.5	Osigurati kontinuiranu procjenu slučajeva zaštite svjedoka (posebno psihološko profiliranje)	BH-1	BH-1, BH-1(2), BH-7, FBH-4, RS-4, BH-3, KAN-2, BH-5, EDU-6, EDU-7, EDU-8, NVO-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

**D.2. UGOVORENI BRAKOVI, KUĆNO ROPSTVO, PRISILNI RAD I
PRODAJA DJECE**

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
D.2.1	Analiza trendova ugovorenih brakova, kućnog ropstva, prisilnog rada i prodaje djece u BiH	BH-4	BH-1, BH-2, BH-1(2), BH-3, BH-10, BH-3, BH-1(1), BH-9, FBH-0, RS-0, BD-0		X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.2.2	Izgradnja kapaciteta u centrima za socijalni rad, tužilaštvo i sudovima radi boljeg prepoznavanja ove pojave	BH-4	BH-1, BH-2, BH-1(2), BH-3, BH-10, BH-3, BH-1(1), BH-9, FBH-0, RS-0, BD-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.2.3	Provesti ciljane kampanje radi smanjenja predrasuda o problemima ugovorenih brakova, kućnog ropstva, prisilnog rada i prodaje djece	BH-4	BH-1, BH-2, BH-1(2), BH-3, BH-10, BH-3, BH-1(1), BH-9, FBH-0, RS-0, BD-0, MED-0, MED-1				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

D.3. POVRATAK I REPATRIJACIJA ŽRTVAVNE LJUDIMA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
D.3.1	Osigurati efikasnost transnacionalnog referalnog mehanizma	BH-4	BH-1, NVO-0, BH-2, BH-3, BH-10, BH-8, BH-5, BH-1(1), BH-9, FBH-0, RS-0, BD-0, KAN-0, IO-1.	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:						

D.4. REGULACIJA AUDIO - VIDEO SADRŽAJA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
D.4.1	Praćenje poštivanja kodeksa o audio - vizuelnim i medijskim uslugama i medijskim uslugama radija	Nosilac aktivnosti Saradžuju	MED-0	MED-1, BH-4, BH-1, MED-3, MED-4, MED-5	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.4.2	Praćenje poštivanja kodeksa o komercijalnim komunikacijama (oglašavanje)		MED-1	MED-0, NVO-0, MED-3, MED-4, MED-5	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.4.3	Zaštita privatnosti žrtava trgovine ljudima, posebno djece, u medijskim izvještajima, u audio - vizuelnim medijima		MED-0	MED-0, NVO-0, MED-3, MED-4, MED-5	X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.4.4	Organiziranje zajedničkih edukacija sa predstavnicima Ministarstva sigurnosti BiH, MLJPI, NGO i urednika audio - vizuelnih/elektronskih medija (koristiti kapacitete udruženja)	BH-1	MED-0, MED-1		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

D.5. NEPRIMJERENI SADRŽAJI U PRINTANIM MEDIJIMA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
D.5.1	Unaprijediti Kodeks za štampu sa ciljem prevencije oglašavanja trgovine ljudima	MED-1	MED-4, NVO-0	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.5.2	Organizirati zajedničku edukaciju urednika printanih medija	MED-1	MED-4, NVO-0			Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.5.3	Lobiranje /oglašavanje	MED-1	MED-4, NVO-0	X		Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

**D.6. POBOLJŠANJE SISTEMA ZAŠTITE OD DJEĆIJE PORNOGRAFIJE I
PEDOFILije**

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradnju	Rok za realizaciju				Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
D.6.1	Uspostaviti odsjeke za cyber kriminal u svim ministarstvima unutrašnjih poslova/agencijama, Ministarstvo sigurnosti BiH	BH-1	BH-9, BH-10, FBH-1, RS-1, BD-1	X				Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.6.2	Nastaviti sa planskim aktivnostima poboljšanja zaštite djece i mladih na internetu	BH-1	BH-3, FBH-2, RS-2, BD-2			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.6.3	Donošenje Akcionog plana za borbu protiv (IKT)	BH-1	BH-3, FBH-2, RS-2, BD-2, EDU-1, EDU-2, EDU-9, EDU-10, EDU-11, EDU-6, EDU-7, EDU-8, MED-5, BH-7, FBH-4, RS-4, BD-3, NVO-0				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Napomena:

D.7. RAZVIJANJE STANDARDA PRUŽANJA POMOĆI ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA

D.8. REINTEGRACIJA ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA (REHABILITACIJA, REPATRIJACIJA I RESOCIJALIZACIJA)		Pripremni period	Rok za realizaciju				Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	2015.	
D.8.1	Izraditi programe osiguranja stambenih prilika domaćih žrtava trgovine ljudima	BH-4	BH-1, BH-2		X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.8.2	Unaprijediti postupak za dobijanje dokumenata za žrtve trgovine ljudima	BH-1	BH-4, BH-2		X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.8.3	Omogućiti ostvarivanje zdravstvene i socijalne zaštite	BH-2	FBH-3, RS-3, BD-3, KAN-3, KAN-5		X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
D.8.4	Izraditi pomenute programe za „žrtve ovisnike“	BH-2	BH-1, NH-4, FBH-6, KAN-5		X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:							

**Strateški cilj E.
(PARTNERSTVO)**

Poboljšati međuinstitutionalnu saradnju na svim nivoima vlasti

E.1. PARALELIZMI U PROVOĐENJU ISTRAGA

Red. broj	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Saradnju	Rok za realizaciju				Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
E.1.1	Unaprijediti rad regionalnih monitoring timova sa ciljem prevazilaženja problema u pripremama i provođenju operativnih istražnih radnji	BH-1	BH-3, BH-4, BH-7 FBH-4, RS-4, DB-3			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.1.2	Posebnim pravilnikom precizirati ulogu regionalnih monitoring timova u odnosu na Udarnu grupu za borbu protiv trgovine ljudima	BH-1	BH-1(1), BH-4, NVO-0			X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.1.3	Razvijanje kapaciteta za koordinaciju policijskih tijela, u BiH, u pogledu smjerenja mogućnosti za preklapanje nadležnosti u istraživanju trgovine ljudima	BH-9	BH-3, FBH-2, RS-2, BD-2				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori

Red. broj	Aktivnost	Nositac aktivnosti	Saradnju	Pripremni period		Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.	
E.2.1	Uspostavljanje održivog sistema razmjene podataka i informacija o trgovini ljudima na osnovu Zakona i Sporazuma o uspostavi sistema elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava u BiH.	BH-9	BH-1(1), FBH-2, RS-2, BD-2, KAN-1, BD-1, FBH-1, RS-1	Oktoobar - decembar	Juli - septembar	April - juni	Januar - mart	Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.2.2	Razviti IT kapacitete za efikasnu elektronsku razmjenu podataka	BH-9	EDU-9, EDU-10, EDU-11	X				Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.2.3	Izvršiti obuku profesionalaca u procesu elektronske razmjene podataka.	BH-9	EDU-9, EDU-10, EDU-11, FBH-5, RS-7		X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.2.4	Unaprijediti razmjenu operativnih podataka o trgovini ljudima na regionalnom nivou	BH-9	BH-13, BH-3, BH-1					Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.2.5	Kreirati posebnu bazu podataka i organizirati unos podataka u istu o počinjocima KD-ja trgovine ljudima koji su procesirani kod nadležnih sudova, s ciljem njihove identifikacije prilikom prelaska državne granice	BH-8	BH-5, BH-1, BH-4, FBH-0, RS-0, BD-0				X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.2. RAZMJENA OPERATIVNIH PODATAKA O TRGOVINI LJUDIMA								
Napomena:								

E.3. IDENTIFIKACIJA ŽRTAVA NA GRANIČNIM PRIJELAZIMA		Pripremni period	Rok za realizaciju			Izvor finansijskih sredstava
Red. broj	Aktivnost		2012.	2013.	2014.	
E.3.1	Organizirati ciljane edukativne seminare na temu identifikacije i prepoznavanja žrtava trgovine ljudima na graničnim prijelazima (indikatori okruženja, sekundarna analiza podataka iz postojećih baza podataka)		BH-8, FBH-5, RS-7		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.3.2	Poboljšati sistem registracije prelaska državne granice (sistemi čitača na graničnim prijelazima, video nadzori), razmjena podataka i informacija među agencijama		BH-1	BH-8		Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:						

**E.4. INKLUIZIJA NVO: KOORDINACIJA I SARADNJA SA NADLEŽNIM
INSTITUCIJAMA TOKOM PRUŽANJA ASISTENCIJE ŽRTVAMA TRGOVINE
LJUDIMA**

Red. broj	Aktivnost	Nositelj aktivnosti	Saradnju	Rok za realizaciju		Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	
E.4.1	Usvajanje kriterija za javni odabir NGO koja će učestvovati u radu Udarne grupe (javni poziv Ministarstvu sigurnosti BiH)	BH-1	BH-4		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.4.2	Inicirati izmjenu Odluke o formiranju Udarne grupe sa ciljem proširenja sastava, sa članom NGO	BH-1	BH-9		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.4.3	Unapređenje razmijene informacija unutar Udarne grupe između vladinog i nevladinog sektora, tokom trajanja krivičnih postupaka u predmetima trgovine ljudima	NVO-0	BH-1(2), BH-3, BH-5		X	Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:						

E.5. UNAPREĐENJE STRATEŠKE SARADNJE SA MEĐUNARODNIM PARTNERIMA U BIH

Red. broj	Aktivnost	Nosilac aktivnosti	Saradžuju	Pripremni period				Rok za realizaciju	Izvor finansijskih sredstava
				2012.	2013.	2014.	2015.		
E.5.1	Razvijanje i implementacija zajedničkih projekata sa međunarodnim partnerima	BH-1	NVO-0, IO-0			X			Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.5.2	Razmjena informacija i prisustvo na međunarodnim skupovima	BH-1	NVO-0, IO-0						Nadležne institucije i potencijalni donatori
E.5.3	Zajedničko usaglašavanje prioriteta, principa i standara za realizaciju zajedničkih aktivnosti sa međunarodnim partnerima	BH-1	NVO-0, IO-0				X		Nadležne institucije i potencijalni donatori
Napomena:									